EM. GÂRLEANU

ÎNTR'O NOAPTE DE MAI

Ilustrații de A. SATMARY

Atelierele SOCEC & Co., București

www.digibuc.ro

Em. Gârleanu

Intr'o noapte de Mai

= Nuvele și schițe =

Ilustrații de
A. SATMARY

BUCUREȘTI
Editura Librăriei SOCEC & Co., Societate Anonimă
1908

www.digibuc.ro

Reproducerea este oprită

15609. — Atelierele SOCEC & Co., București

www.digibuc.ro

INTR'O NOAPTE DE MAI

Lui A. Satmary

Locotenentul Petru Bogdan porunci să-i puie șaua pe cal, apoi își încinse sabia, și se duse în fața oglinzii să-și potrivească părul. La lumina lămpii se deslușì bine sprincenile negre, mustața răsucită, ochii căprii, înnecați, ca și obrazul, într'o ceață par'că. Ofițerul rămase mulțumit de el, își puse chipiul, apoi scoase din buzunarul tunicei scrisoarea, și se duse să o citească, vrând să se încredințeze încă odată dacă nu se înșelase. Cele câtevà rânduri spuneau lămurit lucrul pe care-l păstrase și dânsul atât de bine în minte:

„Te aștept la noapte, pe la 11 ceasuri. Vino negreșit,—intră prin spatele parcului, pe portița pe unde te-am petrecut dăunăzi".

www.digibuc.ro

Sfârșind de citit, Bogdan șoptì tare numele acelei ce iscălise numai cu'n E: *Elena!* Apoi eșì în curte să aștepte.

După câteva clipe încălecă și dădù pinteni. Ii trebuiau două ore de drum, la pas, ca să ajungă în Sireni. Plecase tocmai bine. Când trecù bariera, lăsă dârlogii slobozi, se așeză bine în șea, în vreme ce calul intrà printre lanurile de rapiță. Ofițerul aprinse o țigară; deocamdată gândul îi rătăcì fără de nici un interes, fără de nici o legătură cu cele ce-i stăteau pe suflet. Privì împrejur, până în zare. La stânga se așterneà brâul lat al Siretului cu malurile presărate de lunci; în dreapta ondulà câmpul până'n poalele munților, cari nu se desluşeau, dar ale cărora vârfuri Bogdan le urmăreà cu închipuirea, întocmai cum le-ar fi văzut tivite pe seninul adânc al cerului. Cu cât înaintà vuietul orașului se stingeà tot mai mult; în cele din urmă îl înconjură tăcerea, netulburată de nimic, a câmpielor ce se odihnesc supt vălul întunerecului. Luna nu răsărise, dar de sus, din înălțimi străvezii, se scoborà lumina tremurătoare a nopților de Mai, lumina care deschide cerurile, și florile și inimile. Stelele

www.digibuc.ro

clipeau tainic, împrăștiate, singuratice, fără să-și trimită una alteia razele, păstrându-le să le scoboare toate pe pământ. Bogdan, cu firea lui poetică, se 'nfioră ușor, își lăsă gândurile să-i fugă înainte, odată cu privirea. Se duceà spre întăia lui dragoste adevărată, și poate tot întăia oară călătoreà supt vraja unei atât de fermecătoare nopți. Fiecare cotitură, fiecare priveliște i se închegà în minte, nouă, neașteptată. Liniștea ce păreà că se scoboară odată cu razele de sus, îi străbăteà sufletul. Alintâ ușor coama calului, își pipăi la piept scrisoarea care foșni încet. Departe, se înălțà deasupra pământului o umbră, ca o stâncă. Bogdan cunoșteà bine locurile: erà pădurea Balaurului, prin care aveà să treacă. Trase adânc în piept aerul proaspăt, înbălsămat de mireasma florilor ce nu se vedeau. Deodată, din dreapta, se revărsă o undă aurie. Și crestele munților răsăriră ca prin farmec. Luna se înălță încet, rotundă, mare, învăpăiată ca în preajma unui foc grozav. Și 'ntreg cuprinsul dintre pământ și cer se lărgi, — pământul scufundându-se, bolta înălțându-se, — ca să încapă mai multă lumină. Câmpul, vâlcelele, râul, pădurea, toate prin-

www.digibuc.ro

seră ființă supt razele blânde, veșnic aceleași, razele ce se așterneau tot atât de curate ca'n cea dintâi noapte a primăverei pământești. Deoparte a drumului, într'un tăpșan, licăriră, ca niște scântei, focuri răslețe. Sunete de cobză răsunară. Eră o șatră de țigani. Corturile albiră îndată ca niște grămezi de zăpadă, și câțivà dănciuci goi, aduși de tropotul calului, se luară după ofițer, făcând tumbe, în vreme ce, scârțâind din diblele sparte, cereau un gologan. Strigătele lor ascuțite tulbura liniștea. Călărețul trase varga din cizmă și-i amenințâ; dancii, mai mulți din ce în ce, se îndărătniceau să ceară care mai de care. Ofițerul scoase din cobùri revolverul, și dădù drumul unui foc în aer. Depărtările clocotiră, un fum ușor se împrăștiè împrejur, iar când se limpezì, șoseaoa eră curățită; țiganii se făcuseră nevăzuți. Bogdan privì în urmă, ca prin minune luminile din câmp se stinseseră și ele. Pacea se așează, tihnită, din nou.

Calul intrâ în pădure. Incetul cu încetul se afundâ pe drumul îngust, adânc, săpat între cele două maluri deasupra cărora desișele încremeniseră. Peste puțin cerul se șterse, întunericul prinse stăpânire. Un miros umed

www.digibuc.ro

de pământ stătut, de frunze putrezite se împrăștiè ameţitor. Copacii bătrâni, cu trunchiurile negre ca de cărbune, crescuseră în voie, drept în sus, apoi se aplecaseră, își încleştaseră ramurile; pe dedesupt drumul treceà ca supt o boltă. Unde şi unde scăpătà câte o rază din înălţime, aurià, ca o candelă, doi-trei copaci. Departe, încolo, o fărâmiţă de lumină arătà celalt capăt al pădurii străbătută de drumeacul acesta deschis, ca de-o ghiulea.

Pe Bogdan îl înfiorà par'că singurătatea; fără voia lui rămase cu ochii ţintă la sâmburile de lumină din margine, de unde nu mai aveà mult până la Sireni. Gândurile i se pironiră de astă dată la *ea*, la Elena Cornea, femeea pentru care simţeà că trăeşte, că trebue să trăească. Nepăsarea lui de până acuma: alergările nebune, duelurile pe care le-avusese, înfruntarea primejdiilor, toate erau astăzi străine de dânsul. Incepuse să cumpănească lucrurile, să gândească mult, mai dinnainte, ce puteà urmà din cutare sau cutare împrejurare; se simţeà fricos; şi singur nu înţelegeà cum în locul sufletului de altădată cinevà par'că îi pusese pe acestălalt,—suflet de

www.digibuc.ro

copil nedeprins cu viața. Și un gând îi erà stăpân pe minte: Trebuià să trăiască pentru dânsa:

... O cunoscuse într'o seară, la un bal, acum un an. Aflase repede ce vroià să știe. Elena Cornea erà o femee ca de vreo treizeci de ani, — deși nu-i puteai da mai mult de douăzeci și doi; erà văduvă, de curând; bărbatu-său, magistrat, se împușcase din pricina unei boli de nervi, se ziceà. Aveà avere, și trăià singură, la Sireni, moșia ei... O privise mult în seara aceia: era potrivit de înaltă, aveà fața rotundă, ochii mari negri, o aluniță pe tâmplă îi rădicà par'că vârful sprincenei drepte, și-un păr atât de bogat, de greu, că înclinarea pe spate a capului poate că nu veneà din mândrie ci tocmai din această pricină. Nu o văzuse zâmbind decât în clipa în care un camarad îl prezentase ei. Inconjurase odată salonul cu dânsa, legănați de melodia unui vals, și o auzì șoptindu-i:

— Sunteți nou venit?

— Da, doamnă, de câtevà zile!

Atâta smulsese din gura ei. Nu o mai întâlnì decât târziu, peste vreo două luni, la o petrecere dată de către prefect. De data aceasta

www.digibuc.ro

vorbiseră mai mult împreună, — atunci l'a și poftit să se ducă s'o vadă, la țară. In cea dintăi Duminică se trezise pe drum spre Sireni...

Un pocnet scurt, înfioră calul și-l opri în loc. Ofițerul prinse repede dârlogii și ascultă. Cinevà tăià un copac, pe ascuns, în pădure. Se auzeà bine scârțâitul trunchiului desprins din partea rămasă nepătrunsă de ferăstrău. Un foșnet de crengi; apoi totul intrâ în tăcere. Călărețul strânse pulpele, și lăsă iar dârlogii. Privì înainte, luminița din capăt se mărise. Se apropià. Peste câtevà clipe căzù iar pe gânduri:

... De atunci se dusese aproape în toate duminicile la Sireni. Elena, femee deșteaptă, citise mult; și dacă poate nu pătrunsese adânc cele ce citise, le păstrase totuș bine în minte, așà că ce pierdeà prin unà, câștiga prin această din urmă însușire. Dar oricât se încercase dânsul, în convorbirile lor nu străbătuse, nici odată, cevà din viața ei. Cu o ușurință uimitoare înconjurà trecutul, cum un călător, care știe calea bine, se ferește de locul ce i-ar puteà aduce vreo neplăcere. Odată ea îi dasè să 'nțeleagă: „Trecutul, domnule Bogdan, e ca un mormânt: poți să te rogi pe

www.digibuc.ro

el, dar să-l scormonești, nu". Intr'o seară la club, un camarad răuvoitor, îi mărturisise, într'adins poate, cele ce auzise el despre Elena Cornea: bărbatul ei se sinucisese pentrucă o prinsese cu un bătrân, cel mai bun prieten al casei. Bogdan nu vroise să creadă nimic, și plecă de lângă ofițer aproape fără să-i mai spuie un cuvânt. Se duse acasă, tulburat, mâhnit de moarte. Și'n seara aceia înțelesese că o iubeà la nebunie. Toată noaptea rămăsese cu gândul încordat la ea; potrivì întâmplările, îi cântări cuvintele, privirele. Nu, nu puteà fi așà cum auzise. Și'n zioă, un gând stăpâneà pe toate celelalte: „La urma urmei puteà să se fi întâmplat orice: el o iubeà. O iubeà cu toată patima, cu toată puterea vieței lui" . .

Deodată se luminâ; pădurea rămase în urmă. Eșiră iar în câmp. Valea se deschideà largă, tăcută. O adiere caldă care nu mișcă nici frunzele, nici earba, care suge numai miresmele și sucul florilor, ca o albină, să le împrăștie în aer, îi alintà fața. Bogdan își trecù mâna pe frunte, mulțumit că înseninarea aceasta sosise tocmai în clipa când

www.digibuc.ro

alungase și umbra gândurilor rele. Calul călcà ușor, cu gâtul întins, legănându-l:

...Intr'o seară întârziase la Sireni. Se apropià miezul nopții; pe jos, alături de Elena, scoborau încet aleia. Erà o noapte de toamnă, când frunzele căzute foșnesc supt picioare, când cerul ia, noaptea, sticliri de oțele, iar inimile se înmoaie. Niciodată par'că nu simțise o mâhnire mai mare ca la despărțirea aceia. Intoarse capul și se uità la Elena. Dânsa mergeà cu privirile pierdute înainte, ca adormită. Deodată el îi prinse mâna. Ea nu se împotrivise, dar nici nu tresărise; degetele îi rămăseseră într'ale lui, moi, reci, ca și inelile ale căror pietre prețioase le simțeà. La poartă se opriră, el îi sărutâ mâna de câtevà ori. Femeea stà nemișcată ca și când din sufletul ei se scuturase simțămintele de dragoste, ca frunzele copacului de trunchiul căruia se răzimase. S'au despărțit fără nici un cuvânt, fără o șoaptă. Când venì duminica următoare, Elena plecase în străinătate. Se'ntoarse sdrobit, bănuindu-și că purtarea lui adusese starea aceasta de lucruri. Primì o singură cartă postală, din Italia, cu „salutări“... Elena se înnapiâ târziu, după

www.digibuc.ro

cinci luni de despărțire, în April. Primise două cuvinte: „Am sosit.“ Și dânsul alergă. In seara aceia îi mărturisì totul: dragostea lui, durerea, desnădejdea ce încercase. Ea îl privì, apoi răspunse liniștită:

— Nu se poate.

El se înfioră, erà gata să-i cadă și 'n genunchi, s'o roage, când ea cu acelaș glas netulburat adăogă:

— Sunt a altuia.

— Il iubești?

Dânsa stete puțin pe gânduri:

— Nu.

— Atunci?

Femeea se plecă spre el, și-i șoptì, aproape, în față:

— Mă iubește el . . . Mi-e milă!

Dânsul căzù pe canapea, ca rănit:

— De mine nu ți-e milă?

Elena îi netezì părul pe frunte, apoi își trase mâna repede, și își îngropă fața în palme. Bogdan plângea. Intr'un târziu se ridică, și-i zise hotărâtă:

— Ascultă, fiindcă mi-ai mărturisit dragostea ce ai pentru mine, nu pot decât sau să o primesc, sau . . . să nu te mai văd. Dacă îți

www.digibuc.ro

scriu să vii... înseamnă că am primit să fiu a dumitale.

Trecuse o lună. Azi dimineață primise scrisoarea...

Acum erà aproape de Sireni. Străveziu, ca supt promoroacă, parcul se deslușeà pe zare. In mijloc, ca o apă, acoperemântul casei sticleà. Bogdan înfipse tare pintenii în coastele calului, și, ca luat de vânt, nerăbdător, porni în goană.

Ajuns în cărarea care suià la poarta de din dosul parcului, se oprì, descălecă și luă calul de frâu. Suì încet, cu teamă par'că; sus se oprì iar, apoi împinse poarta și intrâ înnăuntru. La câțivà pași înainte răsărì cineva; Elena îl așteptase. Bogdan grăbì, îi luă mâna și, unul lângă altul, se 'ndreptară spre casă. Străbătură o alee de vișini înfloriți; copacii par'că își ninseseră floarea pe rochia albă a femeei. Razele lunei se scoborau singuratice pe pajiștile întinse printre bolțile de verdeață; de undevà se revărsà, amețitoare, mireasma liliacului înflorit. El strânse mâna Elenei, dânsa îl sfătuì șoptind:

— Incă nu!

www.digibuc.ro

Ajunși lângă casă, ofițerul scoase căpăstrul calului deprins să aștepte, liniștit. Apoi urcară scările. Trecură prin sala întunecoasă, luminată numai într'un colț, de-o candelă, și intrară în salonul mare, atât de cunoscut lui. Pe ferestrele larg deschise, cerul își revărsà lumina, răsfrângând-o în oglinzile înalte, ale căror cadre, pierzându-se în umbră, lăsau cristalele să se vadă ca niște fâșii de ape. Dânsa îl luă de braț și-l duse după un paravan înalt, din dreptul ferestrei ce da în parc. Bogdan se așeză pe canapea, apoi .vroì să îmbie pe Elena lângă el; dânsa îi zise iarăș:

— Incă nu!

Și rămase în picioare, privind afară, așteptând par'că. Bogdan simți că erà ceva, înțelese că trebuià să asculte.

O ramură de liliac își înălță crengile până mai sus de fereastră; el se duse, rupse două ciorchine de flori, și i le dădù. Elena își înfundă fața în ele, mirosì adânc, apoi și le prinse în piept. Și-l rugâ din nou:

— Stai și așteaptă.

Se așezară unul lângă altul. De jos, din parc, se auzeà cum paște calul, cum fâșâe

www.digibuc.ro

iarba înaltă supt picioarele lui. Un bondar trecù de câtevà ori prin dreptul pervazului ferestrei. Şi făr' de veste, ca două şuerături moi, calde, răsunară chemările unei privighetori.

Elena priveà mereu afară, aşteptând; ofiţerul îşi simţeà inima strânsă, ca de-o presimţire, ca în preajma unei întâmplări de care nu putea să-şi deie seama. Deodată, departe, pe drumul pietruit se auzì roţile unei trăsuri. Elena se ridicâ repede, apoi, cu glasul schimbat, tremurat puţin îi spuse:

— Să stai aici. Şi să-mi făgăduești, pe cuvântul dumitale, că ori ce-ar fi, ori ce vei auzì petrecându-se în odaie, vei rămâneà pe canapea, fără să cauţi să vezi ceva. Făgăduește-mi.

Bogdan îi întinse mâna, şi, mişcat la rândul lui, răspunse:

— Iţi făgăduesc, pe cuvântul meu!

Elena plecă.

El rămase uimit, îndurerat, ca în aşteptarea unei nefericiri. Pentruce îi luase cuvântul să steie ascuns, aici, după paravanul acesta? Şi ce puteà să se întâmple în odaia în care el venise să găsească dragostea aşteptată de atâta vreme? Şi de abià acum îşi

www.digibuc.ro

dete seamă că tulburarea Elenei erà legată de vuetul trăsurei care în adevăr se apropià. Ascultâ. Peste puţină vreme sgomotul roţilor nu se mai auzì, trăsura se oprise la poarta parcului, pe unde venise şi el. Vroì să se ridice, să se uite pe fereastră, dar îşi amintì că făgăduise să nu se mişte din locul lui. I se părù că aude afară un glas, apoi, după câtevà clipe, paşi în sală. Intr'adevăr, uşa salonului se deschise încet. Cinevà intrâ mai întâi, apoi, îndată cunoscù foşnetul rochiei de mătasă a Elenei. Pe urmă vorba ei răsunâ, străină, ascuţită ca a unei alte femei.

— Şezi colea . . .

Şi 'ntr'un târziu:

— Ai citit bine ce ţi-am scris?

Un glas de bărbat, un glas slab, speriat, înnecat de lacrămi răspunse:

— Da.

— Mi-ai adus toate scrisorile?

— Da.

Tăcură câtevà clipe, lui Bogdan i se părù că aude un gemăt înăbuşit, ca al unui om ce se înnecă. Deodată tresărì. Un hohot de plâns sfâşietor isbucnì, un plâns desnădăjduit, şi un vuet sec, al genunchilor trântiţi de du-

www.digibuc.ro

şumea, îi lovì auzul; apoi cuvinte bolborosite, încâlcite, cuvinte pe care buzele le rupe însângerate din suflet:

— Eleno!... Eleno!... De ce?... ce-am greşit... Ştii că fără tine nu pot trăì... De ce... de ce mă goneşti?

Glasul femeei răspunse iar, ascuţit, dar din ce în ce mai stăpân pe sine:

— Nu mai pot dragul meu. Ţi-am spus-o de mult că o să vie şi ceasul acesta. Trebuià să-l aştepţi. Să ştii să-l primeşti.

— Nu, nu pot... m'am încercat!... Am făcut totul să te uit. Mă omori, mă omori!..

Femeea vorbì repede, cuvintele îi sburau grăbite de pe buze, ca şi cum stătuse de multă vreme acolo, închise, nerăbdătoare să scape din laţul ce le ţineà:

— Nici eu nu pot. Înţelege-mă. Sunt tânără, am nevoe de viaţă, vreau să trăesc, vreau să trăesc! Ţi-am răbdat dragostea ani după ani, eu o copilă, dumneata bătrân de pe atuncea. Intăi ţi-am răbdat-o pentrucă erai mai bun decât celălalt care mă chinuià, mă biciuià cu vorba, cu fapta, chiar cu biciul pe care i l'ai smuls dumneata odată din mână. Mi-ai părut mai blând, şi te-am răsplătit de

www.digibuc.ro

tot ce făcuseși pentru mine; apoi am fost a dumitale din nepăsare, fiindcă nu iubisem la dreptul pe nimeni încă, cum nu te iubeam nici pe dumneata. Astăzi, întâiași dată în viața mea, iubesc, iubesc, și între noi trebue să se sfârșească totul...

Bogdan își pierdù răsuflarea, își îngropă unghiile în stofa canapelei; gemetele bătrânului îi străbăteau în inimă ca niște ace. Își puse toate puterile, să gândească aiurea, se 'ncordă să n'asculte,—o clipă isbutì, și-atunci, deodată, auzì cum se revarsă de-afară trilurile privighetoarei. Supt lumina fermecătoare a lunei, notele paserei picurau când rar, înăbușite, ca furate din strune de chitară, când rotunde, curate, și repezi ca o cădere de mărgăritare; tăceà și iar începeà, luând firul cântecului de jos, ca o șoaptă, ridicând din ce în ce, ca pe o scară, spre stele, notele ușoare, ce păreau că umple bolta albastră, că învălue cu armonia lor lumile cerești ce sclipeau de sus, liniștite, ascultând par'că. Și 'n clipa aceasta suspinile bătrânului nefericit se stinseră, mireasma liliacului pălì, peste toate, pesteîntreaga fire, păreà că domnește farmecul cântăreței ascunse supt creanga înflorită a vre-

www.digibuc.ro

unui vișin. Privighetoarea tăcù, și sufletul lui, scăldat în melodia paserei ce binecuvintează dragostea, se strânse.

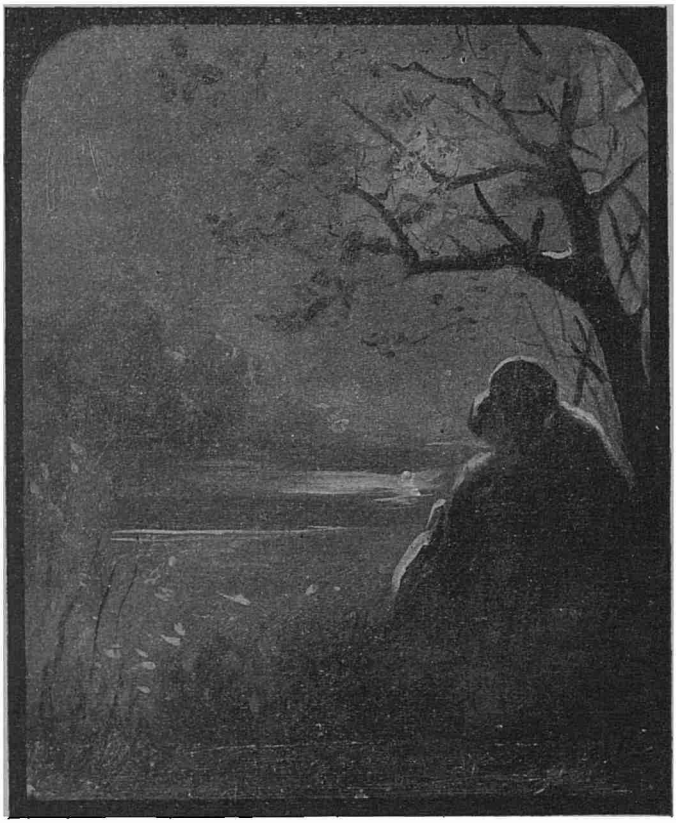

Acum, pe lângă milă, simțeà și ură în potriva bătrânului pe care i se păreà că-l vede

www.digibuc.ro

în trecut, alături de Elena, supt adăpostul crengilor plecate. Dar plânsul înăbuşit, rugăciunile ostenite ale omului cu inima sfâşiată de lângă el, se auzi din nou:

— Eleno, lasă-mă să te văd măcar... să vin uneori... să te zăresc numai.

— Peste putinţă...

— Aibi milă... să vin numai câte odată, pănă'n prag.

— Peste putinţă, ţi-am spus.

— Alege o zi pe an, în care să-ţi pot vorbì...

— Adio!.. te rog pleacă.

Bătrânul înăbuşì un suspin, se sculă în picioare. Bogdan îl auzì păşind spre uşă, apoi oprindu-se, şi 'ntrebând, cu o tremurare a glasului ce semănà unui blestem:

— Şi... pe cine iubeşti?

— N'am de ce-ţi ascunde.

— Pe cine?

Elena spuse rar vorbele ce căzură deodată, neaşteptate:

— Pe locotenentul Bogdan.

Bogdan tresărì. Un val de sânge îi năvălì la inimă. Inchise ochii, ameţit. Par'că nu înţelegea ce se petrece; i se părea că visează.

www.digibuc.ro

Când se desmetici, Elena stă lângă dânsul. De-afară se auzì îndepărtându-se zgomotul roatelor trăsurii. Atunci îi venì din nou în minte toată întâmplarea. O durere grozavă îi munceà sufletul. Fără să vreie se gândì la bătrânul necunoscut care în noaptea aceasta primise otrava ce aveà să-l scoboare în mormânt. Apoi îi venì în minte povestirea de demult, a camaradului care-i făcuse cunoscut viaţa femeei de lângă dânsul . . . Deodată îşi dete seama că ea îi prinsese mâna, că degetele ei calde strângeau pe ale lui. Şi de afară, din parc, din bogăţia copacilor în floare, chemările de dragoste ale privighetoarei răsunară din nou limpezi, curate; — fiecare notă păreà că 'nseamnă pe cer o stea mai mult. Bogdan se întoarse repede, îşi apropiè faţa de acea a Elenei, îi simţì răsuflarea caldă, şi, ca scos din minţi, o cuprinse 'n braţe . . .

Intr'un târziu, eşiră, încetişor, din casă. Se luminà de ziuă. In cernerea zorilor, florile vişinilor păreau mai puţin albe. Privighetorile tăceau, în această singură clipă de îngânare a întunerecului cu lumina când pot şi ele aţipì în nopţile de Mai. Ţinându-şi iubita de

www.digibuc.ro

braţ, străbătură unul lângă altul, aleia întunecoasă. Zărindu-i, calul se luă domol, ascultător, după ei. La poartă se opriră. Ofiţerul cuprinse pe Elena în braţe, şi, sărutându-i părul, o strânse cu atâta putere, că simţi mirosul umed al liliacului strivit la pieptul ei.

Apoi încălecă, şi porni ca o furtună, doritor să vie ziua şi să treacă, să sosească noaptea mai curând.

www.digibuc.ro

O LICITAŢIE

Conul Tache Volbureanu se abate rar pe la oraș. Și când vine numai de dragul plimbărei în trăsură și de dragul colțului cafenelei vine. De zece ani decând se așează pe acelaș scaun, la aceiaș masă, s'au deprins toți cu *tabietele* dumisale: ceașca de cafea să-i fie plină ochi; cutia cu chibrituri să-i fie ne'ncepută, și scrumelnița curată. Conul Tache fumează țigările, una după alta, se uită pe fereastră, și vorbește rar cu oamenii. Grozav urăște pe oameni! Din pricina aceasta nici nu vrea să aibă afaceri cu ei. Puțini sunt aceia care calcă și cumpără pe moșia lui mănoasă și întinsă, — doi-trei oameni de încredere, pe care-i cunoaște de mult și cu care s'a deprins... Din pricină că trăește, așà,

www.digibuc.ro

de-oparte, Conul Tache nu pricepe, și nu știe nimica ce-i pe lume...

In dimineața aceia stà în cerdac, la țară, și deodată i se făcù dor de cafeaua dumisale, de fereastra mare a cafenelei lui Pandelea; a poruncit să i se puie caii, și-a pornit-o la Târgul-Jiu.

Cum își fumà țigara, liniștit, în colțul obișnuit, cum priveà pe fereastră, bucuros de razele soarelui ce par'că topeau sticla geamului, ca să-l mângâe, calde, pe față, iată că se deschide ușa, și intră Marin Grânarul, unul dintre vechii dumisale oameni de afaceri. Cum intră se îndreptă spre masa boierului:

— Bună ziua coane Tache.

— Bine-ai venit Marine; i-a stai, îi zise conul Tache; apoi îl întrebă:

— Ce mai nou?

Grânarul își scoase paltonul, se așeză la masă, și după ce-și șterse fruntea de nădușeala care-l făcuse apă, în această zi călduroasă de toamnă, răspunse:

— Iacă tocmai la dumneata mă gândeam coane Tache.

— Ai nevoe să cumperi ceva? îl întrebă, grăbit, boerul.

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro

— Nu; e o afacere pentru dumneata; și mi-am zis: adică de ce n'ar face-o conul Tache? M'am gândit la dumneata, că se chiamă că și eu câștig de pe urma dumitale. Iată ce-i: Peste vreo două săptămâni o să fie o licitație pentru niște stâlpi de telegraf — vreo patru sute de stâlpi, — licitația o face prefectura, și începe dela zece lei stâlpul. De ce nu i-ai dà dumneata?

Conul Tache se încruntâ, se plecă peste masă, și, răstindu-se:

— Prefectura? Stăpânirea! Cu alte cuvinte să am de-aface cu Stăpânirea! Ferească Dumnezeu!

De *Stăpânire* se ferise conul Tache totdeauna; pentru dumnealui Stăpânirea erà o adunătură de câțivà oameni necunoscuți, în mijlocul cărora de intrai, apoi aveai de ce-ți plânge zilele: scăpai din brațele unuia și cădeai în ghiarele celuilalt!

— Ferească Dumnezeu! strigâ din nou conul Tache.

Dar Marin Grânarul îl sfătuì:

— Rău faci coane Tache! De ce-ar luà alții banii ăștia, când dumitale îți putrezesc copacii tăeți în pădure.

www.digibuc.ro

Însă conul Tache nici nu-i răspunse la asta; îl întrebă altele:

— Beai o cafea?

— Beau, mulțumesc.

Apoi tăcură. Marin începù să soarbă din cafeaua adusă, Conul Tache încetul cu încetul, căzù pe gânduri... Afacerea nu erà rea... Patru sute de stâlpi!..

— Hmm! făcù boerul, ca pentru dânsul.

Dar în minte îi venì iar cei câțivà oameni gata să-l înhațe.

Și atunci vroì, cu tot dinadinsul, să-și mute gândurile dela afacere. Totuș nu se putù stăpânì, — întrebă într'o doară:

— Zici că patru sute de stâlpi?

— Patru, coane Tache.

— Hmm!

Și conul Tache iar se gândì: patru sute câte 10 lei, patru miișoare în cap! Nu; mai bine se lipsește; ia să vorbească altcevà. Întrebă:

— Ce-ți mai face nevasta?

— Bine coane Tache, tare bine; cu necazurile casei.

Boierul vroì să întrebe și de copii, dar se trezì că-i iesă din gură alte vorbe:

www.digibuc.ro

— Stâlpi, dăia, de pe marginea drumului, Marine?

— Dăia, coane, Tache!

— Hmm!!

Iar tăcură. Conul Tache, nu puteà să-şi stăpânească voinţa. Şi-i erà necaz! El, care nu se uità la un ban, doi... Patru miişoare, tocmai cât trebuià să-i trimeată băiatului său, în străinătate, începând cu anul acesta. S'ar potrivì bine; iai de colo şi trimeţi dincolo; cheia dela casa cu bani îţi rămâne în buzunar.

Mai tăcù ce tăcù, apoi conul Tache întrebă din nou:

— Şi... o să fie... Ce-o să fie pentru asta Marine,.. pentru vânzarea stâlpilor?

— Licitaţie Coane Tache!

— A ha! da.

Apoi se hotărâ par'că:

— Nu: lasă-i dracului de stâlpi. Ce-mi trebue mie bătae de cap!

Pe urmă chemă chelnerul, plătì, şi eşì dimpreună cu Marin.

Erà frumos, — curat zi de vară, nici o adiere de vânt; şi departe, în fund, munţii străvezii.

Conul Tache voios, se bucurà de drumul ce aveà să-l facă înapoi, cu trăsura, la moşie.

www.digibuc.ro

Dar în minte par'că-l împungeà un ghimpe. Deodată murmură fără voie:

— O fi...

Marin îl întrebă mirat:

— Ce să fie coane Tache?

— Ia, afacerea cu stâlpii tăi... o fi bună, ea, în felul ei.

— Coane Tache, începù Marin, coane Tache, ascultă-mă pe mine. Vino la licitație. Uite, eu te înscriu, la prefectură, pe listă, în ajun te vestesc; vii, și gata!

Conul Tache stătù o clipă, se gândì ce se gândì, și, în sfârșit, răspunse:

— Haide: fie! Cu o zi înainte vestește-mă, cum ai spus, și-oi vedeà eu.

Apoi se despărțiră.

Sala prefecturei erà ticsită. Conul Tache de abià putù pătrunde. Primise eri scrisoarea prin care-l înștiințà Marin că azi e licitația, și, cu gândul la condeiul cel nou cu care aveà să încarce, pe trei ani, de acum înainte, socotelile—cei patru mii de lei ce trebuià să-i trimeată feciorului dumisale, venise.

Din frigul de afară par'că intrase într'o baie. In sfârșit n'aveà ce face, cu toate că

www.digibuc.ro

acuma începuse să-i pară rău: intrase în horă, trebuià să joace; de-abià străbătù până în față; Marin îl aşteptà, îngrijat, şi-i întinse un scaun. Cum îl văzù, conul Tache îi bănuì:

— Dracul m'a pus să mă potrivesc eu ţie!

Marin nu răspunse nimic, par'că aveà cevà pe suflet. Se uità mereu în celalt colţ al sălei, unde, înconjurat de oamenii lui, jupânul Isac, *antreprenorul*, venise să *concureze*. Marin aflase, de abià acuma, că jupânului îi rămăseseră, dintr'o lucrare, câtevà sute de stâlpi, pentru care plăteà chirie, unui chiristigiu să-i ţie în curtea lui, leafă unui om să-i păzească, ba, îi şi putreziseră o parte din ei, şi că erà bucuros să-i dea în cât îi luase, numai să scape de dânşii. Şi lui Marin îi erà frică să nu fi adus pe conul Tache degeaba.

Iar conul Tache, ce nu mai fusese în zilele lui băgat în astfel de afaceri, aşteptà să se sfârşească lucrul mai repede şi să scape odată.

Năduşeala începuse să-i curgă pe faţă, pierduse răbdarea de-abinele; însfârşit secretarul deschise licitaţia:

— Domnule Volbureanu, concurezi şi dumneata?

www.digibuc.ro

Conul Tache răsuflă din greu, ușurat par'că, dar tăcù.

— Răspunde că „da“ îi șoptì Marin.

— Da, firește; răspunse atunci conul Tache secretarului.

Secretarul se uită peste capetele tuturor, își trase mânșeta în afară, își bătù tâmplele ușor, ca să-și așeze frizura și strigă:

— Licitația începe dela 10 lei...

Conul Tache, știà doar lucrul acesta, îi luă vorba din gură:

— Așà! Dau eu cu zece lei... cu zece lei bucata.

Secretarul îi răspunse mirat:

— Bine, dar poate sunt alții cari dau cu mai puțin; e licitație; ia să vedem.

Apoi către ceilalți:

— Conul Tache Volbureanu dă stâlpul cu 10 lei, mai lasă cineva din preț?

Atunci, din colț, se ivì barba roșcată a jupânului Isac.

— Eu las cu nouă lei bucata, domnule secretar.

Cei dimprejurul jidanului șopoteau repede, uitându-se, pe furiș, zâmbind șiret, la conul Tache. La glasul jupânului, boerul tresărì,

www.digibuc.ro

întoarse iute capul spre dânsul, ca și cum l'ar fi pișcat cevà, și se uità furios, neînțelegând nimic. Ce se amesteca străinul ăsta în afacerea lui!

Glasul secretarului îl făcù să se așeze la loc, pe scaun:

— Domnul Isac lasă cu nouă lei stâlpul, dumneata mai lași cevà coane Tache?

Conu Tache stătù o clipă, își făcù socotelile în minte, trebuià să lase, firește, mai jos, dar gândul că dintr'o dată îi fugeau din palmă câțivà sutari, îl necăjì; vra să zică tot trebuià să scoată din buzunar cheia lăzei cu bani! Se uità la Marin, strânse mânerul bastonului, apoi răspunse răstit:

— Fie; las cu opt lei... opt lei... așà opt lei stâlpul.

Secretarul întrebă din nou:

— Mai jos de opt lei, te scobori jupâne Isac?

Glasul jupânului scârțâì iar:

— Da; șapte lei jumătate, domnule secretar.

Conul Tache tresărì din nou, încruntâ sprincenile, se ridicâ pe jumătate de pe scaun, să-l vadă mai bine pe jidan, ca și când voià

www.digibuc.ro

să-l săgeteze cu privirea. Sângele începù să-i fiarbă, nici nu mai vedeà bine; chipurile oamenilor îi jucau dinaintea ochilor ca niște aburi. La o asemenea întorsătură a afacerei nu se așteptase. Auzi să i se împotrivească lui un venetic, din toată lumea! Dar el habar n'aveà c'o să vie față în față cu un asemenea om. Și iarăși făcù, repede, socoteala în gând: nu erà nici o scofală! Ii veneà să se ducă, dar îl țineà rușinea. Cum adică... adică... să fugă din fața jidanului, el? Ș'adică jidanul erà mai... Hmm!

Secretarul iară își bătù tâmplele:

— Mai jos de șapte lei jumătate, lași, coane Tache?

Conul Tache mișcâ buzele, par'că-și înghiți cuvintele; în sfârșit răspunse, tremurând:

— Cu șase lei... așà... șase lei stâlpul...

— Ce zici domnule Isac? Ai auzit?

Barba lui Isac fluturâ, și glasul răsunà din nou aspru, ca și cum mai înainte de-a da drumul cuvintelor jupânul le crânțăneà în dinți.

— Cum să nu aud? La ce-am venit? Las cu cinci lei.

Secretarul se întoarse, vroì să mai întrebe:

www.digibuc.ro

— Coane Tache...

Dar conului Tache îi năvăli deodată tot sângele la cap, în suflet par'că i se făcù dintr'o dată lumină: adică pentru câtivà lei să se facă el de râs: adică jidanul erà el mai galanton decât dânsul, boer Tache Volbureanu? şi asta aici, în faţa oamenilor? Da ducă-se dracului şi bani, şi stâlpi, şi Marin! Nici nu-i dete vreme secretarului să urmeze; cu ochii holbaţi, cu mustăţile şi sprincenile sbârlite, se sculâ în sus, şi, svârlind din deget, strigâ, tremurând:

— Pă degeaba... domnule... dau stâlpii pă degeaba.

Apoi se 'ntoarse către jupânul Isac, isbì cu pumnul în aer, şi-i ţipâ:

— Mai lasă dacă îţi dă mâna, jidane!

— Coane Tache!.. încercă să-l oprească Marin, desnădăjduit.

Dar conul Tache se duse, cu capul sus, şi cerù să iscălească hârtia.

www.digibuc.ro

CEARTA

Amintirii moşului meu, Alecu.

In hanul lui Costaş e o odae joasă. cu ferestrele înguste, cât nişte cheotori, cu tavanul de scânduri, încheiat în grinzi puternice de stejar, supt care se îngrămădeşte fumul în adevăraţi nori ce te înneacă. Imprăştiate peste tot, mesişoarele, pe un singur picior, par nişte ciuperci răsărite din lutul de pe jos. Cârciuma nu e podită: în vremile de ploae şi sloată, ori în drum, ori în băltoaga dinăuntru, e tot una. Dar toamna, ca acuma, ţi-e de mai mare dragul să stai în faţa unui pahar de must ce fierbe, lângă Costaş, care de câte

www.digibuc.ro

ori te privește parcă ți-ar zice: „Mai am mai am; bea, n'ai grijă!“.

Și beau oamenii nu se încurcă. Toți locuitorii din sat aici vin. De se duc în sus, spre Ponoare, odihnesc la rateș, ca să ridice mai cu vlagă dealul; de se scoboară spre Minteni, tot la rateș dă drumul opritoarei, sumuță calul, trăgându-l de urechi, și intră înăuntru să mai afle ceva dela Costaș, om vestit în glume, dar și'n gâlceavă. Costaș primește deopotrivă pe toți și zi și noapte; adică deopotrivă vorba vine, căci părintelui Filostrat, lui Tobescu și domnului Luis, le face oarecum mai multe hatâruri. Acești trei prieteni, oameni cu vază în sat, au numai pentru dumnealor o masă mare, pătrată, colo în colț, scaune cu spetează, și o chibritelniță. Părintele Filostrat e preotul Râurenilor, Tobescu învățătorul, iar domnul Luis un elvețian venit, de vreo douăzeci de ani, ca vier, pe întinsele podgorii ale proprietății. Duminica vin câteși trei de petrec laolaltă. Petrecerea e asta: în vreme ce beau câte un pahar de vin, — numai Sfinția sa beà cu ulcica —, învățătorul vâră zâzanie între vier și popă, și acești doi din urmă se iau la harță. Oamenii ceilalți ascultă, și părerea

www.digibuc.ro

mai tuturor e că domnul Luis — al dracului *frànţuz!* — îl pune pe popă în cofă.

Dar şi părintelui — căci e tobă de carte — când i-o venì la socoteală, spun cei de partea lui, o să mi-l prindă pe domnul Luis, şi o să-i deie o scărmăneală ca aceea. Până acum însă nu li s'a adeverit spusa.

Astăzi, o Duminică în vremea culesului, rateşul s'a umplut; la masa celor trei prieteni a sosit dintru'ntăi Sfinţia sa. A venit întins dela o citanie, a luat de subţioară şi a pus, alături-ea, pe masă, patrafirul, învălit într'o basma roşie, deasupra lui „Molitvelnicul", apoi a cerut o sticlă cu vin şi-o ulcică. Aşà cum stă Sfinţia sa, nemişcat, în bătaia soarelui, cu barba lungă, bine pieptănată, cu genele stufoase, cu faţa înbujorată, pare chipul unui sfânt dintr'o icoană peste care flacăra unei lumânări îşi joacă apele. După câtevà clipe soseşte şi învăţătorul. E un om slab, cu obrazul adâncit ca şi când l-ar ţine mereu supt, cu părul lipit, de sudoare, pe fruntea larg boltită, şi cu buzele întinse înt'un zâmbet de batjocură par'că. Dânsul se aşează la masă, dar părintele Filostrat se face că nu-l vede, decât mai apoi, când râdică ulcica în sus,

www.digibuc.ro

ca să beie, ca și când ar închină. Atunci:

— Ai venit? îi zice.

— După cum vezi, Sfinția ta... Da' ce ai, pai mânios? Începe într'o doară învățătorul.

Părintele își suflecă mânecile, își pune coatele pe masă și se uită pe ușă afară. Nu răspunde.

Învățătorul îl întreabă din nou:

— Ce ai părinte?

Părintele zise:

— Copiilor să nu le spui ce te doare, și dușmanilor ce-ți prieste.

Și'n vreme ce-și mai turnă în ulcică, învățătorul se gândeà că fără îndoială Sfinția Sa primise iar vreo veste de pe la băetul din București, trimis la învățătură, și care în loc de carte știea să ceară numai bani.

Vierul se ivì în ușă. Tobescu strigâ voios:

— Bună, domnule Luis.

Elveția nul venì până lângă masă, binecuvântâ și rostì:

— Pace vouă!...

Apoi către Tobescu.

— Bună ziua, dascăle!

Așa-i ziceà învățătorului.

www.digibuc.ro

Și către popa Filostrat, zâmbitor:

— Sărut mâna, Sfinția ta.

Domnul Luis vorbește bine românește, cu un fel de îndulcire a câtorvà sunete care-i face vorba plăcută.

După ce se așeză pe scaun, se întoarse către învățător. și voì să-i pue mâna pe umăr.

Dar făcù o mișcare mai largă și trântì „Molitvelnicul“ jos. Văzând că preotul se încruntă, îi luă înainte:

— Ți-am spus părinte, să nu mai ei cu dumneata ceasloavele. Aș vrea să te văd citind și vreo carte cu litere nu numai cu slove... Ori nu le cunoști?

— Sunt multe adevăruri și în cărțile celelalte, adăogă învățătorul.

— Mă rog, întrebă părintele Filostrat, nu ești tot dumneata domnul Luis, unsurosul de eri, în hainele istea negre și periete, de azi?

Franțuzul se sculă, își alăturâ călcâile, își scoase pălăria și se închinâ, cu o frază luată de prin romanele ce citise:

— Acelaș, supus Sfinției tale, pe viață și pe moarte.

— Viața ți-ai supus-o vinului, iar moartea necuratului, se înfurià părintele.

www.digibuc.ro

Elveţianul se aşeză jos, făcù ochii mici, şi scoase, ca pe ascuns, o sticlă cu vin rubiniu, o puse în mijlocul mesei şi se întoarse spre învăţător:

— Noi, care n'am poruncit vin, să bem din acesta ... E de doisprezece ani ...

Apoi se întoarse spre cârciumar:

— Costaş, nişte pahare!

Părintele Filostrat pufnì, se uitâ cu coada ochiului şi adăogă, aşà, în legătură cu ce vorbise mai dinainte:

— Şi tot aşà vinul, care-l bei în paharul cela curat, crezi că nu o să aibă acelaş gust şi în ulcica mea de lut?

— A ha, cu alte cuvinte să-ţi dau şi dumitale, ca să adeverim spusele ... Bine!

Luă sticla şi turnâ la toţi; părintele se uità aiurea, dar auzì clipocirea vinului în ulcică, întinse mâna, o luâ şi o dădù peste cap. Apoi iar se încruntâ.

Invăţătorului tare îi mai ardeà să-i vadă încăeraţi; zise:

— In adevăr, părintele are dreptate: omul e acelaş în or'care haină, vinul în or'ce pahar, adevărul în or'care limbă şi în or'ce fel de tipar ar fi turnat.

www.digibuc.ro

Părintele Filostrat se prinse, dădù ulcica mai încolo şi adăogă cu glasul răguşit:

— Să ştii că-i aşà!

Domnul Luis se uità la el, îşi mai turnâ din rubiniu un păhăruţ, altul învăţătorului, şi băù fără să umple ulcica preotului; apoi îi zise:

— Nu ţipà aşà, că răguşeşti mai tare. Aşà strigi şi în biserică, par'că ar fi toţi surzi.

Părintele mai apropiâ ulcica de vier, ca să i-o vâre, mă rog, fără de voie, în ochi, şi-i răspunse:

— Adevărul şi blândeţea or'cum ar fi spuse, tot adevăr şi blândeţe rămân.

— Ba nu, zise Domnul Luis, căci nu poţi amestecà blândeţea cu strigătul, cum nu poţi pune la un loc, fără ca să se strice, vinul cu cu apa. Am dreptate?

Părintele pufnì, mai mutâ ulcica, şi după câtevà clipe răspunse scurt:

— Ai!

Franţuzul îi mai turnâ atunci din sticlă. Părintele iar se uità aiurea, iar întinse mâna, dădù ulcica de duşcă, apoi se încruntâ din nou, şi vorbì răstit:

— Ba n'ai, n'ai dreptate! Numai de cu-

www.digibuc.ro

vintele rușinoase să te ferești să le spui tare, că-ți înnegresc sufletul, dar cele prin care propovăduești zi-le răspicat, să te audă toți.

— Firește, firește, se amestecă glasul lui Costaș.

Pe ziua de azi, părintele Filostrat par'că aveà întâietatea.

Franțuzul înghiți în sec, văzând că-i ieà altii partea, își turnâ iarăși lui și învățătorului, care zâmbeà, pe supt mustață, apoi se apropiâ peste masă de preot:

— Să-ți spun eu de ce țipi? pentrucă la voi în biserică lumea se gândește aiurea, nu la cuvintele tale, nici la Dumnezeu.

— Bârfitorule! Ești tu în sufletul oamenilor să știi?

Părintele mai vroì par'că să zică cevà, dar domnul Luis îi răspunse:

— Poți spune că toți oamenii te ascultă?

Și se prefăcù, așà, că ar vrea să-i toarne din vin. Părintele prinse mișcarea și mai muiâ glasul:

— Toți nu s'or gândì, dar mai toți.

— Vra să zică am și eu dreptate?

Și domnul Luis plecă gâtul sticlei pe marginea ulcelei.

www.digibuc.ro

Părintele Filostrat se uită la mâna lui, rămase puțin pe gânduri, și iarăș îi răspunse apăsat:

— Ai.

Apoi privi aiurea și, când ulcica se umplù, întinse mâna și o dădù de dușcă.

— La noi în biserică toți îs cu ochii pe carte și urmăresc pe preot, spuse domnul Luis, toți știu să citească, pentrucă nu-s slove . . .

— Chirilice, — firește; adăogă învățătorul.

Părintele se uită la sticla cu vin rubiniu, o văzù goală, se aprinse, și începù să-i strige:

— Lasă-mă cu biserica ta. Ce, în biserica ta e alt Dumnezeu, nu-i acelaș? Ce tot: „la noi, la noi“!

— Dumnezeu e acelaș, popii îs alții.

— Oameni ca și noi, poate mai ascunși, poate mai lacomi ca noi. Asta-i!

Țăranii se adunară cu încetul împrejurul mesei.

Elvețianul se înflăcără.

— Ba să luați voi pildă dela ei! Ei au știut să păstreze cinstea bisericei neatinsă, prin cuvântul lor au ținut biserica unită . . .

Dar părintele Filostrat nu-l mai lăsă, par'că

www.digibuc.ro

se înăduşeà; suflâ puternic şi se sculâ în picioare:

— Unită, unită, biserica voastră?

Şi cum îl înfruntà pe domnul Luis, întinse repede mâna, îi smulse din buzunarul jiletcei o hârtie al căreia capăt se zăreà afară, apoi o rupse în două, şi arătându-i o parte îi zise:

— Să zicem că asta-i biserica ortodoxă, a noastră, una şi nedespărţită. Aşa-i?

Puse hârtia pe masă şi-i arătă ceealaltă parte:

— Iată şi pe-a voastră, catolică. Unită a fost la început, dar vouă Papistaşilor, nu v'ajungeà una, şi a-ţi pornit'o unii „hăisa", alţii „ceală", v'aţi hăcuit, şi-aţi eşit: Călvinişti, Luteranişti, Anglicanişti, Protestantişti, — unii cu capul ras, alţii cu capul tuns...

Şi cu fiecare cuvânt rupeà şi câte o bucăţică de hârtie.

— Iacă unirea voastră! Na!

Şi-i aruncâ bucăţelele în faţă. Apoi, luându-şi patrafirul şi cartea, eşì cu capul sus, cu antereul în vânt, cu coatele în lături, printre şirul de ţărani minunaţi de spusele lui.

In urmă Domnul Luis, care n'apucase să

www.digibuc.ro

spuie o vorbă, scoase o oglinjeoară din buzunar, și își scuturâ din ḫarbă, una câte una, bucăţelele de hârtie.

www.digibuc.ro

ÎNTR'UN AN

In anul acela părea că se împrăștiase printre oameni un gând de răsvrătire. In satele, tăcute până acuma, glasurile țăranilor răsunau puternice, mâniate; femeile se strângeau și ele lângă bărbați, ascultând, îngrijate, ce se vorbea. Lumea era sătulă de greutăți, de nevoi, de viața aceasta de șarpe, de viața târâtă prin noroiul necazurilor, pe care o duce cea mai mare parte dintre oameni. Nu mai vroiau legile care îi asupreau, nu mai îngăduiau străinii pe lângă dânșii, care-i sărăcise; sufletul le aștepta alt trai, după cum pământul

www.digibuc.ro

aşteptà razele calde ale soarelui să cadă de sus. In unele părţi se ucisese unii pe alţii. La muncă nu eşise nimeni, şi pe ogoarele pustii, care fumegau, în locul plugarilor se strecurau tăcute, pâlcuri pâlcuri de soldaţi, chemaţi să ţie liniştea. Iar pe de-asupra, în adânc, lunecau şirurile de cocoare ce se întorceau.

In Şcheia Romanului începuse oarecum să fiarbă lumea. Şi'n seara aceasta caldă, îmbibată de mirosul umed al ţarinelor desmorţite, în căsuţa joasă a lui Moş Simion, flăcăii înconjurară pe acest bătrân vestit în glume şi'n sfaturi. Moşneagul, ca de vreo şaptezeci de ani, un popândoc, cu capul cât un pumn, şi cu glasul gros ca de buhai, că ţi se părea că vorbeşte din pântece, căutà să-i liniştească.

Un băetan voinic, roşcovan, strâns într'un chimir lat de două palme, ţipâ:

— Ne-o calicit pe toţi; ne-o luat şi pânea de nafură, jivina asta; trebue să-i sucim gâtul!

Şi-un alt flăcău se'nfuriâ şi dânsul:

— Pe a Maliţii l-o vârât în groapă; ce, dumneta nu ştii, moş Simioane? — că întâi i-o păpat păpuşoii, pe urmă i-o pus mâna fru-

www.digibuc.ro

mușel pe vite; cu momeli, cu șiretlicuri, l-o lăsat pe drumuri, și omu' și-o dat de scârbă duhul. Păi!

Și altul adăogă:

— Da' pe dumneta moșule, eu te-am calicit, sau altul? Tot Moișă. Pe tot satul l-o calicit. Eu îl omor ca pe un câne, știi cum? uite-așà!

Și flăcăul răsucì pumnii, ca și când ar fi strâns într'înșii gâtul crâșmarului din sat.

Moș Simion zise:

— Domol! moartea e lăsată să vie numai dela Dumnezeu. De moarte, măi băete, nu vorbì.

Băetanii tăcură; atunci Tănase își dădù părerea:

— Măi, eu zic să-i tragem jidanului un pui de bate, o scărmăneală ca aceea. Iacă!

Câtevà glasuri se împrăștiară repede:

— Să-i tragem, măi Tănase!

— D'apoi cum!

— Ia așà, mai ghine; și să isprăvim treaba.

Dar Moș Simion ridicâ mâna, să facă tăcere, și zise:

— Măi, copchiilor, măi! Nu fiți tehui! Și dacă l-ăți bate, ce-o să hie? Ha? O să zacă pe coaste o lună două, și tot pe capul nostru

www.digibuc.ro

o să rămâe; și iar o să ne calicească: pe mine, pe tine, — Tănase, pe tine, — Vasile, pe toți.

Ceilalți căzură pe gânduri:

— Așà-i, așà-i!

Moș Simion zise iar:

— Ba stăi să vezi! Azi mi-o spus notarul că în Miclăușăni o tras cu pușca soldații, de-o ucis doi oameni.

Un glas făcù speriat:

— Îra!

— Poi, urmà bătrânul, o tras, măi; ce tu n'ai trage dacă-i *ordin?* Tragi, că n'ai ce face. O să tragă și la noi, și-o să mă ucigă: pe mine, pe tine — măi Tănase, pe tine — măi Vasile.

Și moș Simion scuturâ din cap:

— O să ne ucigă, d'apoi ce crezi! Și *tartarul* tot aici o să rămâie. Dă! voi ce ziceți, măi băeți?

Flăcăii tăceau. Unul mai dela o parte întrebă:

— Așà-i, moșule, cum zici 'mnetale, da atuncea ce să facem?

Moș Simion dădù pe băeți la oparte și se așeză pe marginea patului, că ostenise decât stătuse în picioare, apoi se gândi o

www.digibuc.ro

clipă, şi începù să râdă singur, uitându-se de jurîmprejur.

Tănasè se bucurâ; spuse către ceilalţi:

— O chitit-o, o chitit-o moşneagul, ia să vedeţi!

— Hă-hă-hă! o chitit-o! — răspunse unul, şi flăcăii începură să râdă în gura mare, numai gândindu-se la ce ghidușie puteà să aibă în capul lui, moş Simion.

Moşneagul îşi scoase pălăria, o puse alături, o alintâ cu mâna pe deasupra, ca pe un copil:

— Apoi, feţii mei, i-am aflat eu leacu.

După asta se ridicâ repede, ca un titirez, venì în mijlocul flăcăilor, îi adunâ împrejur, aşà, cu o învârtitură de braţ, ca şi cum ar fi cosit, apoi le spuse:

— Îl facem *dus*, mă!

Flăcăii nu 'nţeleseră, dar moşneagul îi deslușì:

— Mâne, pănă 'n zori, să hiţi la crâşmă, cu harabalele, toţi în păr; — câţi sânteţi voi aici? Treisprezece, — număr afurisit, o să-i meargă rău jidanului, — mai luaţi încă şăpte harabale, să fie douăzăci; îi încărcăm calabalâcul, îi cucuiem şi balabusta deasupra, şi

www.digibuc.ro

cu el la Târgu-Frumos... Îl mutăm mai nainte de Sfîntu' Gheorghe, cu nepusu 'n masă. Iac'așa!

— Am spus eu c'o chitește moșneagul,— zise flăcăul ce vorbise mai nainte — Halal plan!

Și Tănase, de bucurie, se umflă în chimir:

— Să trăiești, moșule, că bun cap mai ai; așà, îl strămutăm noi.

Apoi flăcăul se plecă la urechea bătrânului și spuse, ca să-l audă și ceilalți:

— Da vr'un ghiont, doi? Ha?

Moșneagul se scărpină în cap, socoti și zise șiret:

— Încap ș'aceia în harabale!

Toți începură să râdă. Pe urmă lăsară pe moșneag la el acasă, și flăcăii se duseră să puie la cale cele de trebuință...

De-abià se mijà de ziuă. Sătenii aflaseră toți, și se adunaseră în fața crâșmei. Douăzeci de harabale trăseseră, unele lângă altele, pe tăpșanul din preajma tindei; boii erau împodobiți cu frunzare.

Flăcăii, cu moș Simion în frunte, așteptau la ușă.

www.digibuc.ro

În sfârșit se auzì un scrâșnet de cheie, ușa se deschise încet, și crâșmarul, numai în cămașă, cu căciula 'n cap, rămase încremenit în prag. Țăranii se uitară la el și par'că nu-l mai cunoșteau: ochii, verzi, îi eșiseră în afară de supt sprâncenele stufoase, negre; gura îi rămăsese deschisă, ca'ntr'un început de căscat. Barba, încâlcită de perna pe care dormise, mustățile căzute pe buză. Iar mâna dreaptă îi înlemnise ridicată în sus, cu cheia înainte, așà cum o scosese din broască.

Moș Simion se înclinâ adânc:

— Bună dimineața jupâne.

Flăcăii făcură la fel, dintr'odată:

— Bună dimineața jupân Moișă.

Crâșmarul însă nu puteà răspunde nimic.

Moșneagul zâmbì, și făcù semn flăcăilor să-l lase pe el să vorbească:

— Iacă, jupâne, am venit, cum ne-o fost vorba, să te mutăm, la cumnatul 'mnetale, la Târgu-Frumos.

Și arătă cu mâna:

— Iacă harabalele.

Crâșmarul par'că visà; bâiguì:

— Harabalele?

— Hâhâ! făcù un flăcău; harabalele!

www.digibuc.ro

— Târgu-Frumos?

Întrebă iar Moișă, amețit.

Moșneagul se arătă îngăduitor:

— Par'că așà vorghisăm; da dacă ț'ai schimbat gândul te-om duce ș'aiurea. Boii îs boi, te duc și peste graniță.

Și făcù din ochi la flăcăi. Apoi adăogă:

— Hai, scoală și pe jupâneasa Malca, să deie și dânsa mână de ajutor, că de, ca femeia, știe tot lucrușorul la locul lui.

Crâșmarul se desmeticì, lăsă mâna în jos; în mintea lui deprinsă cu întorsăturile vorbei, întorsături prin care de atâtea ori dăduse oamenilor să înțeleagă ceeace nu vroià să le spue deadreptul, deprinsă cu socoteala și cumpănirea cuvintelor pe care dânsul le vindeà ca și pe marfa din dugheană, se făcù o lumină: înțelese unde bătеà moșneagul, pricepù că trebue să plece. O clipă și fu de-ajuns ca să-și deie seama de primejdia grozavă în care intrase, să-și amintească de cele ce auzise că se întâmplase prin împrejurimi; și, spăimântat, să nu pățească și dânsul cevà, strigâ repede:

— Malcă, Malcă!

Femeia alergá despletită, tehuie de somn;

www.digibuc.ro

când văzù țăranii, împreunâ mânile și se rezimă de perete, suspinând:

— Vai, vai!

Dar bărbatul ei o scuturâ de umăr. și-i vorbì apăsat, să-i deie să 'nțeleagă:

— Malcă, noi ne mutăm... Noi ne mutăm de-acù, la cumnatu... la Târgu-Frumos... Iacă harabalele... dă și mata ajutor.

Moș Simeon zâmbì mulțumit, duse mâna la gură, și se prefăcù, așà, că-l ustură în gât:

— Eu aș zice că mai nainte să cinstești băeții cu câte-un rachiu, că uite, și pe mine mă sgârie'n gât.

Crâșmarul se făcù îndată nevăzut, apoi se întoarse cu o sticlă mare, și cu niște pahare. Începù să toarne, mâna îi tremurà și paharele jucau pe tablăluță. Flăcăii băurà, apoi moșneagul își șterse mustățile, și strigâ odată, că femeia tresărì:

— Hait! la treabă.

Crâșma se umplu într'o clipă, ca un furnicar; scaunele, mesele, butelcile, damigenile, toate treceau din mână în mână. Cei de-afară le luau și le așezau binișor în paiele din harabale. O damigeană cu vișinată se sparse, vișinile se împrăștiară pe jos. Atunci Malca

www.digibuc.ro

alergă repede, se puse pe brânci să le culeagă; cum sta plecată, cozile i se târâiau pe lutul ud. Un raft întreg se plecâ, mai să cadă, atunci unii dintre flăcăi îl sprijiniră, iar ceilalți aruncară, în panere, toate, unele peste altele: smochinele cu orezul, zahărul cu scorțișoara și piperul. Crâșmarul umblà pe dincolo, închisese ușa, să nu-l vadă nimeni ce face. Tănase, chemă pe moș Simion, să-i spuie:

— Își scoate bănetul, moș Simion.

Bătrânul dădù din mână:

— De capu' lui să hie, măi băete, că-s bani blăstămați.

Apoi ușa se deschise și crâșmarul eșì, cu sânul și buzunarele pline, doldora. Țăranii se făcură că nu-l vede.

Cinci harabale erau încărcate. Flăcăii trecură și 'n odaia ceealaltă, scoaseră dulapurile, paturile, tot. Apoi începură să încarce poloboacele: patru erau în dos, supt un șopron, și trei în pivniță.

Dar Moș Simion se gândì la hambar; spuse crâșmarului în batjocură:

— Jupâne, deschide hambarul să-ți încărcăm și sacii cu popușoi și grâu... că trebue să fi făcut mulți anul trecut...

www.digibuc.ro

Până la amiază harabalele erau ticsite. Și plecară. Boii urniră poverile din greu. Sătenii le înconjurară, ca la nuntă; un rezervist alergase și luase dela primărie goarna, turtită, hodorogită de lovituri, se întorsese într'un suflet, și, când harabalele se porniră din loc, dânsul sună *rezerva*, prelung; chiotele țâșniră ascuțite din piepturi; un călăraș cu schimbul strigâ:

— M'am dus, mă!

— Și veselia cuprinse pe toți. Crâșmarul eră amețit, în cap parcă-i urlà o dihanie ce se ascunsese acolo; Malca plângeà în pumni, de-asupra buclucurilor, în haraba.

Moșneagul spuse lui Moișă:

— Hei! halal să-ți fie, jupâne; amù se chiamă că te-ai *liberat* și 'mneatale.

Flăcăii râdeau; la poarta țarinei, sătenii se întoarseră, și drumeții rămaseră singuri. Merseră așà o bucată de vreme; atunci un flăcău trase pe moșneag de mână, și-i șoptì la ureche:

— O s'adormim, moșule. Ia vezi, mai chitește cevà.

Moșneagul gândì o clipă, pe urmă par'că se

www.digibuc.ro

hotărâ, și, ca și când se vorbise mai dinainte cu cinevà, spuse:

— Așà!

Apoi se oprì. Stătură și ceilalți. Bătrânul puse mâna de-asupra ochilor și se uità în lungul drumului. Harabalele veniau încet, unele după altele.

Crâșmarul îl ispitì cu ochii, ca și când vroià să-i ghicească gândurile.

Moș Simion zise, mirat, către flăcăi:

— Mă! da lung șirag! Incurcăm amarnic drumu'!

Puse mânile pâlnie și strigâ la unul din cărăuși:

— Măă! Gligore! țipă 'n urmă, lui A Măndoaei și lui Petrache, să se 'ntoarcă 'n sat cu sacii ceia de grâu.

Apoi vorbì crâșmarului:

— Ce zici, jupâne, grâu' din cele două hărăbăli tot erà a oamenilor! Te-o mai stingherì de geaba acasă. Ș'apoi mai scurtăm șiragul!

Flăcăii tușiră și-și dădură cu cotul. Crâșmarul înghițì în sec, dar nu putù spune nici un cuvânt. De odată, par'că i se deșertă cevà din piept. Sufletul îl îndemnà să plângă, dar

www.digibuc.ro

mintea, obișnuită să socotească împrejurările, îl sfătuià, îi arătà că mare lucru nu erà doar două care cu grâu. Și Moișă se gândì repede la miile de franci, puse, așà de bine, la adăpost, în lăzile casei de economie din Roman. Lupta între frică și judecată totuș îl oboseà, îl dureà. Glasul unui flăcău îl făcù să tresară.

— E cald de foc, par'că-i vară, zise flăcăul scoțându-și pălăria și ștergându-se pe frunte de sudoare.

Moș Simion îi luă vorba din gură:

— Amarnic de cald!

Apoi îi trecù un gând prin cap, și, cu înțeles la băetani, zise crâșmarului:

— Ii cald, jupâne; ești o apă. Ia scoate-ți surtucul de pe dumneata, că n'ai să mai poți merge.

Crâșmarul își strânse, repede, fără să vrea, haina la piept; dar Moș Simion nu-i dădù vreme de gândit, se'ntoarse spre flăcăi:

— Ce staţi, mă, ajutaţi jupânului să-și scoată surtucul.

Și făcù din ochiu.

Atunci crâșmarul se lăsă să-l desbrace. Moșneagul luă haina și o puse pe umăr; erà

www.digibuc.ro

grea, în buzunar sunau banii. Moșneagul râdeà într'ânsul, se prefăceà că nu vede pe Moișă, și numai cu coada ochiului trăgeà din când în când spre dânsul.

Crâșmarul se uitase dintru'ntăi speriat, sufletul iar i se strânse, pe urmă îi umplù trupul de spaimă, — în buzunar avea vreo două mii de frunci. Ce-ar fi fost să rămâe fără de ei! Mintea iar îl sfătuì, și, ca atunci, când înțelesese că trebuià să se mute, pricepù și acum că trebuià să facă tot ce i se zice, să îndeplinească gustul moșneagului, fără nici o altă frică; dacă erà vorba să-i ieie banii, sau să-l bată, apoi o făceau acolo, pe loc, când dânsul se închisese în odae. Gândurile acestea îi alungau frica, îi vărsau raze de nădejde în sufletul stâmpărat acum. Și când glasul Malcăi îi izbì urechea:

— Moișe, ce ți-ai scos haina, ai să răcești!

Bărbatul îi răspunse, apăsat, cu înțeles:

— Ce? tu nu simți ce cald, ce cald e!

Moș Simion se legă de ce spusese femeia: se 'ntoarse către flăcăi:

— Ce tot ii dați că-i cald? Are dreptate jupâneasa; mie mi-i frig. Iacă zău, te po-

www.digibuc.ro

meneşti că răceşte jupânu, pin pădurea Strungăi... Ia îmbrăcă-te, jupâne.

Şi-i întinse surtucul. Dar moş Simion erà pornit pe glume şi fiindcă văzù pe mâna unui băetan o saricà, pe care acesta o duceà la târg, să o vândă, bătrânul i-o luă, apoi o trântì în spatele crâşmarului:

— Hai, pune-o şi pe asta, să nu te betejeşti; să-ţi fie cald... să nu-mi găsesc beleaua cu cumnatu 'mnetale... Dă, om sânt, mi-i grijă şi mie...

Flăcăii nu mai puteau de râs, se stăpâneau, şi-i dureà mijlocul, tuşiau şi-l mâncau pe moşneag din ochi, de drag ce le era.

De sus razele soarelui cădeau ca în toiul verei, într'adins par'că. Nici o adiere de vânt, nimic; în depărtări se zăreau pâlcuri de oameni, ce se strecurau în lungul drumurilor de ţară. Un băetan privì bine şi spuse:

— Ian' uitaţi-vă, ceia trebue să hie oamenii din Miclăuşăni. Se duc spre Roman.

Şi altul, spuse, aproape de urechia lui Moişă:

— Păi ce crezi; pe Iancu Bacalu, l-o stâlcit în bătăi.

Crâşmarul, auzià, tăceà, supus, şi mergeà înainte. Se topeà de căldură, se 'nroşia, şi de

www.digibuc.ro

supt căciulă îi picurà sudoarea. Sarica îi ardeà spatele. Și mergeau înainte în nămiaza aceasta fierbinte.

— Ce mai veste, moșule? — făcù un copilandru, ce nici nu-i mijise mustața, și care se luase și el, așà, după ceilalți, de dragul lucrului.

— Aici erai, ghiavole? — îl întrebă moș Simion. Apoi se oprì de odată și se uità îngrijat la Moișă:

— Da ce șchiopătezi jupâne? Te-o strânge ciubota, că ce crezi, drum am făcut, nu glumă. Ia descalță-te!

Crâșmarul nici nu-i dete vremea să sfârșească și, din mers, își trase gheata, sărind într'un picior, ca să nu-i întârzie.

Și când Malca îl întrebă, îngrijată:

— Ce faci, tu, Moișe?

El îi răspunse:

— M'o bătut ghiata, Malcă, la picior. Taci acolo, nu-i nimică!

Un sgrunțur îl lovì, și începu să șchioapete. Atunci moș Simeon îl întrebă:

— Ce, jupâne, par'că te-ai pălit?

Moișă îl încredință:

— Nu, bade... mi s'o părut numai că m'am înghimpat.

www.digibuc.ro

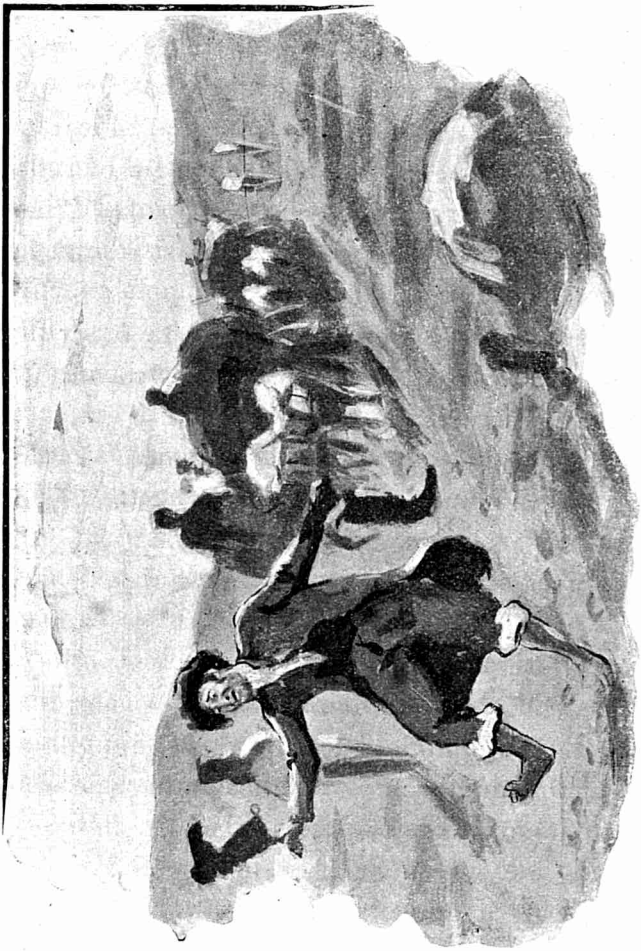

www.digibuc.ro

Flăcăii se uitau din urmă cum ţopăe crâşmarul, ferindu-se de sgrunţuri. Unul şopti:

— Ursu nu joacă de voe.

Şi moş Simion răspunse încet:

— Mă, şi tumba se dă, de cumva i-om zice.

Pe marginea drumului se ridică de o dată dărâmăturile unui han. Pereţii erau aproape surpaţi; de unul rămăsese atârnată, într'un cui, o fustă; câtevà găini ciuguleau printre bolovanii împrăştiaţi pe de lături, şi-un câne lăţos se ridică dintr'un colţ şi începù să latre furios.

Moş Simion spuse:

— Jupâne Moişă, ia uită-te ce-a rămas din hanul lui Bercu Pârjoală.

Un flăcău glumì:

— L'o pârjolit rău Costulenii.

Crâşmarul se uită, văzù colţul acela afumat al odăii în care fusese soba ce încălzise, odată, pe prietenul lui, privì la haina uitată în cui, îşi aduse aminte de petrecerea la care fusese şi el, într'o seară, aici în casa aceasta din care stăpânii lipseau, morţi, poate, în locul căreia acuma par'că fluturà pustiul, şi sufletul i se strânse. In clipa aceasta îşi dete

www.digibuc.ro

seama că purtà cu dânsul cevà mai scump decât orice, o comoară pe care n'o preţuise încă, aşà după cum se cuveneà. care făceà mai mult decât toate harabalele cu lucrurile lui, mai mult decât toţi banii ce-i înfierbântase pielea pieptului lângă care îi ascunsese, cevà mai de preţ decât orice: viaţa. Şi numai atunci înţelese cât de mici îi erau suferinţele, ba cât de puţin îl necăjiseră oamenii aceştia dimprejurul lui, care petreceau. Ar fi vrut să-i mai puie în spate greutăţi, să tragă în locul boilor la harabale, să facă orice.

Glasul lui moş Simion, răsări iarăş, glumeţ:

— Hai jupâne... pune-ţi ciubota... Da eu zic, dă, s'o scoţi pe cealaltă, să-ţi răcoreşti piciorul... Aşà... brava... Iacă mai avem o palmă de loc.

Apoi se întoarse spre Tănase:

— Ia zii, fătul tatei, zii o haiducească, să-i mai treacă şi jupânului aleanul.

Şi cântecul flăcăului se împrăştiâ deodată, vioi, şi mlădios.

. . . . . .

Când ajunseră în marginea Târgului, crâşmarului nu-i veneà să crează, că cele câtevà

www.digibuc.ro

pete albe îs casele, pe care le mai văzuse cu toate astea și altădată. Hanul cumnatului erà în-margine de tot. O luară la stânga, și intrară în ograda lui. Cumnatul nu erà acasă, dar flăcăii se apucară, repede, să descarce.

Jupânul Moișă lepădă sarica, simțeà o bucurie mare, o mulțumire cum n'avusese încă. Se pipăì, ca și cum vroià să se încredințeze că-i întreg. Mâna îi atinse buzunarul care sunà și-i aduse aminte de bani, și deodată, par'că-l cuprinse nebunia, se repezì la Malca, o luă în brațe și-o sărutâ, o înăduși de sărutări, îngânând:

— Malcă, Malcă, noi am ajuns, am ajuns cu bine... noi ne-am mutat, Malcă!

Ii veneà să joace, să sară, să strângă în brațe pe moș Simion, pe flăcăi, să sărute boii pe boturile lor umede.

Apoi se duse repede, căută printre lucruri, luă o sticlă mare cu rachiu, spuse Malcăi să aducă și-o ulcică, și venì iarăș, zicând nevestei:

— Ține Malcă, să cinstim pe dumnealor.

— Buun! răspunse bătrânul.

Și băură toți, pe rând; atunci moș Simion adăogă:

www.digibuc.ro

— Decât acù se cuvine să-ți și plătim rachiul ista, că ne-ai cinstit odată când am plecat.

Crâșmarul nu vroì să primească:

— Vai de mine, bade, se poate!

— Se poate! adăogă Malca.

Dar moșneagul băgă mâna în chimir, scoase punga, o deșertă în palmă și numărâ, apoi zise:

— Lasă, n'aveți grijă, că de un rachiu ne-ați mai lăsat dumneavoastră în buzunar; câțivà gologani tot s'o găsì. Iacă, na-ți, madamă.

Și dădù banii Malcii, apoi se 'nchinâ și zise:

— Acù noi ne ducem. V'am pus cu ghine în Târgu-Frumos! Mai rămâi sănătos 'mneatale și balabusta.

Flăcăii scuturară și ei din cap:

— Cu ghine!

Și dădură să plece: dar moș Simion se oprì deodată, se 'ntoarse, și, învârtindu-și pălăria, smerit, zise crâșmarului, cu glasul prefăcut, trăgând vulpește cu coada ochiului la flăcăi:

www.digibuc.ro

— De cumvà ăi vre să te mai muți aiurea, jupâne, trimete-ne vorbă, că venim tot noi, cu dragă inimă, să te ducem.

www.digibuc.ro

ÎN AJUNUL CRĂCIUNULUI

Cum scăpase paharul din mână nu-şi puteà da seamă. Il luase plin cu apă, să bea; dar degetele lui slăbite se vede că nu-l putuse ţine, îi lunecă din mână şi se sfărmă de podele în mii de aşchii sticloase. Nepoata, Elenuţa, auzind vuetul din a treia odae, venì ca o furtună:

— Aşà, iar îmi strici lucrurile! pentru asta te ţiu, pentru asta te hrănesc? Să eşi, să fugi din casa mea, netrebnicule!

Bătrânul însă rămase pironit locului, cu ochii ţintiţi la sfărmăturile de sticlă.

www.digibuc.ro

Glasul răsări mai ascuțit, mai furios:

— Așà, îmi faci în ciudă? Piei din ochii mei!

Și pumnii mici, dar repezi, cădeau ca o grindină pe spatele bătrânului, care o luă, speriat spre ușă:

- Iartă-mă fetiță.

— Nu te ert, fugi... să nu-mi mai vii, nu... să nu te mai văd.

Furioasă că bătrânul merge prea încet, îl îmbrânceà dânsa spre ușă. Glasul slab se auzì jalnic:

— Iartă-mă, fetiță, mă duc, n'o să mă mai întorc, numai iartă-mă.

Bătrânul se trezì afară, buimăcit, în pragul bucătăriei. Se duse de-și luă bocceluța cu mărunțișuri, tabacherea, și, sgribulit, apucâ pe după casă și eșì pe portiță, deschizând-o încet, să nu scârție. In urma lui străbătù schelălăitul unui câne, și-n aceeași vreme ușa dela sală se deschise, și glasul ascuțit tăie liniștea uliței:

— Ia-ți și javra; plecați amândoi.

Cățelușul se asvârlì cu desnădejde printr'o ruptură a parmaclâcului, ce-i slujeà la vreme de nevoe, și venì scâncind lângă stăpânul ce-l uitase.

www.digibuc.ro

Uşa se închise în zăngănitul geamlâcului, şi bătrânul rămase în mijlocul uliţei tăcute şi întunecoase. Ningeà, fulgii se scoborau uşori, de-abià se zăreau, dar le simţeà lunecarea rece pe obraz. In cotro să apuce? La cine? Se întoarse: departe, în spre barieră, ochiul de lumină al unui felinar clipeà somnoros. Intr'acolo, în spre singurătate. O luă încet pe drumul moale în care gheata i se afundà. Şi se trezì în dreptul grădinei publice, se aşezà pe bancă; Brânduş se încolăcì la picioarele lui, rămânând amândoi supt cernerea din ce în ce mai deasă a ninsoarei . .

. . . Grigore Lupu trăise o viaţă întreagă

www.digibuc.ro

de neliniște, de muncă, și de neînțelegere cu o ființă care nu-l iubise niciodată. Pricepuse aceasta a doua zi după cununie; a doua zi și încă prea târziu! Cum și-ar mai fi amintit copilăria, cei câțivà ani de mulțumire, când ei erau ascunși supt greutatea celor cinzeci de trudă! Muncià, nevasta cheltuià; strângeà, dânsa risipeà,—risipă în faptă, și în vorbă. Vai, glasul acela ascuțit ce-i destrămase auzul! Și când a murit dânsa, îi pierise și puterea. Bătrân, aproape sărac, ce-i rămăsese de făcut? Copil n'aveà; fratele și sora îi murise. Luă binișor cele câtevà părăluțe ținute ascunse, și le puse în mâna nepoatei:

— „Iată, ți le dau ție toate, tot ce am. Ia și lucrușoarele. Numai să-mi dai un colț de odihnă în casa ta. Ești văduvă, nici tu n'ai pe nimeni, ți-oiu fi eu tată".

A trecut doi ani într'o liniște senină — anii cei mai frumoși din viață lui. Ce fericit erà, când se duceà seara la școală să-și aducă nepoțeii, cei doi băeței care-l iubeau și-i ascultau poveștile. Le purtà și geanta cu cărți. Par'că mai întinerise. Și nu cereà nimic: în toată casa prindeà un colț de odae și altul de masă. Mâncà puțin, să aibă mai mult

www.digibuc.ro

băeţii; se sculà dimineaţa să pregătească ceaiul sau cafeaua băeţilor; se culcà târziu ca să adoarmă cu poveştile lui, băeţii.

In pacea aceasta trăise numai doi ani. Dar bătrâneţea îşi are, pentru cei ce o privesc, neplăcerile ei. Cât de sgâriat răsună tusea unui bătrân, şi cum îţi aduce, Doamne, aminte că va venì şi pentru tine vremea horcăelilor obosite, înfundate, eşite ca dintr'un mormânt! Şi mucul ţigării mototolite între degetele îngălbenite şi slabe, cum îşi împrăştie rotocoalele de fum ce-ţi înnecă sufletul! Nepoatei i se părea acuma că bătrânul îi ia din tinereţe, că fumul ţigărilor lui îi fură din frăgezime. La fiecare clipă, vaete şi suspine. Nu, se săturase. Cine-l pusese să-i dea banii! Dar nici pentru câţivà gologani n'aveà să se chinuiască toată viaţa, n'aveà să-şi închidă aerul odăilor şi să ştirbească din sănătatea copiilor ei.

In curând nu-l mai putù răbdà: tot ce făceà dânsul i se părea că face rău, că răul îl făptueşte într'adins. Cuvintele grele nu ţinuse vreme lungă, se schimbară repede în ocări; din odaia unde dormeà, îi mutase patul în sală, din sală în săliţa din dos, şi în urmă în bucătărie. La bucătărie să fumeze,

www.digibuc.ro

la bucătărie să mănânce; într'o zi a trebuit să care apă; şi de-atunci a purtat într'una cofele din ogradă la fântână. Nenorocul îl păşteà: sparse o farfurie, şi întâiaşi dată luă o palmă. S'a dus şi-a umblat ulițele, erà în toiul verei, două zile, şi într'o spre seară l'au găsit băeţii şi l'au adus înapoi acasă. In urmă a mâncat multe bătăi, de multe ori a pornit să nu se mai întoarcă. Dar dorul de copii l-a adus; de dragul lor îndurà toate. De data asta însă, s'a sfârşit; decât să se întoarcă, mai bine va cere de pomană, va dormì supt garduri. Atâta cruzime îi rânise sufletul. Să fie aruncat ca un cerşetor afară, în ajunul Crăciunului!...

Un gemăt înăduşit al cânelui îl smulse din gândurile triste; simţì o răceală umedă care-i intrà în trup. Se sculă, îşi scutură de pe umeri stratul de ninsoare, şi pornì înapoi.

— Hai Brânduş!

Căţelul rebegit se luă pe urma stăpânului său. Străbătură din nou uliţa pustie, acoperită de aşternutul vătuit al omătului moale. Ajunseră iarăşi în dreptul casei; la poartă, bătrânul se oprì. Incă o umilire, şi ar fi găsit

www.digibuc.ro

patul de scânduri supt adăpostul păreţilor calzi, aburiţi de plită. Cânele îşi ridică spre el capul, par'că l-ar fi rugat, l-ar fi sfătuit: „Hai stăpâne, nu-i întâiaşi dată". Pe bătrân îl apucă tusea, îşi duse mâna la gură, şi porni înainte fără să-şi asculte îndemnul sufletului.

Uliţele începură să fie din ce în ce mai luminate. In dreptul felinarelor fulgii lunecau cu sclipiri de argint, şi căderea ninsoarei avea ceva din foşnetul unei rochii de mătase purtată pe un covor. Oamenii, grăbiţi, cu legături în mâni, cu priviri bucuroase se strecurau nerăbdători să ajungă pe la casele lor. Şi din când în când tremură, ca un clinchet de clopoţel, glasul unui copilaş ce cântă „Florile dalbe". Din ce în ce cântecul vestitorilor se împleteà într'o armonie dulce, venită de aiurea, şi ninsoarea par'că se prefăceà într'o cădere de flori albe, calde. atât de calde şi mirositoare! Bătrânul nu mai simţeà frigul; omătul de pe umeri îl înfăşură ca un guler de blană; obrazul i se înviorase. Cu glasul schimbat vorbì cânelui: „Haidem, Brânduş, haidem"!

Dar iată de odată simte că-l înăduşe nu ştiu ce, că i se ridică un nod în gât care-l

www.digibuc.ro

înneacă; se oprì locului, stătù câtevà clipe, şi toată căldura aceea din piept, tot năduful îi năvălì în faţă, topindu-se, prin ochi, în două lăcrămi fierbinţi, ce-i lunecară repede pe obraz. Şi se trezì plângând la auzul cântecului duios al glasurilor melodioase, ce-i aminteà de nepoţeii lui. Un dor desnădăjduit îl cuprinse, un dor neîmpăcat, care îţi întoarce paşii de ori unde, care-ţi înmoae sufletul şi-ţi omoară voinţa. Şi se întoarse. Căţelul o luă bucuros înainte; bătrânul, suspinând, în urmă.

In dreptul casei se oprì, apoi împinse binişor portiţa; scârţâitul balamalelor răsună ca un şuer. Inima bătrânului svâcnì. Uşa dela sală se deschise îndată. Ochii nepoatei îl pironiră locului:

— Mă miram să nu te întorci!

Bătrânul făcù un pas înapoi. In aceeaş vreme, la spatele nepoatei, se auziră câtevà şoapte, — rugămintea unui copil. Glasul răstit de adineoarea se îmblânzì ca prin farmec:

— Haide, intră!

Bătrânul trecù pragul, şi rămase lângă uşă, îngânând câtevà cuvinte de mulţumire ce eşiau ca nişte suspine. Nepoata se uitâ la

www.digibuc.ro

dânsul, și-i văzù ochii întorși spre copii. Și atunci, prin acea scăpărare de-o clipă care te face să pricepi ceeace atâta vreme îți fusese cu totul ascuns, mama înțelese că bătrânul se întorsese pentru copii, că pentru dânșii îi suferise palmele și pumnii, că numai pentru ei răbdase totul, că lor le dase sufletul lui stins de suferință, și că-i iubeà poate mai mult chiar decât dânsa.

Femeia se lăsă cuprinsă de milă, și de o adâncă părere de rău:

— Haide în sufragerie... Așà... Scoate-ți surtucul; n'ați șalul meu... Copii, puneți un tacâm să mănânce și moșul.

Și 'ntr'un avânt de mărinimie se repezì afară, de unde glasul ei tremurat răsunâ până înnăuntru:

— Brânduș, Brânduș!

Ii chemà și cânele în casă!

www.digibuc.ro

OCHII

Conul Andrei par'că nu mai trăește. Din față i s'a stins orice urmă de viață; ochii lui, din care nu mai poate cădeà o lacrimă, sunt șterși — două ferestre ce dau în gol. Durerea l'a împietrit, o simte cum i s'a înfipt în capul pieptului. Rareori un oftat adânc îi scapă, ca o pasăre chinuită dintre gratiile unei cuști. Cele mai de multe ori însă, nici acest răsuflu de ușurare nu-l alină; chinul îi rămâne închis în suflet. Când cei de prin prejur l'ar crede că doarme, bătrânul se gândește la coana Despina. In sufletul lui se dă

www.digibuc.ro

atunci o luptă crudă: omul care se spovădueşte lui însuş cerând ertare. Conul Andrei, — vinovatul, mărturiseşte conului Andrei — duhovnicul.

... „Am iubit-o pe Despina, am iubit-o mai presus de fire, mai presus de înţelegere, mai presus de orice în lume. Am chinuit-o, dar pentrucă-mi erà dragă, scumpă ca lumina ochilor. Dacă am ţinut-o zece ani închisă în casa asta, dacă nu o lăsam să iasă nici pănă în cerdac, dacă o ascundeam când veneà cinevà, pricina a fost că o iubeam, o iubeam... Ş'apoi ochii ei, ochii mi se păreau vinovaţi. Aveau o strălucire blândă, ne'nchipuită, şi par'că-ţi făgăduiau totul când te priveau. De câte ori n'am rugat'o să nu se mai uite aşà; să steie mai încruntată. Căci prin ochi se mărturiseşte şi dragostea şi ura, ca şi îngăduirea... Ochii ei doar m'au robit. ei m'au legat de dânsa... Ii spuneam, dânsa vroia să mă asculte şi totuş, când încercà, numai sprincenile se apropiau, încreţindu-i fruntea, dar privirea rămâneà tot dulce, ispititoare. Nu, nu puteam lăsà ca şi alţii să se bucure de ochii mari, albaştri, prin care is-

www.digibuc.ro

vorà tot sufletul celei ce o credeam născută numai pentru mine!“ ...

Dar mărturisirilor acestora, răspundeà un glas ascuns, și aspru: — „Nu, n'ai avut dreptate!“ Insă Conul Andrei căutà o desvinovățire în cele ce-și spuneà, o alinare:

... „In întâiul an al căsătoriei noastre, la o petrecere, un prieten se înebunì după Despina, la cea dintâi privire a ei. A știut dânsa aceasta? Apoi, altădată un văr al meu; și cu o altă împrejurare ... Dar câte întâmplări de aceste n'așì puteà spune! In toate, ochii ei se prefăceau în călăii ce storceau, din sufletul meu, încrederea, picătură cu picătură. Cât am suferit!“ ...

Și iarăș glasul îi răsunà îndărătnic: — „Nu, n'ai avut dreptate!“ Și după ce Conul Andrei rămâneà năucit, cu inima răscolită, începeà să se îndoiască și dânsul, și părerea de rău îl mistuià. Atunci, se rugà în sine, recunoșteà: ... „Da, n'am avut dreptate; acum așì luà-o pe Despina cu mine, așì duce-o pretutindeni, să se bucure și ea de viața aceasta frumoasă, când e trăită omenește, curată — când ai, sădită în suflet, încrederea. Așì lăsà-o să se bucure de tot ce ochiul prinde în el dinafară, de tot ce oglinda lui minunată resfrânge ca

www.digibuc.ro

pe o altă lume ce o purtăm în noi. Ah! ochii ei!“...

Dar glasul aspru răsăreà din nou: — „E prea târziu!“

E prea târziu! De ce cugetul căută să-i şoptească, în ureche, întocmai ca un hain, ce i se plecà spre faţă să-i rostească, numai pentru el, cuvinte ce întrupau clipe de durere grozavă. Degeaba, orice-ar fi făcut, povestirea cădeà lămurită, cuvânt cu cuvânt, şi'n mintea lui vorbele răsunau, îşi durau prelung sunetul, ca supt o boltă de biserică:

...„Stăteai la fereastră, începeà glasul, şi te uitai spre drum; un geamăt uşor se ridică din pieptul bolnavei, a coanei Despina. Te-ai întors şi ţi-a zâmbit, duios. — „Ţi-e mai rău?“ ai întrebat-o îngrijat? — „Nu, drăguţă!“ ţi-a răspuns dânsa şi iarăş te-a înfăşurat cu privirea ei caldă. Privirea ei care nu puteà fi cruntă cum doreai, după cum nu poate fi amară mierea. Te-ai uitat mâniat în ochii ei, în ochii pe cari şi dânsa şi-i urà, căci ştià că din pricina lor suferise atâta! Şi atuncea, aducându-şi aminte cum te necăjeau, i-a închis. Te-ai întors iar spre drum; într'un târziu ai întrebat-o: —

www.digibuc.ro

„Dormi drăguță?“ Și nu ți-a răspuns. Ai venit lângă pat, și, când te-ai plecat deasupra feței albe, coana Despina nu mai era. Ai căzut jos. In urmă, ai strigat „Iertare!“ ai strigat și lângă groapa care înghițeà, pentru totdeauna, ochii, cărora nu le fuseseră îngăduit să absoarbă din lumină, ca altora. Ai strigat „Iertare“! dar „era prea târziu! Și glasul tăceà, dar, undevà în adâncul lui, sau în adâncul lumei, sau unde, în care hău, nu-ți puteai dà seamă, sunetul cuvintelor tremurà încă: „E prea târziu“!..

Conul Andrei închideà ochii, și așà, cu pleoapele strânse, cu gândul îndreptat spre aceiaș parte, căutà să întrupeze în mintea lui chipul soției sale. Întâi nu zăreà nimic, era întunerec. Apoi începeà să joace ca niște aburi de foc, pe urmă ca un fum ce tremurà ușor, și din fumul acela luminos, începeà să se deslușească, par'că veneà spre el, un chip alb, ca de sidef: gura mică, buza de jos puțin răsfrântă, fruntea mare, și supt ea, două luminiți ce pâlpâiau ușor, ce cătau să se statornicească, încremeneau puțin, apoi fumegau, sclipeau repede-repede, se ștergeau, și de prea multă văpae, ce rămâneà par'că pe urma

www.digibuc.ro

lor, conul Andrei părea că orbește, ca și când s'ar fi uitat în soare, și nu mai vedeà nimic. Și iar strângeà pleoapele, iar căutà să prindă privirea ceea, măcar o clipă, dar ochii nu mai luau ființă, — ca o pedeapsă.

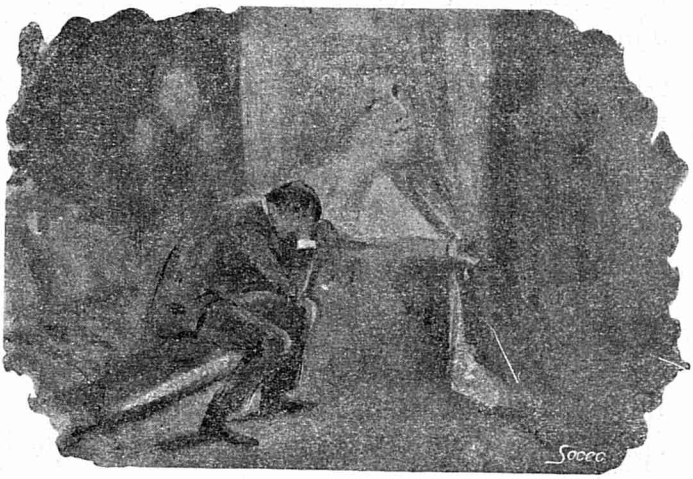

Cele două picături de cer, pentru care suferise toată viața, pe care le visase noaptea, la care se gândise din depărtare, care-l tulburase când se înnecau în ochii lui crunți, se șterseseră par'că din mintea lui, pentru totdeauna... Își aduceà aminte de coana Despina numai ca de o ființă pe care nu ți-i îngăduit s'o vezi decât toată, deodată, într'o fulgerare.

www.digibuc.ro

Și atunci alergà prin casă, ca și cum lucrurile în mijlocul cărora dânsa trăise i-ar fi putut-o aduce din nou. Nu aveà nici un portret al ei; se ferise totdeauna să-i atârne chipul, acolo, sus, într'un cadru din care dânsa ar fi putut privì în voie pe toți. De un singur portret mic al coanei Despina, ca fată, pe care dânsa îl purtà uneori la gât, întrun medalion, își aduceà aminte conul Andrei.

Dar unde să fi fost? Răscoleà dulapurile, răsturnà sertarele, scoteà totul de prin lăzi — doar l'o găsì. Și cum dorul îl mistuià, într'o zi, îi trecù prin gând că poate o scoborâse cu medalionul în mormânt. In zăpăceala aceea, în clipele de durere, nu s'a gândit la nimic, nu s'a uitat decât la fața ei. Și gânduri păgâne, nebunești, îl îmbiau să meargă noaptea, să desgroape sicriul, să caute la gâtul moartei icoana închisă în clapele supțiri de aur... Și se blestemà că n'a avut copii, o fată, care să fi moștenit ochii aceia stinși pentru totdeauna...

Ajunsese o umbră. Aproape nu se mai mișcà. Nu mai puteà face doi pași fără să nu-și simtă răsuflarea tăiată. Cu pri-

www.digibuc.ro

virile încremenite, urmărind cevà, în gol, părea un orb, ce dibuie. Stăteà mai mult înfipt, în colţul canapelei ce se adâncise în locul din care el nu se mai urneà ceasuri, zile întregi. Şi de-acolo, din colţul acela, căutà mereu închipuirea albă ce par'că se înfiripà uneori.

Intr'o spre seară, într'un apus de soare, dincolo de geamurile deschise, vântul resfirà prin aer frunzele îngălbenite; şi conul Andrei le urmăreà căderea, fără să-şi deie seama, fără să gândească nimic, cu sufletul gol, ca şi mintea. Deodată par'că i se topì tot dinainte, simţì cum i se sleiesc puterile, cum se ducea la vale, ca pe o apă. Vroì să se sprijine, dar mâna îi lunecă strecurându-i-se în încheietura spetezei canapelei. Şi atunci, se înfioră, simţind că degetele au atins cevà rece, rotund.

Ghicì; ca prin minune, vlaga îi venì din nou, şi scoase repede mâna, cu medalionul, căzut acolo, prin cine ştie ce întâmplare. Se ridicâ, merse, încordat, până la fereastră, şi, răzimat de zid, se uità la foile îmbinate de aur ce-i aduceau, în sfârşit, privirea coanei Despina. Vroì s'o vadă mai repede, dar de-

www.digibuc.ro

getele îi tremurau, se necăjì puţin, capacele se desfăcură, şi pe fundul unuia portretul lipit, se deslușì. Il apropiè, se uitâ bine, câtevà clipe, ca şi cum n'ar fi putut vedeà nimic. Apoi înţelese. Pe chipul luciu, mâna coanei Despina, sgâriase, ca să nu se mai poată cunoaşte, cu vârful unui ac, într'o clipă de desnădejde, ochii. Și conul Andrei, căzù în genunchi, plângând în hohote, privind jos, la foile de aur ce-i scăpaseră din mână, şi care, în căderea lor, se 'nchiseseră, strângând între ele mărturia unei nefericiri.

www.digibuc.ro

ÎNTÂRZIATUL

In odaia albă, scăldată de lumina soarelui și plină de mirosul sulcinei presărată printre scorțuri, Toader Năltilă stă lângă fereastră, și înfloreşte cu vârful cuțitaşului codiriştea unui biciu. Năltilă e un om ca de vreo cincizeci de ani, zdravăn, cu pletele și mustața căruntă, dar cu sprincenile negre deasupra ochilor albaştri curați. E cel mai bogat sătean din Țăndireni, și cel mai vestit meşteşugar de săpături în lemn, din tot cuprinsul locurilor acestora. Poarta, stâlpii, uşile și ferestrele celor trei rânduri de case ale lui, sunt minuni de lucru răbdator și îndemânatic.

Cum stă așà la fereastră, cu privirile țintă la

www.digibuc.ro

limba de oțel a cuțitașului care din când în când fură câteo sclipire de soare, de afară străbate glasul dulceag al Măndiței, nevasta lui,—o femeie mică și iute ca un titirez. Femeia strigă găinile, și chemările ei răsună până departe, de trezește și pofta păsărilor din ogrăzile vecine. Se aud bătăi de aripi, „cucurigul“ vreunui cucoș, trezit din piroteală, și cloncănitul cloștelor ce-și strigă puii. Incaltea în fața prispei casei lui Năltilă e un prăpăd: de pe supt hambare, din tufe, din livadă, păsările s'au repezit cu gâturile întinse și, ciupindu-se, sărind unele peste altele, fugărindu-se, caută fiecare să înghită grăunțele galbene de păpușoi. Câte una mai îndrăzneață își face vânt până la pestelca stăpânei. Femeea se apără, hâșue, iar înnăuntru Năltilă zâmbește mulțumit și se pleacă mai tare deasupra lucrului ce face.

După ce aruncă cele din urmă grăunțe, Măndica, obosită decât ținuse piept atâtor vietăți, vine în casă, cu pași așà de înceți, că bărbatul nici nu o bagă de seamă. Dar când, de slabă ce se simțeà, se așeză, suspinând, pe marginea patului, Năltilă întoarse capul, și, văzând-o atât de galbenă, o întrebă speriat:

www.digibuc.ro

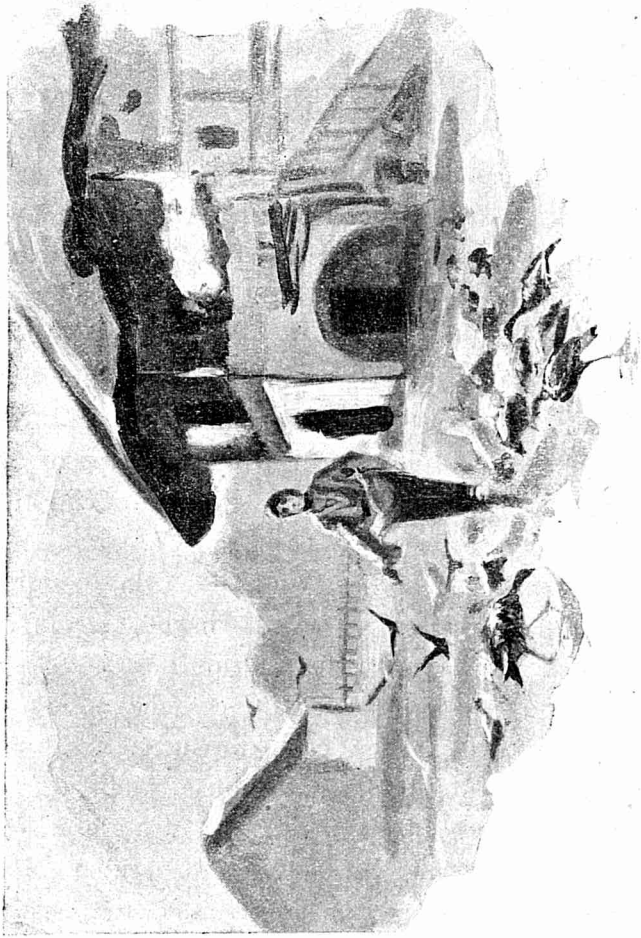

www.digibuc.ro

— Ce ai, Măndico?

Ea răspunse cu glasul jumătățit:

— Nimic. Poate de oboseală...

Și se lăsă moale pe spate. Atunci Năltilă sări, luă de după ușă cofăelul și o stropi cu apă. Nevasta își veni în fire, își duse mâna pe frunte de șterse sudoarea ce-i bro boneà supt păr, și zise:

— Nu știu ce-oiu *hi* având.

— Apoi nu, zise omul, ia să pun eu caii la căruță și să mergem la vre un doftor. Iacă, asta e a treia oară când îți vine rău așà.

Măndica făcù obosită:

— Da lasă, Toadere!

— Doar n'oi fi nebun să las să zăcem, acuma la bătrâneţe, când trebue să ne sfârșim zilele mulțumiți.

Năltilă eșì în ușă și strigâ puternic:

— Gheorghe! Gheorghe, mă!

In tinda celeilalte case, din fundul ogrăzei, se ivì un băietan frumos, ca de vreo douăzeci de ani.

Bătrânul îi țipâ atunci:

— Pune caii la brișcă, Gheorghe, că-i rău iar mătii. O duc la doftor.

www.digibuc.ro

Băietanul intrâ în casă, apoi după câtevà clipe se îndreptă spre grajdul de vălătuci. In urma lui ieşì o femee tânără, şi o luă spre casa bătrânilor. Când o văzù Năltilă o întrebă:

— S'o dus bărbatu-tău la cai?

— S'o dus, tată.

Femeia trecù în ceealaltă odaie, în care se găteà soacră-sa de drum.

Peste câtevà clipe băietanul trase brişca în faţa uşei, şi sărì sprinten jos:

— Unde-i mămuca?

Şi când o văzù:

— Păi aşà te lauzi, mamă hăi?

Bătrânul prinse să zâmbească:

— Dă, tocmai azi sărbătoarea, când e horă.

Apoi, ducându-se în livadă, se întoarse cu un braţ de iarbă cosită proaspăt, de-o puse în brişcă:

— Aşà, să stai pe moale.

Pe urmă se uitâ la cai şi îndreptâ căpiţelul celui din stânga, mustrându-şi băietul:

— Pe vremea mea băieţii se uitau cu ochii în patru.

Băietanul, ca şi când n'ar fi auzit, gonì un dulău:

www.digibuc.ro

— Ho, cotarlă!

Dar bătrînul zâmbì iar:

— Hai Gheorghe, ajută babii să se suie.

După ce luă hățurile, se uită la tineri și le făcù din cap:

— Cu ghine!

Dădù biciu, caii frământară puțin în loc, apoi întinse șleaurile și o zbughiră pe poartă! În urma briștei se ridică un nouraș alb de colb, în vreme ce biciul lui Năltilă pocnèa ascuțit din când în când, până ce nu se mai auzì.

În dreptul crâșmei trebuì să oprească. Oamenii îl întrebară:

— Încotro, Toadere?

— La târg, Tănase.

— Tocmai azi, bre?

— Îi' rău, nevestii.

— Taci!

— Zău!

Toți se înghesuiră împrejurul briștei, uitându-se la femeie; unii dintre ei se mâhniră că perdeau într'o așà zi pe cel mai darnic. Cel ce întrebase, o curmă:

— Păi cu ghine, Toadere. Diseară când te-i întoarce abate te pe ici.

www.digibuc.ro

În vreme ce drumeții cotiră pe după livada bisericii, oamenii, care mai de care, își dădeau părerea asupra boalei femeii. O babă, cărturăreasa satului, se amestecâ, acrie, în vorbă:

— Dă, dragii mătușii, dacă nu-i sănătate, degeaba-s bogățiile.

Și, de frică să nu păţească cevà, cum i se întâmplà de obiceiu când veneà nechemată, se strecurâ binișor spre alt pâlc de oameni, să-și dee și pe acolo părerea...

Năltilă intrâ în târg, și dela barieră o luâ pe o uliţă lăturalnică, să iasă la casa doctorului pe care-l cunoșteà de mult, de când își rupsese mâna pe gheţușcă, într'o iarnă.

Doctorul, un om gras, atât de roș la faţă că sângele par'că de-abia aștептà să-i sbucneascâ pe nas, îl cunoscù îndată:

— E he! lume nouă! Ce ai? Ce veste?

— Nevasta, dom'le doftor.

— Ei, ce e cu nevasta?

— Gogește ca un puiu de curcă. Iacă așà gogește pe picioare. I-o venit leșinuri la inimă de trei ori. Ș'acum m'am hotărât s'o aduc, să vedeți ce are. Că nu vreau să zacă tocmai acù la bătrâneţe.

www.digibuc.ro

In vreme ce omul vorbeà, femeia rămăsese mai în urmă, cu mâna la obraz, ca şi cum ar fi durut-o măseaua.

Doctorul o privì, îi luă braţul şi o trase în lumină; se uitâ la dânsa, pe urmă zise repede:

— Ia aşează-te ici, pe scaun.

Năltilă se uitâ la dulapurile cu cărţi, privì pe fereastră, şi, din când în când, trăgeà cu coada ochiului, îngrijat, spre doctor. Deodată, acesta ridicâ în sus capul, şi începù să privească, zâmbind, când la femeie când la bărbat. Apoi râse tare.

— Strașnică boală!

Şi chemă pe ţăran:

— Vin'aici, vin'aici!

Omul înaintâ prostit, fără să înţeleagă nimic. Doctorul îl privì iar; deodată îl bătù pe umăr:

— Halal, halal de tine!

Îşi luă ciocul între degete, şi uitându-se pe supt gene la femeie:

— E însărcinată!

Măndiţa duse repede mânile la ochi şi zise:

— Îra!

Bărbatul rămase locului în prada unei bu-

www.digibuc.ro

curii ce-l împietrise. Atunci doctorul își trase mulțumit din nou barbișonul, și apăsă cuvintele:

— E însărcinată.

Femeia făcù iar:

— Îraa!

Apoi se'ntoarse și'ncepù să plângă rușinată. Doctorul se apropiâ de țăran:

— Strașnic român ești, bade!

Năltilă se îndreptă de șale, bucuros, cum poate nu fusese niciodată în viață: îi râdeau ochii. Apoi, de teamă să nu se fi înșelat cumvà doctorul:

— Da vezi, dom'le doftor, că de douăzeci de ani n'am mai avut copii. Am numai un flăcău.

Doctorul, încântat de întâmplarea aceasta, îl încredințâ:

— Se poate, se poate și după douăzeci de ani. Pregătește scutecele, moșule!

Și-l bătù peste obraz. Atunci țăranul se uitâ la nevastă-sa și isbucnì:

— Dânsa plânge! Poftim! Lasă că domnu' doftor o mai văzut de *èste*.

Și făcù din ochiu:

www.digibuc.ro

— O mai văzut dumnealui; nu-i așà, domnule doftor?

Apoi, după ce gândì puțin:

— Aș vreà să fie fată.

Pe urmă, cu șiretenia omului care nu vreà să se deie prins:

— De altfel bănuiam eu, da mi-am zis și eu: dă! tot e mai ghine să vadă și domn' doftor.

Însfirșit începù să caute în chimir, scoase câtevà hârtii, luă una, o duse în lumină, o puse pe masă și o bătătorì cu mână.

Doctorul privì la suta de lei, mirat:

— Ce ești nebun, omule?

Năltilă făcù semn cu mâna doctorului să rămâie locului:

— Pentru așà veste, face... lasă că am eu de unde.

Și grăbit:

— Hai, nevastă!

Întinse mâna, strânse pe a doctorului, atât de tare, că acesta își oprì un țipăt, și ieșiră.

Afară, în ogradă, Năltilă își luă nevasta și o suì binișor în brișcă, apoi pornì la pas,

www.digibuc.ro

ca și când ducea un paner cu ouă și-i eră frică să nu le strice.

Cum ieșiră din oraș, miriștele se desfăcură întinse, unele după altele, până în zare. Niciodată par'că în viața lui nu se uitase Năltilă cu atâta dragoste la pământul acesta pe care-l cunoșteà atât de bine; apoi gândul îi fugì la ogoarele lui pe care le muncise atâțea ani de zile, din sucul cărora agonisise avere. Dar avusese pentru ce muncì, avusese pentru cine agonisì. Și, cum uitase o clipă bucuria care-i umpluse sufletul, își aduse deodată aminte și trase repede hățurile ca să domoale mersul cailor. Se uità îngrijat la nevastă, și, gonindu-i o viespe de pe barijul galben:

— Zì așà, femeie, trebuie să ne găsim cumătri.

Dar simțul de rușine al femeii înroșì iar obrazul Măndicăi și-i ridicâ lacrimile în ochi.

Bărbatul se necăjì:

— Ce Dumnezeu tot plângi, că doar n'ai făcut moarte de om!

Pe urmă se plecâ, și luâ încet femeia pe după mijloc. Omul vorbia acum cu glasul potolit, cald:

www.digibuc.ro

— La ce să-ți fie rușine? Bucuria asta ne-o dă Dumnezeu, că și noi am făcut bine. Am muncit, avem ce lăsà, slavă Domnului!

Omul își scoase pălăria, își duse părul pe frunte, apoi vorbì mai departe:

— Și eu sunt venit după cincisprezece ani pe lume mai târziu de cum s'a născut sorămea. Și-am avut noroc.

Tăcură amândoi: bătrânul, privind câmpurile, alintând din când în când crupele cailor cu biciul; femeia, se liniștise cu încetul, căută să-și dea seama de întâmplarea neașteptată care-i răscoleà viața din nou, care o înfiorà din cap până în picioare; se simțeà din nou mamă, ca acum atâția ani de zile în urmă. Și par'că fără să vrea își aduse aminte de noaptea în care, întârziați, dormirà în câmp. In seara aceea vorbise până în târziu cu Toader, pusese multe la cale; din toate părțile se împrăștià mirosul ierbei tăiate, cerul erà senin; niciodată nu-și adusese mai bine aminte de tinerețe. Și par'că o lumină se făcuse în sufletul ei în care se scoborâse fericirea; și repede își duse mânile la pestelcă de și-o desfăcù cu toate că n'o strângeà.

Caii mergeau încet; se apropiau de sat.

www.digibuc.ro

Când intrară printre ogoarele lor, zăriră cele două stoguri mari de fân. Lângă ele se odihniseră, în noaptea aceea. Bărbatul privì într'acolo; ca și când în minte i se perindară aceleași gânduri, se uită la nevasta lui, se apropiè și o sărută ușor pe obraz.

Peste câtevà clipe intrau pe poarta jităriei.

De departe se auzeau lăutarii. La crâșmă erà horă. Cum mergeau într'acolo, le eși primarul în cale; omul, auzise de boala femeii, și se apropiâ de brișcă:

— Ei, ce-i Toadere?

Atunci Năltilă se plecâ, îl trase lângă dânsul, și-i șoptì la ureche. Primarul, rămase o clipă locului, apoi își aruncâ pălăria pe ceafă și mugì ca un taur:

— Noroc să dea Dumnezeu!

Pe urmă, zărind pe preotul satului, îl chemâ și pe el:

— Ei, părinte, părinte Năstase!

Și când se apropiâ popa, se plecâ primarul acuma la urechea lui. Popa dădù capul pe spate, mai să-i cadă potcapul:

— Așà da; zì, o să botezăm!

Puțin cam amețit decât cinstise, începù să râdă cu hohote:

www.digibuc.ro

— Să botezăm taică, să botezăm.

— Ia suiți-vă, dinapoi în brișcă, le zise Năltilă, să mergem acasă să bem un păhăruț de vin.

Notarul, care erà și el pe-aproape aflâ vestea, și alergâ să o spuie la alții. In căruță se mai suiră doi bătrâni; cocoțați în picioare se țineau de spetele popei și-a primarului, și așà ajunseră la crâșmă. Hora se spărsese, oamenii strânși în pâlcuri vorbiau despre vestea adusă de notar. Când văzură brișca, o înconjurară.

Năltilă se plecâ la urechea fiecăruia; de cealaltă parte, Mândița, zăpăcită, rușinată, trebuià să povestească femeilor. Flăcăii își dădeau coatele, fetele se uitau pe supt gene. Copiii nedumeriți căscau gura. Și pe de-asupra tuturor glasul primarului mugì iar:

— Hai, mutați hora acasă la Năltilă!

— La Năltilă! la moș Năltilă! răsunară glasurile.

Flăcăii înzorzonară caii cu frunzare, și alaiul pornì. Intâi căruța cu Năltilă, nevastăsa, primarul, popa și cei doi țărani cocoțați la spate; apoi, pe jos, în urmă, lăutarii și întreg satul. Pe la porțile ogrăzilor, cânii,

www.digibuc.ro

eșiau de lătrau scurt, răgușiți până ce copiii, lăsați în voie, începeau să-i bulgărească. Un mehenghiu puse țiganii să înceapă „Cântecul Miresei“ și atunci porni un chiot prelung.

Năltilă asudat, vorbeà în dreapta și'n stânga, ca un viteaz ce se 'ntorceà dintr'o bătălie. Măndica își ștergeà nasul într'una cu batista noră-sei ce mergeà lângă brișcă. Băiatul lui Năltilă plecase înainte să pregătească cele trebuitoare acasă; le ieși în poartă. Tată-său, când îl văzù, oprì caii și zise:

— Mă Gheorghe, noi botezăm odată!

Și flăcăii glumeau.

— Țin'te 'n pas, mă ista! Țin'te 'n pas cu moșneagul dacă-ți dă mâna.

Nora bătrânului se îmbujoră la față gândindu-se că în curând aveà să aibă și ea un odor.

Năltilă cu câțivà flăcăi aduse un poloboc cu vin în mijlocul ogrăzii și-i dădură cep. Paharele începură să treacă din mână în mână. Jocul se încheiâ repede, și 'n vreme ce flăcăii frământau pământul, găinele înpânzeau, speriate, tufișurile. Primarul, preotul și câțivà, bătrâni goleau la ulcele pe prispă; lângă ei,

www.digibuc.ro

Măndiţa ostenită se odihneà. Năltilă stăteà în mijlocul jocului şi ziceà strigătele:

Halal la cules de vii...
Flăcăii fac jucării...

Dar un copilandru, cam trecut cu paharul, îi răspunse ruşinos, aşà, cam de supt pălărie:

Şi moşnegii la copii!

Şi s'a pornit un râs, că s'a curmat jocul. Iar Năltilă se duse şi-l bătù pe umeri:

— Brava, ţâcă!

Şi întorcându-se spre oameni:

— Ei, vă place?

Apoi cum îl înconjurară toţi cu paharele întinse, Năltilă îşi puse mânile în şolduri şi prinse să-şi arunce ochii de jur împrejurul ogrăzii, la cele trei rânduri de case ce aveà.

— Da ce te uiţi aşà, moş Năltilă? îl întrebâ un flăcău.

Năltilă îşi dădù pălăria pe ceafă şi răspunse fără să zâmbească:

— Dă, mă ista, chitesc şi eu unde-ar mai fi un loc bun de clădit, că de-o merge tot aşà, vorba băietului, peste douăzeci de ani trebuie să mai ridic o casă...

Şi fiindcă vorbise tare, se auzì, cu toată

www.digibuc.ro

veselia oamenilor, pănă pe prispă, și preotul dădù cu cotul primarului, și primarul Măndicăi, iar aceasta se uità bănuitoare la bărbatu-său și scâncì:

— Îra!...

Iar jocul începù din nou.

www.digibuc.ro

UN OM DE ZAHAR

Conul Gavrilă Grosu erà cunoscut de tot târgul. Precupeţele îi ziceau: „Moş Plăcintă“, şcolarii „Mormolocul“, iar prietenii: „Zeul păcii“. Şi toţi aveau dreptate în felul lor. Precupeţele, pentrucă de câteori se duceà să cumpere zarzavaturi, — conul Gavrilă îşi făceà singur cumpărăturile,— se aşezà între movilele de verze şi ţelină, şi cădeà *plăcintă*, întrebând de toate, şi nu se mişcà de acolo câte un ceas. Şcolarii îl vedeau zilnic, trecând totdeauna pe marginea trotuarului, ca să nu stinghirească pe nimeni, păşind încet, semănând mai mult unei mingi ce se rostogoleşte decât unui om ce merge, atât erà de rotund.

www.digibuc.ro

Băeţii îl lăsau să le ieie înainte, apoi îşi şopteau: „Uite mormolocul!“. Iar prietenii, aceştia îl cunoşteau mai bine. Prietenii îl aveau de preşedinte la clubul lor. — Clubul Independent. Il aleseseră în urma unei lucrări, în trei volume, ce făcuse mare răsunet: „Istoricul cluburilor din România“. De când îl aveau în fruntea lor nu se pomenise sfadă între dânşii. Doamne fereşte! Ce aveà alta preşedintele de făcut decât asta: să nu se supere nimeni, să nu rămâie nimeni nemulţumit. Şi nu-i puţin lucru să-i împaci pe toţi. Intrebaţi pe alţi preşedinţi de cluburi de vroiţi să înţelegeţi însemnătatea acestei însuşiri a conului Gavrilă Grosu. Pacea îşi întinsese aripele peste clubul independenţilor.

O singură dată Zeul Păcei îşi simţise puterea în cumpănă cu îndărătnicia unuia; dar l-a învins, căci aveà felul dumisale să ducă lucrurile până la capăt. Intr'o seară, doi prieteni se sfădiseră . . . o sfadă dintre acelea în care mijlocesc mânile: o palmă sdravănă, împrăştiâ liniştea odăilor, ca un pocnet de pistol. Sfârşitul aveà să-l deie martorii, — un duel se puneà la cale. „Puiule“, „ — dragule!“, strigà conul Gavrilă, când unuia, când altuia.

www.digibuc.ro

Aşi! nici nu erà de vorbit. Cel ce mâncase palma spumà, ar fi fost în stare să dărâme lumea. Preşedintele păreà că-şi pierduse din înrâurire. In sfârşit, se hotărâ să se ducă acasă la cel lovit:

— Puiule, dragoste, linişteşte-te . . . se pierde faima clubului, numele meu. Puiule! Impăcaţi-vă!

— Nu se poate, coane Gavrile, dumneata n'ai văzut? Am mâncat o palmă. Unul trebue să moară . . . Sau să primească palma înapoi.

— N'o să vreie „dragoste!".

— „Atunci, duelul!" Preşedintele se scoborâ, amărât, până jos, să plece. Dar pe cea din urmă scară îi venì o idee. Se întoarse gâfâind înapoi:

— Ştii ce? uite, primesc eu palma, ici, între patru ochi. Numai să sfârşiţi odată . . .

— Nu glumeşti?

— Uite, poftim.

Şi conul Gavrilă întinse obrazul. Celalt ridicâ mâna prefăcându-se că vrea să tragă. Conul Gavrilă închise repede ochii şi aşteptâ.

Supăratul lăsă mâna în jos şi zise:

— Haide, în hatârul dumitale treacă. Nu că . . . mi-e frică, dar, dă, pentru d-ta . . .

www.digibuc.ro

— Mulţumesc, puiule! Ce crezi, ar fi ţipat gazetele, ar fi vorbit lumea. Mulţumesc. La revedere.

Şi plecâ.

Seara cei doi hărţăgoşi par'că nu se sfădiseră de când lumea; preşedintele eşise biruitor şi de astădată.

— „Dumneata eşti Zeul Păcii“ îi zise un clubist, în urma acestei afaceri, şi vorba se prinse.

Conul Gavrilă Grosu erà însurat. Ce nevastă! Să-i fi văzut alături te-ai fi frecat bine la ochi să te încredinţezi de nu-i vreo glumă. Ea dacă aveà treizeci de ani, pe lângă cei şeaizeci ai lui. Şi dacă el semănà cu un mormoloc, dânsa păreà o şopârlă ce se strecurà cu înmlădieri repezi, sclipitoare. Cum de-o luase; cum de-l luase? Nimeni nu puteà pricepe. Se întâmplă de multe ori astfel. Impreună n'au stat decât o săptămână, şi nevasta i s'a mutat în Bucureşti. Conul Gavrilă rămăsese în oraşul lângă care aveà şi moşia, dar se duceà în fiecare săptămână să-şi vadă odorul.

Călătorii care mergeau mai des pe linia Râmnic-Bucureşti, îl cunoşteau şi prin somn.

www.digibuc.ro

Conul Gavrilă intrà în vagon întovărăşit în totdeauna de măcăitul raţelor, sau de cotcodăcitul găinilor, ce le purtà în panere. Ajuns acasă, nevasta şi copiii îi ieşeau înainte, la scară. De abià îi puteà cuprinde în braţele lui scurte. Lucru ciudat, ori câte găini, ori câte raţe aduceà, pe nevastă-sa o găseà tot slabă. — „Mănâncă, fetiţa tatei“. Mâncà, dar pe semne că aşà îi erà felul. Conul Gavrilă habar n'avea cum se trezise, dintr'odată, cu o puzderie de copii. In şase ani cinci. Şi ce copii! Toţi frumoşi. „Ce bine că nu-mi seamănă mie“ spuneà dânsul, mândrindu-se că toţi aveau din frumuseţea mamei. Şi ce deştepţi! îl lăsau cu gura căscată. Milică erà de trei ani, nu mai mult, şi ştià numele tuturor celor ce veneau în casă. Numai ce-l auzeai vorbind singur, cum vorbesc copiii, despre cutare sau cutare.

— „Nişte prieteni ai mei“, răspundeà nevinovat soţia. Conul Gavrilă luà băeţelul în braţe, şi-l înăduşeà în sărutări. Erà de speriat aşà ţinere de minte. La deşteptăciune îi semănà lui, nici vorbă! Când veneà acasă, telegrafià cu două zile mai înainte, ca să nu-şi stingherească nevasta. Ce, e glumă, să

www.digibuc.ro

vie cinevà, hodoronc-tronc, într'o casă, într'o casă cu cinci copii şi o gospodărie ca a nevesti-sei? „Poimâni sosesc“ telegrafià, şi ne-

vasta se grăbeà să răspundă: „Vino“. Dumnealui împachetà rațele, gâștele, şi haide la Bucureşti.

Niciodată nu-şi eşise din calea asta.

Numai astăzi şi-a călcat obiceiul. Cum stà la prânz, primì o telegramă: „Vino numai decât. Cel întâi tren. Interesul clubului“. Pentru D-zeu, ce se întâmplase? Interesul clubului! La 5 erà în tren, la 9 seara în Bucureşti, la 10 se întâlnì cu prietenul ce-i

www.digibuc.ro

telegrafiase. Erà vorba despre un biliard nounouț ce se vindeà pe un preț de nimic.

— Bine dragă, pentru asta m'ai chemat!

— Interesul clubului, coane Gavrilă.

Și-l încredințâ numai decât.

Apoi Conul Gavrilă trimise răspuns nevestei că e în București, la hotel, și că vine a doua zi pe la 10 să o vadă. La 10 sosì acasă. Ca de obiceiu, nevasta cu copiii îi eșì în cale.

Și cum conul Gavrilă se pregăteà să urce scările, nevasta îi spuse:

— Bine, dragă, de ce n'ai venit de-aseară?

Conul Gavrilă rămase o clipă cu gura căscată, minunat de așà întrebare. Apoi răspunse:

— Se puteà, drăguță, se puteà să fi venit dacă nu-ți telegrafiasem de cu vreme?

Și suì scările, încet, gâfâind, vorbind întretăiat:

— Se puteà . . . dacă nu-ți telegrafiasem . . . s'ar fi putut așà ceva, drăguță!

www.digibuc.ro

OM MILOSTIV

— Ei, acù i-acù, neică! zise el.

Iar naşu-său îi răspunsese fără înconjur:

— Ascultă-mă ce-ţi spun eu: nu fii papă-lapte; du-te la conul Mitică Limbă-dulce, că altminteri mergi la puşcărie cu mânile în buzunar... Du-te la el; ţi-o face el ce ţi-o face, şi-i scăpà. Dă, îi avocat mare, îi om cu trecere, şi-i d'ai noştri, din popor.

Şi iată-l acum pe Ghiţă Paşalău mergând la deputatul şi avocatul Mitică Limbă-dulce, care are casa în strada *Iustiţiei* No. 5, şi care primeşte între 6 şi 7 seara, chiar Dumineca şi sărbătorile.

Dimineaţa fusese o zi frumoasă, — soare şi

www.digibuc.ro

cald, adevărată zi de început de primăvară: e pe la mijlocul lui Martie. Ghiță Pașalău și-a făcut ghetele, și-a scos pestelca de piele de căprioară, a închis sticla cu mastică de Hio, din care numai dumnealui turnà la mușterii, și-a înfășurat gâtul cu o legătură roșie, a luat pardesiul, pălăria cea tare, și a plecat. Dar iată, când nici nu se așteptà, — că de atâtea gânduri n'avusese vreme să se mai uite spre cer — se trezì, pe drum, că începe să bureze. Dracul s'o ia de ploaie! Poftim! asta-i trebuià?.. I se stricà lustrul la ghete, și i se muià pălăria... Până la avocat mai erà doar o bucată bună. De abià e în strada Mitridate, și până în acea a Iustiției mai aveà de străbătut două: a lui Gambetta și-a lui Popa-Prescură... Iuți pasul. Ploaia se 'ntețeà și, după câtevà clipe, auzìa, cu groază, cum îi lipăiau picioarele în apa strânsă, repede, prin adânciturile lăsate de tăbliile sfărmate ale trotuarului.

A ajuns. O casă la stradă, cu o poartă mare, de fier. Inainte de a intrà în curte, Pașalău se oprì privind 'n toate părțile dacă nu-i văzut, apoi ridicâ, repede, picioarele pe rând, le șterse cu cele două colțuri

www.digibuc.ro

ale pardesiului, și, încet-încet, suì scările, gâfâind, ca și când ar fi călcat poștii. Bătù mai întâi în geam; dar în sala luminată strălucitor, nu răsări nimeni. Atunci își aduse aminte de sonerie; se uitâ, cautâ. O găsì, e la 'ndămână, în stânga, lângă ușorul ușii, dedesubtul unei tăbliță, pe care, lui Pașalău, i se păru că scrie „curaj!“.

Și, într'adevăr, ridicâ mâna, de-abià atinse bumburuzul alb, și-și trase degetul ca și când s'ar fi fript.

Ușa dinăuntru, dela sală, se deschise, apoi cheia se 'nvârtì și 'n broasca ușii cesteilalte, și un fecior, în livrea, se plecâ puțin, ca și când i-ar fi fost frică să nu i se umezească frizura de aerul jilav de afară:

— Poftiți, domnule!

Pașalău nici nu apucâ să pășească bine pragul, și feciorul îl și descheià la palton, în aceeaș vreme în care îi smulgeà și pălăria din cap; apoi, întorcându-l în loc, pe călcâie, ca pe-o păpușă, îl desbrăcă, lăsându-l în redingotă.

Pe urmă feciorul se înclinâ, mai adânc:

— Mă rog, poftiți!

Îl luă de mijloc, îl trecù printr'un antreu

www.digibuc.ro

lustruit așa de tare, că lunecâ de două ori, pe spate, apoi, îl aruncâ într'un salon. Pașalău rămase buimac, în mijlocul odăii îmbrăcată toată în albastru, cu oglinzi mari, drepte, de sus până jos, cu două policandre atârnate de tavan, — o lumină orbitoare. In oglinda din față, omul se văzù bine, deși la 'nceput nu-i venea să creadă că e el. Pentru întâiași dată se privea întreg, bine și amănunțit. Niciodată nu se văzuse atât de subțire, că par'că redingota măslinie — el o crezuse neagră cum e cărbunele — îi ținea oasele strânse la un loc, să nu se risipească pe jos. Și nasul lung, i se scobòrà așà de adus înăuntru, de vârf spre gură, ca un cleşte ce-ar fi vrut să-i smulgă ceva, — cuvintele care acum simțeà el bine că n'o să-i vie pe limbă. Ochii șterși; cărunt; sgribulit... Tare 'nbătrânise!... I se părea că-i la un vrăjitor. Atâta sclipire, de sus de pe pereți, de jos, îi făcea rău, îl amețea. Pașalău se uità prin prejur; chiar lângă el erà un jâlț; îndoì încet genunchii și se lăsă, ușor, pe marginea scaunului. Deodată, în trei oglinzi, alți trei oameni, se lăsară odată cu dânsul, ca niște umbre ce-i urmăreau mișcă-

www.digibuc.ro

rile. Pașalău răsuflă adânc... Cine-l pusese să vie la un avocat așà de mare! Par' că-i încolțise în minte un gând: s'o șteargă frumușel. Dar ușa se deschise din nou, și-un alt fecior — ăsta îmbrăcat în negru — răsări în prag.

— Dumneavoastră vroiți să vorbiți cu domnul avocat?

Pașalău se gândì că doar la asta venise; înghiți mai mult decât răspunse:

— Hâhâ!

— Atunci, poftim dincoace!

Și omul iar îl luă de spate, îl duse binișor, pe covorul moale, pe care Pașalău, din prevedere, se ferea să nu mai lunece ca 'n sală; și pe o altă ușă, intrâ într'o altă odaie:

— Așteptați!

Rămase iarăși buimac, în mijlocul salonului mare îmbrăcat în mobilă roșie, cu tricheluri în păreți, și cu oglinzi rotunde, atârnate plecat, sus, încât odaia se arătà în ele prăvălită, gata-gata să se răstoarne. Și lui Pașalău din nou îi venì să creadă că visează. Iar se așeză pe marginea unui jâlț. După câtevà clipe se liniștì, și răsuflă mai ușurat. Gândurile i se mai limpeziră, și

www.digibuc.ro

atunci îi trecù prin minte vorbele lui naşă-său: „Ţi-o face el ce ţi-o face şi te-o scoate din încurcătură... că-i şi el... de-ai noştri... din popor!“ Aşa e, i-o face conul Mitică Limbă-dulce ceva... E deputat... L-a votat doar de trei ori, el, Ghiţă Paşalău, crâşm...

...Un scărţâit, şi de unde nici visà, se deschise o altă uşă ca ruptă din părete, şi feciorul îl întrebă, de două ori, până să primească răspunsul:

— Numele dumneavoastră?.. Numele dumneavoastră?..

— Ghi... Ghiţă, Pa... Paşalău!

Feciorul întoarse capul, şi aruncâ vorbele ca dintr'o goarnă, dincolo în odaie!

— Domnul Ghiţă Paşalău!..

Pe urmă se întoarse de-l chemâ:

— Poftiţi mă rog...

Merse ca tras de-o sfoară, intrâ în a treia odaie: numai scaune, canapeluţe: roşii, galbene; şi oglinzi, şi...

— Aşteptaţi puţin...

Omul rămase o clipă locului, şi cum îşi treceà mâna peste ochi, să ieie de pe dânşii ca o perdeà ce-l împiedicà să vadă, un braţ îl împinse din nou. Iar feciorul. Trecù deo-

www.digibuc.ro

dată în altă încăpere, statura feciorului se șterse, și 'n fața lui Pașalău răsări, ca din pământ, un om scurt, burtos, chel ca 'n palmă, încât capul lui se păreà că-i un alt glob de lampă supt care ardeà o lumină la fel cu cea din mijlocul odăii, de sus, ce aruncà rotogoale, clătinându-se; și supt globul acesta, două scântei ascuțite: ochii conului Mitică Limbă-dulce, chiar domnul deputat și avocat.

Pașalău îl cunoșteà, îl auzise vorbind, și totuș i se păreà acuma că nu-l văzuse în viața lui. Vroì să se închine, să zică: „sărut mâna!“ dar nu putù măcar crâcnì.

Avocatul îl apăsâ de umăr:

— Stai, suflete.

Și, fiindcă Pașalău tăceà mereu, conul Mitică începù să-l întrebe dulceag:

— Ești din coloarea noastră?

— Hâhâ, săr't mâna...

— Bine; tare, tare bine... Ești... ești... negustor? Cu ce te ocupi?

Pașalău înghițì, mai luâ suflet:

— Cârciumar... coane Mitică.

— A-ha!... cârciumar. Iată, domnule un negoț, un negoț *fain!* Cu cârciumăritul faci bani, știi berechet, colea.

www.digibuc.ro

Și avocatul încovoiâ palmele una peste alta, făcându-le scoică, cântărind în aer, ca și când ar fi ținut o pungă grea.

Crâșmarul începù să se simță mai la largul lui...

— Săr't mâna... nu prea, acum nu prea... al'dată... că și oamenii au mai calicit...

Dar conul Mitică îi luâ repede vorba din gură:

— Ori-și-cum, suflete, ori-și-cum, tot câștigați bine... Unde ți-i cârciuma?

— In „Plopii cu soț". la colț, în fața Hengherigiului... cum o iei la barieră... La dreapta, când mergi în colo... la stânga..

— Când vii încoace... Bun loc... Și...

Avocatul își scoase batista și-o trecù pe față, răspândind un miros de „Ideal", parfumul dumisale; apoi, așà, într'o doară:

— Trebue să-ți iasă zece mii de lei ca popa... cinci sute pe lună... Ehei... bună treabă!...

Dar, fiindcă Pașalău se pregăteà să-i răspundă, conul Mitică nu-i dete vreme să înceapă, se lovì cu amândouă palmele peste genunchi, se plecâ puțin înainte, și, grăbit:

— Ei, chestiunea, chestiunea noastră!

www.digibuc.ro

Omul nu pricepù:

— Ce e? ce daraveră ai? îl mai întrebâ avocatul.

Crâşmarul se aşezâ pe scaun, căutâ să-şi amintească cele dintâi trei cuvinte cu care începeà să-şi povestească, de-o săptămână, întâmplarea la toţi, cuvinte de cari celelalte se ţineau lanţ, şi începù:

— „... N'ai să crezi!... Nici să mă gândesc, aşà să am parte de cevà pe lume, nici să mă gândesc, nici dumitale prin gând să-ţi treacă, mă rog, că fusese cevà pregătit de mai nainte. Eu n'am cu nimeni nimică... Un sfrijit ca mine să-l doboare, da ştii, dintr'o lovitură. Vine în cârciumă şi cere un chil. — Bine, îţi dau, da banii, ici, pe tejghea. Că veşnic mă băuse, şi bani canci!... Plăteşte un chil... D'a venise trăznit de-aiurea; că cine nu-l ştie pe Mitu Becheru, din Zlătari? Să dai şi să fugi! Asta pe la două după douăsprezece ziua. Beà chilul; — să-i dau altul! — Bine, altul; da, banii pe tejghea. Nu, că el nu dă banii. „Măi!“ zic, „banii, altfel nu-ţi dau“. „Ba să-mi dai că-ţi stric tot...“ Şi nici n'apuc bine să-i prind vorba, şi „pleosc“ ià două sticle de borviţ de pe tejghea şi le lă-

www.digibuc.ro

țește pe dușumea. Și dă să se ducă. Pe mine mă țineau bani... Dumnezeu știe cum... Mi se ridică sângele la cap, pun mâna pe stinghiea cu care proptesc ușa, și-o arunc, să-l ologesc... Dracu știe cum am aruncat. Mi se suise sângele la crier... Il pocnesc în cap, drept în ceafă, și pac! se 'ntinde Becheru meu la pământ. Sânge, năvală; du-l la spital... Vin oamenii, secția, hai la poliție... Mai dăi unuia un leu, celuia doi, scăpasem. Da Zăludu, Toma Zăludu, celui de i-am luat vinul cel roș, de supt nas, acù un an, a 'nvățat pe nevasta lui Becheru, de necaz... pârlitu... și m'a dat în judecată... Ș'acù...

Răsuflarea cârciumarului se curmă...

— Ș'acù vii să te apăr.

Avocatul mai stă puțin pe gânduri, apoi:

— Greu... oricum, o palmă-două, mergeà să-i fi dat. Dar capul? Ha?... Capul, cea mai fragedă parte a trupului și cea mai prețioasă... Ce facem? Ce facem cu capul?... Greu, suflete, neică... am uitat cum îți zice.

— Pașalău, Ghiță Paș...

— Greu, neică Pașalău...

Avocatul își dădù mâna peste frunte, ca

www.digibuc.ro

și când și-ar fi ridicat părul, se frecâ pe față, apoi, repede:

— Ei, dar pentru dumneata... că ești din coloarea mea, oiu face totul.

Apoi și mai repede, așà din treacăt numai, așezând niște hârtii:

— Scoate cei cinci sute de lei ce spusești, că mi-i dai, vii poimâne, mergem înpreună, să vedem când e termenul...

Pașalău îngălbenì. Când spusese el de cinci sute de lei? Nu-și aduceà aminte. Se zăpăcì, se sculâ în picioare și bâiguì:

— Săr't mâna... vorba-i că n'am... de cât... optzeci de lei, coane Mitică...

Avocatul încreți fruntea.

— Ei frate... par'că ziseși... Știi... vroisem, pentru dumneata... Altfel eu nici nu fac afaceri de astea... mici. Eu nu i-au decât dela o mie 'n sus... Unde am vreme, domnule Pașalău?... Unde am vreme să mă ocup cu toate bagatelurile?... Pentru astfel de sume nici n'am deschise rubrice în registru... Să-ți arăt.

Avocatul întinse mâna, prinse bumburuzul clopoțelului de pe biurou, îl învârtì, și țâ-

www.digibuc.ro

râitul prelung aduse pe un tânăr roşcat,— secretarul domnului avocat.

— Adù registrul de afaceri! îi porunci.

Secretarul se făcù nevăzut, şi peste o clipă venì cu o condică mare, legată în piele verde, cu marginile aurite, o lăsâ pe biurou şi se duse. Avocatul o deschise, întoarse cea dintăi foaie, de mătase, care foşnì ca o rochie, apoi răsfoì repede, se oprì şi arătâ cu degetul:

— Uite, azi spre pildă... uite, domnule Paşalău... mă rog... 19 Martie... Ştii citì...

Şi începù să silabisească:

— Pro-ce-sul... domnului... — numele nu te priveşte, — trecem mai departe; aşà: ce-re-re de punere supt interdicţie... Uite ici... la coloana asta: *Onorariu:* 4000 de lei,— două mii încasaţi. Ăstălalt... domnul... hm-hm-hm-hm... în-ves-ti-rea cu formula executorie... 2500 lei, — încasaţi... Mai departe: Fraţii... pentru ieşirea din indiviziune, 5000 de lei... dom-nule Paşalău... încа-saţi...

Apoi închise condica şi se întoarse către cârciumar:

— Ei, unde să te vâr pe dumneata cu pa-

www.digibuc.ro

tacele dumitale? Unde? Pentru numele lui Dumnezeu, unde?...

Și începù a se tânguì:

— Ce să fac! ce să fac!...

Dar pe semne că o ideie fericită îi străbătù mintea. Se luminâ la față:

— Știi ce?...

Avocatul sunâ iar. Secretarul sosì:

— Cât ai zis că ai, suflete, întrebâ conul Mitică Limbă-dulce pe crâșmar.

— Optzeci de lei!

Conul Mitică porunci mai întâi secretarului:

— Domnule secretar, ia ăști optzeci de lei dela dumnealui... pentru cheltuieli de cancelarie.

Apoi, cu hotărârea omului care știe să-și calce pe inimă, bătù pe Pașalău prietenește pe umăr:

— Te apăr de geaba!

www.digibuc.ro

FURNICA

In mahalaua Tătărașilor toți îl cunoșteau pe Ion Cuhulea. Născut și crescut acolo, trăind cincizeci de ani în șir numai pe locul acela, nici nu puteà fi altfel. Copiii, dela vrâsta de șapte ani, când prindeau să învețe carte, pe lângă școală, mai știau unde-i biserica și casa lui Cuhulea; iar biserica erà mai greu de nemerit decât căsuța moșneagului. Dintr'un bordeiaș prizărit, locuința Cuhuleștilor la 'nceput, astăzi moșneagul clădise, din munca lui, patru odăiți, cu păreții îmbrăcați pe dinafară într'o perdea de iederă care flutură, la cea mai mică bătaie a vântului, ca un fald de steag. Și cum erà pe un vârf de dâmb, din or'ce parte

www.digibuc.ro

a Tătărașilor puteai privì drept în ograda lui Cuhulea.

La început Cuhulea a fost paraclisier un șir întreg de ani, apoi, la bătrâneţe, s'a lăsat, și acum stăteà să se odihnească. Om scurt, ciolănos, purtà mustăţile rase și, cum erà spân, mai nu i se cunoșteau nici sprincenile. Numai ochii albaștri și totdeauna speriaţi împrăștiau cevà neobișnuit peste faţa lui. Erà morocănos, rar intrà în vorbă cu cinevà, și atunci două-trei vorbe de schimbà, atâta, în portiţă, apoi repede se trăgeà, ca ariciul, în ograda lui. Decâteori treceai pe la dânsul, îl vedeai, printre parmaclâc, stând pe vârful picioarelor, — privind vreo floare din grădină, sau la vreo găină ce scurmà. Asta erà patima lui Cuhulea: să privească, să se uite cu deamănuntul și îndelungat la câte cevà — patima omului care trăiește singur, și are răgaz să vadă și să gândească.

Stăteà ceasuri întregi în faţa unui trandafir sau unei garoafe. Știà fiecare floare când s'a desfăcut din boboc, și aproape vedeà crescând or'ce tulpină din grădina lui. Urmăreà cu ochii lui rotunzi toate vietăţile din ogradă: știà că găina „bogheta“ nu se oua la un loc

www.digibuc.ro

cu celelalte, căci o pândeà „Sura“, o nadoleancă pestriţă la pene, şi o ciupeà de creastă până i-o însângerà, — de aceia o lăsà să se ouă lângă gard, într'o tufă de brusturi, iar iarna în pod, după horn. Cunoşteà pricina duşmăniei dintre cânele lui şi cel al vecinului. Nu erà frunză care să cadă, nu erà crenguţă care să se usuce, fără ca moşneagul să nu se întrebe şi să nu cerceteze cum şi ce fel se întâmplase lucrul.

Şi din pricina asta îi ştiau cu toţii de frică. Mai cu seamă dela întâmplarea cu banii lui Almaşu. Acestuia i se furase nişte parale, — tot ce strânsese şi el o viaţă întreagă, vreo două, trei sute de lei. S'a plâns bietul om la toţi, şi atâta erà de amărât c'a venit şi la Cuhulea să-i spuie. Cuhulea l-a ascultat, şi pe urmă i-a vorbit aşà, ca din senin:

— Ştii că pe Arghir l-am văzut cumpărând eri o găină?

Almaşu rămase cu gura căscată: ce-i vorbeà el şi ce-i răspundeà moşneagul? Dar acesta adăogă:

— Şi de ziua lui a făcut chef strașnic.

Cum Almaşu stăteà tot ca picat din cer, Cuhulea dădù mai de-adreptul:

www.digibuc.ro

— Dă, când mănânci o viaţă 'ntreagă borş cu ştir, şi sai deodată la ciorbă de găină...

Apoi se lepădă:

— Dă, eu nu zic... numai ţi-am spus, că omul dacă are ochi trebuie să vadă.

Păgubaşul a 'nţeles, a cercetat şi a găsit ce mai rămăsese din bani, la Arghir.

Într'o vară, cum bătrânul urmăreà cu privirea o gânganie ieşită la lumină, ca să vadă la rădăcina cărei flori şi-o fi având cuibul, şi să i-l stârpească, îl strigâ la zăplaz un băietan, unu Ilie Trăsnea, scriitoraş la percepţie:

— Moş Cuhulea, moş Cuhulea!

Moşneagul nu se mişcâ, dar la urma urmei după ce dete de locul gânganiei, întoarse capul şi întrebâ:

— Ce-i?

— Apoi... dă! ţi-aş vorbì cevà.

— Zì!

— Vin' aici!

— Ei! că multe-ţi mai trebuie!

Şi bătrânul scoborâ încetişor până lângă băietan.

— Ce-i?

— Moş Cuhulea ţi-aş spune cevà, da..., să nu te superi.

www.digibuc.ro

— Da zì odată, băiete.

— Uite ce-i: pe Smaranda, pe vară-mea, iar a alungat-o bărbatu-său. A bătut-o şi-a gonit-o din casă. Sfătuieşte-l şi dumneata, moş Cuhulea, poate-o primì-o, c'a bătut-o degeaba.

Cum vorbiau aşà, numai iată şi femeia, Smaranda. Şi, cum auzise cele câtevà cuvinte din urmă, îşi duse pestelca la ochi şi 'ncepù să spuie, printre sughiţurile de plâns:

— Degeaba; că nici moartă nu-i mai intru în casă.

După ce-şi şterse ochii, ca să deie loc celuilalt rând de lacrimi, urmâ:

— Mai bine m'oi vârâ slugă undevà, să-mi câştig o bucată de pâne, s'o pot mâncà fără bătăi... Iacă te-oiu slujì pe dumneata, moş Cuhulea. Zău te-oi slujì, numai pe mâncare.

Moşneagul tresărì, măsurâ femeia din cap până 'n picioare, îi privì rochia şi i se părù curată; polcuţa parcă nu-i erà prinsă 'n ace ca la cele leneşe, erà încheiată în nasturi; în picioare, pantofi.

Repede, ca într'o sclipire îi trecù pe dinaninte bătrânului toată viaţa lui de singuratic. Trebuià să se gândească:

www.digibuc.ro

— Uite ce e, zise însfârşit, vino mâne pe la mine, şi-om vedeà, om vedeà.

Băetanul şi femeia plecară, iar bătrânul se duse în casă, luă un cuţit şi se întoarse în grădină să sape la tulpina rozetei unde se dusese chiftiriţa. Cum săpà, nerăbdător să deà mai repede de jiganie, deodată îşi aduse aminte de femeie. Şi cum desgropà ţărna, aşà îşi desgropà în minte trecutul lui, viaţa lui singuratică, petrecută aici între câţivà păreţi. Da, erà bătrân, se simţeà mai slab, i-ar fi prins bine tovărăşia unei fiinţi; şi totuş când se gândeà să mai amestece încă pe cinevà în treburile şi 'n mersul traiului zilnic, par'că se cutremurà. De când erà pe pământ îşi duceà rostul singur; de ce s'ar lenevì tocmai la sfârşit? Dar lacrimile femeii îi muia inimia...

Dădù de cuibul chifteriţii, într'o împletitură ca de câlţi, tocmai la rădăcina floarei. Din cuib ieşiră repede două gângănii pe care Cuhulea le rostogolì cu limba cuţitului în pahar. Şi se gândì: dacă, şi urâciunile astea trăiesc împreună, şi se pot înţelege! adică la ce n'ar încercà şi el, că-i om, cu judecata întreagă, putând apropià ce-i bine, înlăturà ce-i rău. Apoi se uitâ în pahar? Să le

www.digibuc.ro

omoare! Se cutremură de scârbă. Străbătù ograda, deschise portița din fund, și ieșind pe locul pustiu de dindosul casei se duse pe marginea râpei și aruncă gângăniile în fundul ei.

— Așà!

Apoi mai meremetisì un părete, închise păsările mai de vreme, și fiindcă simțì un junghiu în dreapta, se culcă cum înserase. Peste noapte îi fù cam rău. Aveà fierbințeală. Se sculă, bâjbăì pe întunerec să caute o lămâie să-și facă limonată. Vorbeà singur:

— Dacă ar fi cinevà să mă 'ngrijească, nu m'așì năcăjì așà.

Pentru întâiași dată îi venise gândul acesta. De când știà că ar puteà să aibă un ajutor par'că îi mai slăbise hotărârea de până acum în viață.

A doua zi dimineață când venì femeia, o întrebâ:

— Da bărbatu-tău ce-o să zică?

— Ce să zică?

— Il ai cu cununie?

— Nu.

— Apoi atunci rămâi, să fii femeie la locul tău, să-ți vezi de treabă, și-o să fie bine.

www.digibuc.ro

Intr'o lună de zile Smaranda se deprinsese și cu casa, și cu păsările, și cu florile, — cu toate obiceiurile stăpânu-său. Cum știa puțină carte îi ținea socoteală de cheltuelile zilnice; iar drept răsplată purtării acestia Cuhulea o punea cu el la masă.

Se deprinsese așà de bine unul cu altul că toate treburile erau pe mâna femeii, iar moșneagul își vedeà numai de florile lui.

Intr'o seară, cam după vreo opt luni, cum stăteau în cerdac, bătrânul îi vorbì rar, așezat:

— Ascultă, Smarando. Tu ești femeie harnică, și bună. Mi-ai îngrijit casa, și pe mine, și m'ai mulțumit totdeauna. Ca și mine, n'ai pe nimeni în lume. Eu îs bătrân, mâne poimâne mă duc. Cui rămâne tot ce-am agonisit?

Femeia priveà drept înaintea ei; dânsa par'că înțelegeà ce aveà să urmeze în vorba bătrânului.

— Cui rămân toate astea? Ți le-așì lăsà ție... da vezi, ca să fie în regulă toate, ar trebuì să-mi fii nevastă, și sunt bătrân... iar lumea își bate joc de oameni... Ai vrea?

www.digibuc.ro

Femeia răspunse scurt, cuvântul pregătit mai dinainte:

— Da.

Spusese vorba asta ca oricare alta, o vorbă care i-ar fi adus un pahar cu vin când ți-e sete de apă, o frunză când ai vrea o floare, și totuș o vorbă care, or'șicum, mulțumește cel puțin, dacă nu poate da fericirea.

Când auziră Tătărășenii că se însoară Cuhulea, mulți au râs, alții au dat din umeri, — nu erà treaba lor, iar unii i-au dat și dreptate. Nunta s'a și făcut într'o Duminică, acasă, numai cu popa, câțivà oameni, și vărul Smarandei. Și a trecut și asta; lucrurile au intrat iar în vadul lor.

Nimic nu se schimbâ în casa lui Cuhulea; atâta doar că în locul odăii de culcare a Smarandei se făcù un fel de sufragerie. Potrivnic obiceiului de pănă acum, la masă veneà de două-trei ori pe săptămână, vărul femeii. Cum toată gospodăria erà în mânile Smarandei, bătrânul se plimbà de colo pănă colo, uitându-se cu dea-mănuntul, cum aveà obiceiul, la toate. Smaranda par'că mai întinerise, și schimbarea aceasta nu scăpase ochiului bărbatului ei. Într'o lună se învio-

www.digibuc.ro

rase. Cuhulea simțeà o bucurie ascunsă de care nu-și dedeà bine seama; erà mulțumit că putuse să mişte cevà în sufletul amărât, odinioară, al femeii.

Într'o seară, erà prin August, Cuhulea întârziase la vie, un petec de vie ce aveà la deal, nu tocmai departe; băetanul, vărul Smarandei, rămăsese să mănânce cu dânsa. Și cum da să se ducă, se sculâ în picioare și se apropiâ de nevasta lui Cuhulea:

— Zì tot nu vrei?

— Nu.

Flăcăul o apucâ de umeri și o întoarse bine spre el:

— Uită-te la mine. Nu?

— Nu.

— Ei, asta-i!

Și se plecâ repede și sărutâ femeia apăsat pe buze.

Femeia nu s'a ferit; văru-său s'a dus, iar dânsa a rămas cu capul în mâni ca amețită. De mult se împotriveà patimei acesteia, dar vedeà bine că se sfârșise, trebuià să cadă, tocmai acuma când îşi legase viața în fața lui Dumnezeu de un altul.

Pe drum băietanul se întâlnì cu bătrânul.

www.digibuc.ro

Ca și cum s'ar fi știut vinovat față de el, îl ocolì. Cuhulea băgă de seamă. De altfel, mai de mult par'că purtarea tânărului ăstuia nu-i cam plăceà. Când intrâ în odaie, găsì pe Smaranda tot așà cu fața în palme.

Se duse repede lângă ea, o mângâiâ:

— Ce ai, Smarando, ce ai?

Se uitâ drept în ochii ei și o văzù plânsă. Îi spuse deodată:

— Ascultă, ți-a adus vreo veste rea. Să știi, să nu-l mai văd pe aicea. Să nu-l mai văd. Nu-mi place purtarea lui!

Femeia tresărì, se ridicâ repede, își dădù părul în sus, pe frunte, și schimbând vorba:

— Ce mai e pe la vie, „moșule“?

Tot „moșule“, îi ziceà lui Cuhulea.

Bătrânul, care de mult încă nu-i mai plăcea să-i zică astfel, se hotărâ să-i spuie, dar se oprì îndată, rușinat.

Iarna trecu repede; primăvara se pregătea să aducă iarăș „moșului“, bucuria florilor.

Lucrurile nu suferise altă schimbare decât că Ilie Trăsnea venea acum mai rar, că-i

www.digibuc.ro

spusese Smaranda. Iar în urmă bâtrânul i-o tăiase de tot:

Ia ascultă, omule, casă n'ai? N'ai şi tu ce muncì?

Băietanul scrâşnì din dinţi, se duse în odaie, chipurile să-şi ieie o legătură, se uită pe fereastră să vadă nu cumvà Cuhulea vine după el, şi, zărindu-l tot acolo, plecat deasupra unui strat cu flori, vorbì repezit Smarandei:

— De-acù nu mai pot venì pe-aici.

Şi o luă în braţe. Apoi cu glasul stins:

— Vin'o tu pe la mine:

Femeea se sbăteà; zise:

— Nu pot.

— Să vii!

Femeia tăcù, şi băietul ieşì pe poartă ca o furtună...

Odată, stăteau afară, în faţa casei, pe o bancă; Cuhulea îşi aduse aminte:

— Smarandă! n'am pus fărmătura de pâne furnicii mele.

Şi plecă în casă. De o săptămână în şir, o furnică veneà pe masa albă de lemn să-şi caute hrana. Intăi şi'ntăi când o văzù Cuhulea, fugind cu picioruşele ei mărunte pe lemnul

www.digibuc.ro

geluit curat, temându-se că au năvălit furnicile în dulceți, se repezì la dulap.

Acolo nu văzù nici una, și cum se întorceà s'o prindă, s'o svârle afară, băgă de seamă că furnica umflase o fărmătură de coajă și o duceà grăbită spre ascunzătoarea ei. Moșneagul o lăsă atunci și o privì până se făcù nevăzută cu coajă cu tot, supt fața mesei. A doua zi o văzù din nou, căutând, iute, mișcându-și cele trei bucăți ale trupului ei, ca trei mărgele înșirate; dar fiindcă masa erà ștearsă, Cuhulea îi zvârlì o bucățică de miez. Furnica o luă și se duse. A treia zi chiemă și pe Smaranda să vadă lucrul acesta, și de o săptămână în șir, în fiece zi, dimineața și seara, hrăneà gângania. Astă seară o uitase.

Când se întoarse din nou în cerdac, Cuhulea zâmbeà mulțumit; zise:

— Mă așteptà!

— I-ai dat?

Bătrânul se plecâ, și 'n tainà:

— Ghici ce?

— Ce?

— Cozonac, cozonac!

Și prinseră să râdă!

www.digibuc.ro

Peste câtevà zile veneà Paştele. Erà cald, şi-o seară liniştită. Departe tare, dealurile viorii păreau că se topeau în aer şi 'ncetul cu 'ncëtul nu se mai zăriră. Se lăsà noaptea. Zarzării înfloriseră şi mirosul florilor lor, mirosul rozetelor şi-al zarnacadèlelor se împrăştià adormitor. Femeia se gândeà cu mulţumire la viaţa ei tihnită, alăturea de omul acesta bătrân, care se purtase până acum cu dânsa ca un tată. Şi totuş par'că-i veneà să plângă. De ce? În pieptul ei simţeà aşà ca un val care se ridicà repede dela inimă spre gât, spre sufletul ei, şi o chinuià par'că, o năduşeà. Şi cum îşi apăsà pieptul fără de voie cu mâna, lacrămile îi izvorâră din ochi şi începù să plângă cu sughiţuri.

Bătrânul se repezì spre dânsa, îi luă capul în mâni, îl alintâ ca pe al unui copil, o legănă cuprins de mâhnire!

— Ce ai? Ce ţi-e, Smarando? Ţi-e rău? Eşti bolnavă cumva?

Femeia răspunse printre suspine:

— Nimic, nu-i nimic. Nu ştiu de ce m'am înnecat, deodată.

Apoi au rămas tăcuţi...

Smaranda tânjeà. Bătrânul nu-şi vedeà ca-

www.digibuc.ro

pul. Nu știà ce are femeia. Aduse un doctor; aceasta se uità zâmbitor la amândoi, și-i încredință că nu-i nimic:

— Boalele astea își găsesc leacul.

Cuhulea cumpăni vorbele aceste; apoi în mintea lui, deprinsă să apropie și să cântărească toate, par'că se făcù lumină. Puse în legătură îndepărtarea lui Ilie cu tânjirea femeii. Oare nu se iubeau? Și 'ntăiași dată își dete seamă că'n sufletul lui erà cevà mai mult decât iubirea unui tată. O iubeà. Lui Cuhulea îi erà par'că rușine să se gândească la asta, își bănuià singur, adunà atâtea dovezi potrivnice ca să-și scoată din minte credința asta, și totuș sufletul ieșià biruitor. O ciudă grozavă îl cuprinse înpotriva slăbiciunii lui, și'npotriva lui Ilie.

In seara aceia se plimbâ mult singur prin ogradă, până îl strigâ nevasta:

— Moșule, e răcoare. Intră înnăuntru.

Intr'o zi Smaranda se dusese după niște târguieli și nu se întoarse decât seara, târziu. Bătrânul o așteptase neastâmpărat, în poartă, și cum o văzù.

— Unde-ai fost?

— In târg.

www.digibuc.ro

— De-atuncea? dela prânz? Hm!

Și din clipa acea bătrânul o urmări aproape pas cu pas.

Într'o Duminecă erau amândoi în grădină, Cuhulea cu florile lui, Smaranda la parmaclâc. Cum curăță o rozetă de câtevà frunze uscate, moșului i se părù că nevastă-sa vorbește cu cinevà. Intoarse capul, — erà Ilie; băietanul, vesel îi strigâ:

— Ce faci, moș Cuhulea?

Iar femeia se depărtă repede, și o luă spre casă. Bătrânul mormăì:

— Bine!

Apoi întoarse spatele. Dar lăsă stratul cu flori și venì și el în odaie. Când intrâ i se părù că femeia, care nu se așteptase să-l vadă, făcuse o mișcare de mirare. Zăpăcită, Smaranda, încremenì la capătul mesei unde o găsise. Bătrânul o întrebâ;

— Ce făceai?

Femeia rămase o clipă fără să răspundă, apoi aruncându-și ochii pe masă.

— Uite, mă uitam că a ieșit iar furnica.

Bătrânul crezù; începù să privească și el. Furnica stà în mijlocul mesei, căutând par'că fărmitura obișnuită.

www.digibuc.ro

Smaranda ieşì să-şi vadă de treburi, iar bătrânul rupse o bucăţică de miez şi-l aruncâ. Apoi se uitâ cu mare băgare de seamă. Furnica apucâ fărmitura şi începù să o tragă, ca pe celelalte, spre capătul mesei. Atunci, absorbit în urmărirea ei, căută să vadă unde o să se ducă. Furnica se scoborâ, uşoară. Cuhulea se lăsă pe vârful picioarelor să se uite, şi deodată ochii i se opriră pe un petec de hârtie strecurat între faţa de lemn şi stinghia ce legà picioarele mesei. Bătrânul uitâ furnica, trase hârtia mototolită, vârâtă repede, la întâmplare, în ascunzătoarea ei îşi luă ochelarii şi se duse lângă fereastră să citească:

„Te-am aşteptat iar Joi. De ce n'ai venit? Pândeşte moşneagul când s'o duce la vie. Ori ţi s'a făcut milă de el?“

Scrisoarea erà dela Ilie, îi cunoşteà scrisul. Bătrânul începù să tremure, apoi căzù, moale, pe scaun. Vra se zică nu se înşelase. Se iubeau. Atuncea când a întârziat, dânsa la Ilie fusese. Şi acuma a fost deajuns numai o clipă ca să-i şi strecoare bileţelul. O ură grozavă îl cuprinse împotriva omului aceluia care-i adusese femeia aceasta în casă, şi care acuma

www.digibuc.ro

îi sfărmà viaţa. Cine-l pusese să o ieie, să o culeagă de pe drumuri?

Smaranda intrâ. Când văzù pe moşneag stând pe scaun, la capătul mesei se uitâ îngrijată.

Cuhulea începù, înnecându-se parcă:

— Smarandă, o să mă duc la vie.

Femeia se prinse, întrebă grăbită:

— Când, moşule?

Bătrânul se sculâ, cu ochii rătăciţi.

— Astăzi, ca să te poţi duce mai degrabă la Ilie.

Femeia încremenì. Dar furia îl cuprinse pe bătrân. Se repezì la nevastă-sa şi o apucâ de mâni, strângându-i-le:

— Astăzi, astăzi, acuma, ca să te duci la Ilie. Auzi?... Ai ascuns hârtia, dar am găsit-o. Mi-a scos-o Dumnezeu înainte... Hai, du-te la Ilie al tău.

Smaranda căzù în genunchi:

— Moşule!

Dar bătrânul o lovì, răcneà ca scos din minţi:

— Să te duci din casa mea. Să te duci!

Şi începù s'o îmbrâncească:

— Acuma. In clipa asta chiar.

www.digibuc.ro

Femeia se prăvălì pe podele, bătrânul o împinse desnădăjduit spre ușă:

— Afară, afară! Ticăloaso!

Când se desmeteci bine, se trezì singur. Smaranda se dusese. Cuhulea rătăcì prin toate odăile, căutând. Ii veneà să meargă să o aducă, s'o ierte. Și iarăși se înfrânà. O rușine îl cuprinse: ce va zice lumea? Apoi desnădejdea îl doborâ.

Seara se lăsă rece. Se culcâ îmbrăcat. Adormì repede și avù vise grozave. Păreà că după un drum lung și greu, ostenit, se așezase la poalele unui munte. Un munte negru, fără fir de iarbă, fără un copac. Și, cum priveà spre înălțimea întunecată de pământ, deodată aceasta începù să se clatine, să se miște. Fiecare bulgăre prindeà viață, mișuià în grămada înaltă până la cer. Și, ca prin farmec, milioanele de fire de țărână se revărsară îm prăștiindu-se potop împrejur, acoperindu-l, înnăduşindu-l și pe dânsul cu desăvârșire. Apărându-se, căutând să scape, de abià atuncea băgă de seamă că toate acele erau furnici. Se trezì îngrozit.

Se odihnì puțin pe marginea patului. Apoi se duse de deschise fereastra. Aerul rece al

www.digibuc.ro

nopții îl desmeteci; întreaga întâmplare i se desfășură în minte. Și gândul i se oprì cu îndărătnicie la furnica aceia care-l pusese pe pe urma nelegiuirii femeii lui.

O ură nebunească îl prinse împotriva gângăniei care fusese trimisă ca un duh rău să-i tulbure liniștea. Se sculă și se duse lângă masă.

Dimineața își vărsă lumina prin ferești. Bătrânul aşteptà cu ochii mari, ca 'n preajma unui dușman. Și, deodată, în raza de soare ce se aşterneà pe masă, colo în capăt, zărì furnica alergând ușoară, să-și caute fărmătura.

Bătrânul se sculă în picioare, ridică palma, și, când gângania se oprì, iscoditoare, în mijlocul mesei, Cuhulea își repezì mâna cu atâta putere că se clătină sticlăria pe poliță. Supt lovitura grozavă, furnica se făcù una cu lemnul. Apoi, rătăcit, Cuhulea căută prin niște lăzi, găsì o frânghie și trecù în cămară.

. . . Tocmai spre seară, Smaranda venì să-i cadă în genunchi; dar din prag băgă de seamă că 'n ușa cămărei se vedeau picioarele bătrânului, până la genunchi, atârnând în aer. Și, îngrozită, se repezì în ogradă:

— Săriți că s'a spânzurat moșul!

www.digibuc.ro

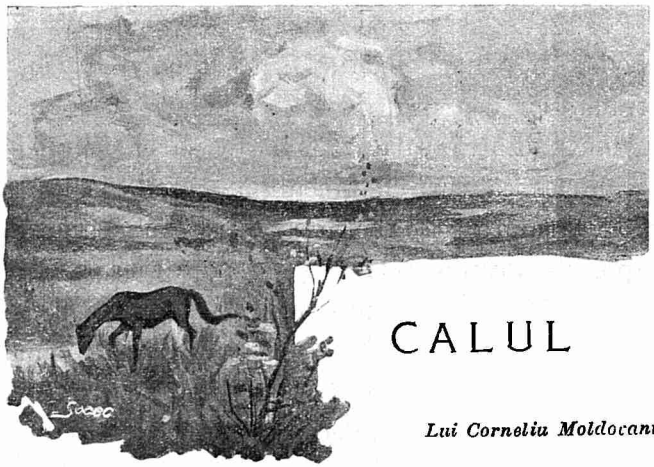

CALUL

Lui Corneliu Moldocanu

S'a trezit în câmpiile întinse, acoperite de erburile dese, culcate de vânturi, ale Ungariei. In mijlocul lor s'a ţinut câtăvà vreme de mama lui, o eapă oarbă ce stà răzleţită de ceilalţi cai, dintre care cei mai frumoşi fuseseră mânjii ei. Apoi, când a simţit fiorul sălbatec ce i se revărsase în sânge, în largul pustietăţilor acestea a deprins cele dintâi goane, ş'acolo şi-a ridicat capul, a lărgit nările şi, cutremurându-şi coama încâlcită de spini, răspunse la chemări necunoscute, trimiţând depărtărilor cel dintâi nechezat puternic ce-i eşise din piept.

Dar, când se învăţase cu viaţa asta slo-

www.digibuc.ro

bodă, se pomeni odată prins din fugă, înfrânat cu dea-sila de către cineva care se aruncâ, dintr'o săritură, călare pe el. Atunci a înțeles că cevà îl amenință, că cinevà vrea să-i țărmurească libertatea, s'a strâns ghem, apoi s'a destins repede și a pornit ca o săgeată. Mâncà pământul supt copitele lui, simțeà că i se aprinde cevà înăuntru, că ochii îi ard și că limba îl frige; trupul îi erà numai o apă, gura numai o spumă de sânge. Iar în fuga nebună erburile îl biciuiau, și i se încolăceau ca șerpii de picioare. Dela o vreme se simți sleit de puteri și se oprì. Un nechezat par'că îl chemă dincotrovà; dar când văzù că dușmanul e tot pe spatele lui, că-i smuncește frâul tot așà de crunt, puse capul în piept, și, învins, se întoarse încet, purtându-și *stăpânul*. Apoi plecă pe drumuri lungi, prin locuri străine, și depărtate.

L-au necăjit îndelung până să-l învețe cu viața înfrânată de zăbală și pinten. Când s'a desmeticit bine-bine, erà demult deprins cu șaua și știà chiar ceasul de dimineață la care porneà în spre câmp ca să-și poarte călărețul, prin fața regimentului, în văzul sutelor de cai ce stăteau nemișcați, la strigătul goarnei,

www.digibuc.ro

ca și oamenii de pe ei. Și nu mai puteà de mulțumire, când, după alergările prin vânt și ploae, se întorceà în grajdul în care îl așteptà nutrețul.

După câțivà ani pornì la un drum mai greu. Mergeau feriți, ocolind mereu, oprindu-se la bubuitul tunului; stăteau zile și nopți în ploae și glod, supt cerul încărcat de norii deși, ce atârnau pănă lângă pământ. Intr'o zi, în capul călăreților cu săbiile scoase, se simțì mânat la moarte într'un vârtej spăimântător. In față le răsărì deodată un alt vârtej, și se loviră într'un învălmășag de glasuri, de vaete, de împușcături.

I se părù că nu mai e scăpare, se avântâ, sărì peste trupuri de oameni și cai, și, în goana nebună, își duse călărețul departe, despărțindu-l de ai lui. Un zid de săbii se înălțâ deodată împrejurul lui și-l oprì. Atunci se ridicâ în două picioare, se întoarse și se aruncâ orbiș înapoi.

Simțeà că pe urmele lui veneau alții, sințeà sbuciumările celui de pe el, dar niciunul nu-l ajunse. Târziu, când se oprì la un adăpost, în crupă îl ardeà o usturime grozavă. O tăetură de sabie îl crestase adânc. Mânile

www.digibuc.ro

stăpânului îi spălară rana uşor, o legară, şi-l mângâiară îndelung pe coamă.

Trecù şi războiul. Intors acasă, îşi luă locul în grajd, mulţumit de liniştea din împrejurul lui, de lumina ce se revărsà, pe ferestruia din faţă, de fânul mirositor ce-l smulgeà de deasupra capului. Dimineaţa mergeà la câmp, ca de obiceiu; serile arareori. In grajd vara erà răcoare; iarna cald. Şi vremea treceà.

Vremea treceà! anii se scurgeau repede unul după altul. E he! cine ştie când, fusese războiul! Dar odată cu anii s'a scurs şi puterea, şi avântul lui. Îmbătrânise, picioarele îi tremurau după o cale mai lungă; gâtul nu mai sta aşà de încordat, ochiul nu mai cătà departe. Odată poticnì şi se rostogolì jos cu călăreţ cu tot. S'a ridicat repede, dar de atunci, îl luà mai rar la câmp, şi-l purtà numai la pas. In urmă nu-l mai luà de loc.

Veneà dimineţile la el, îl mângâià, dându-i fiori ce-i fugeau pe supt piele, apoi porunceà soldatului să-l plimbe prin ogradă. Par'că nici lui nu-i mai veneà să easă din grajd; îi plăceà să mănânce încet, cu ochii închişi, peste care razele soarelui cădeau ca o ploae caldă din susul ferestruii înguste.

www.digibuc.ro

Intr'o zi, uşa grajdului se deschise largă, şi doi soldaţi aduse un cal tânăr, înspumat. Însuş generalul arătâ unde să-l puie la iesle: — el, bătrânul, aveà să fie mutat mai încolo, în colţ, iar noul venit îi lua locul, în faţa ferestruii. Bătrânului par'că îi venì din nou vlaga tinereţei, ridicâ în sus capul, se uitâ la stăpânul lui, apoi rămase cu ochii pironiţi pe acel care-l înlocuià. Iar când se duserà cu toţii, se închise uşa; şi când venitul ridicâ botul să smulgă din braţul de fân, din care dânsul mâncase mai înainte, el se smuncì, rupse frâul şi, repezindu-se către celălalt, îl muşcâ de gât. Ii despărţirà repede, iar el luà, pentru întâiaş dată, dela soldat, două lovituri de vargă. A doua zi, dimineaţă tare, generalul venì, poruncì să se puie, în faţa lui, şaua pe calul celălalt, încălecă şi pornì. Bătrânul întoarse capul şi-i urmărì cu ochii până departe.

In fiecare zi, cei doi cai se măsurau cu privirea, şi câteodată bătrânul reînsufleţit, se smunceà să se arunce. In urmă primeà loviturile de vergi şi se puneà să mestice, liniştit, nutreţul, ca şi cum nu s'ar fi întâmplat nimic.

www.digibuc.ro

Intr'o seară, după multă vreme, calul cel tânăr întinse capul, cu ochii cercetători către bătrânul lui tovarăș. Acesta a stat o clipă ca și cum ar fi vrut să se hotărască, apoi simțind, ca niciodată, mirosul acela de câmp, care-i aminteà de herghelia lui, de caii lângă care nu fusese de atâtă vreme, întinse și dânsul gâtul, și boturile lor se atinseră. Au stat câtvà așà, apoi bătrânul se încordâ, rupse belciugul și, rămânând slobod, veni încet. se alipi de celalt, și începură să mănânce liniștiți, unul lângă altul. Din seara aceea nu-l mai legară.

Se deprinseră împreună, aproape nu se mai puteau despărți. Când cel tânăr eșeà înșăuat, bătrânul nechezà înădușit, nu-și găseà astâmpăr, și plecà încet-încet prin ogradă, după el, până îl aduceau soldații în grajd. Acolo așteptà să se întoarcă tovarășul, ca să mănânce. Iar serile, când oboseà să mai mestice, își răzimà botul de gâtul celui tânăr și dormità.

Intr'o zi, bătrânul nu mai putù să se țină în picioare. Ochii i se împăienjeniră deodată, genunchii îi tremurau, și buzele scăpară jos mâna de fân ce smulsese atuncea. Voì să se

www.digibuc.ro

rezime de tovarășul său și nu izbutì. Incet, încet, bătrânul simți cum se întunecă ferestruia spre care cătà, i se muiâ încheieturile, și trupul îi lunecâ în jos. Intăi se ținù sprijinit în cele două picioare de dinainte, apoi îl părăsiră și acestea, se rostogolì pe o parte, horcăì de câtevà ori, și rămase întins, sbătându-se încet... Iar calul cel tânăr își apropiè botul de trupul aproape nemișcat, stătù câtăvà vreme cu ochii pironiți, apoi tresărì, întoarse capul spre ușă, și nechezâ prelung.

www.digibuc.ro

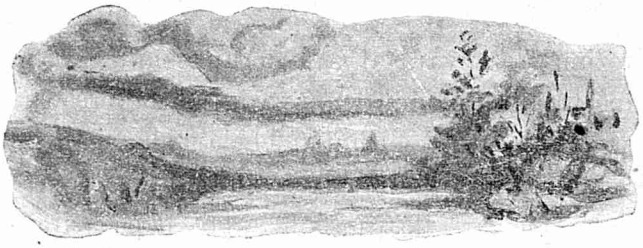

GÂZA

Calul suià, din greu, dealul. Năduşise. Muştile îl necăjeau, iar zăbala îi ardeà gura. Dădeà mereu din cap să-şi lărgească dârlogii, până ce călăreţul îi lăsă cu totul slobozi. Acum mergeà cu capul în pământ, cu coama împrăştiată în tot lungul gâtului. cu buza de jos spânzurând, cu mijlocul frânt. De sus cădeau într'una razele soarelui ce-i străbăteà prin păr şi-i beşică pielea. Dealul se urcà rotunjit, ca un sân; iar marginele lui se prăvăleau repezi, scufundate, acoperite de alunişuri. Unde şi unde câte un stejar, se ridică din fundul prăpăstiei, deodată, mânios par'că; dar vârful lui rămâneà mai jos de

www.digibuc.ro

înălțimea șoselei, albe, ca un drum de moară, înnecată de colb la cea mai mică adiere de vânt. Calul se oprì câtevà clipe, suflâ puternic, apoi o smuncitură a frâului îl silì iar să pornească. În sfârșit, mai făcù cei câțivà pași de ajunse până 'n vârful dealului. Calul ridicâ puțin capul. Drumul se întindeà neted, scoborând, prin mijlocul pădurii, care începeà să se arate mai deasă, mai bătrână. Tocmai în fund, târgul sticleà în soare, crucea bisericei străpungeà seninul, — în razele soarelui părea că pâlpâie și dânsa ca o flacără. Un vântuleț răcoros îi înfășurà gâtul și crupa ca într'o pânză udă. Își încordâ mușchii și o luă în trap. Deodată, răsărită ca din pământ, o trăsură trasă de doi cai mari, negri, sburâ pe lângă dânsul. Calul deabià putù să prindă scânteierea țintelor de argint, în care erau bătute hamurile. Trecerea celor doi telegari îi dădù și mai mare putere. Apoi târgul se arătă din ce în ce, și calul, care mai venise odată, întrezărì par'că grajdul mic, unde îl așteptase, atuncea, ieslele cu fânul proaspăt. Erà răcoare, nu se găseà măcar o ferestruică prin care să străbată căldura cât de cât. Și în fața lui, i se părù că se ridică deodată,

www.digibuc.ro

în fund, o iesle mare, mare, în care un cal, doi, o sută, mănâncă strașnic, din iarba coaptă, și că pentru dânsul e un locușor mic deoparte. O să încapă tocmai bine.

Lovitura unei vergi îl făcù să tresară. Până la târg nu mai erà mult. Vântul iar se curmase, pădurea pe margini stăteà încremenită, arsă. Cei din urmă copaci, rămaserà în urmă; la dreapta și la stângà, câmpul, acoperit mai tot de lumânărică, se întindeà departe, până în poalele munților întunecați. O smuncitură a dârlogului din dreapta, îl îndemnâ să ocolească fără întârziere, trecù șanțul pe o podișcă, ce se îndoì subt greutatea lui; poticni, simți călărețul prăvălindu-i-se până peste gât; o ploaie de lovituri îl făcù să-și ia seama la mers. Câmpul par'că-l mai înviorâ. Târgul rămăsese în urmă, la stânga; mergeau aiurea. Vederea cu ieslea se șterse, cele dintâi căsuțe acoperite cu stub, ale satului, se împrăștiau printre îngrăditurile de nuiele. Câțivà purcei fugiră, guițând, din drum; un câne se luà după el, lătrând amarnic; o femeie se întorceà dela fântână cu o tigvă plină cu apă, pe umăr. La poarta țarinei stătură. Stăpânul său se scoborâ, deschise poarta, căci

www.digibuc.ro

jitarul lipseà, nu mai încălecâ, îi aruncâ dârlogii peste oblâncul ṣăii de-i încordâ gâtul, ṣi porni pe jos. In mijlocul satului, lângă biserică, se oprì. Ajunsese la crâṣmă. Pe laviţe, femei, moṣnegi ṣi câţivà copilandri, stau cu pieptul peste masă, cu capul sprijinit de mână, cu ulcelele dinainte.

Stăpânul îl duse din dos, lângă un gard, ṣi-i legă dârlogii de un par.

Calul rămase singur. Întoarse capul după stăpânul care plecase grăbit. Prinprejur nici un fir de iarbă, de fân, nimic; nici un jgheab cu apă. Dincolo de gard, o mulţime de poloboace pline de huṣtile borṣului vărsat din ele. Din altă parte veneà miros de oţet. Spre crâṣmă se auzeà glasurile celor ce beau. In cătina de alături vrăbiile îl asurzeau.

Frânt de drum, înnecat de colb, plecâ în jos capul.

Deodată un zumzet uṣor, îi lovì auzul, ṣi în aceeaṣ vreme un fior îl furnicâ în tot trupul. O gâză mică, obosită să mai sboare aiurea, îi nemerì într'o nare. Calul se pregătì să sufle, s'o goneascâ, dar fără veste un miros de câmp, de flori, i se împrăṣtiè până în suflet; ṣi-l răcorì ca un izvor. Gâza îṣi

www.digibuc.ro

scuturase aripele pline de colbul de aur al florilor prin care sburase. Calul o lăsă, o simţì cum iese şi porneşte, sprintenă cu picioruţele mărunte, în susul frunţei. Cu coada ochilor de abeà o zărì, şi strălucirea ei îi aduse aminte de sclipirea ţintelor de argint, de pe hamurile celor doi fugari. Apoi o văzù cum o ia dea-curmezişul, pe lângă ochiul lui; o simţì cum merge deasupra pleoapei, înfiorându-l uşor, cum i se ridică pe gât, pe supt coamă, cum se suie până sus, lângă ureche şi rămâne acolo, la umbră . . .

Mulţumit, calul îşi apropie genele şi dormitează.

www.digibuc.ro

PRIMĂVARA!

Lui A. Mândru

Avusesem un somn sbuciumat, plin de vise urîte şi neînţelese. Dimineaţa eram în starea ceea de amorţire, când nici nu dormi, nici nu eşti treaz, când printre pleoapele întredeschise zăreşti lucrurile ce te înconjoară într'o lumină străină ce le dă altă înfăţişare, arătându-le ca dintr'o altă lume. Cum stam astfel, întins pe spate, cu mânile supt cap, m'am hotărât să mă scol, m'am ridicat în sus, apoi căzui iarăş pe pernă. Şi începui să mă gândesc la plictiseala aceloraşi fapte luate dela capăt în fiecare zi: plictiseala sco-

www.digibuc.ro

tocirii unui guler prin toate colţurile dulapului lăsat în neorânduială; plictiseala căutărei unui pieptene sau a unei batiste; plictiseala aceleiaș păreri de rău că fereastra nu ţi-i puțin mai spre stânga sau mai spre dreapta, ca să poţi vedeà toată uliţa până departe, și nu numai colţul întunecat al trotuarului îngust; în sfârșit îmi trecù prin minte toată plictiseala vieţei de om singuratic, fără familie, fără prieteni, fără iubită. Și când, în urmă, îmi strânsei toate puterile să mă asvârl din pat, închisei ochii întocmai cum aș fi făcut, dacă ar fi trebuit să intru într'un loc de groază. M'am dus deadreptul la fereastră de am ridicat perdeaua. Din dosul geamurilor se revărsă deodată, o lumină strălucitoare ce mă orbì. Cum nu mă așteptam, am ridicat mânile la ochi, am stat puțin așà, și mi-am șters lacrimile ce-mi dase. Apoi, un îmbold neașteptat îmi aruncâ braţele înainte, și, într'o clipă, deschisei fereastra. Razele soarelui pătrunserà repezi, calde, ca o alintare ușoară peste faţa mea.

După vremea ploioasă, îmbibată de umezeala glodului așternut pe jos, aceasta erà cea dintâi zi cu soare, zi caldă și curată de

www.digibuc.ro

primăvară. Strigaiu cu bucuria unui copil:

— Primăvara!

Venise primăvara! M'am plecat peste fereastră să mă scald în aerul proaspăt. M'am uitat, îndelung, în fața mea. Orașul părea nesfârșit. Toate acoperișurile sticleau; deasupra lor, deasupra coșurilor pierdute aproape în lumina vie, nici o șuviță de fum nu mai eșea în această dimineață când toate ferestrele erau deschise ca și a mea. Cerul era atât de sus, încât întâiaș dată mi se păreà și mie, că al treilea cat, unde sărăcia mă suise, era așà aproape de pământ! De pe uliți, din toate colțurile, se ridicà suflul acela de viață: glasurile care se strâng într'unul singur, glas adânc și prelung, ce răsună ca un cântec de fericire. Deasupra mea două rândunele ciripeau.

Repede m'am spălat, m'am îmbrăcat și, după ce sfârșii, am vrut să-mi iau paltonul. M'am uitat la dânsul. Părea atât de ros! L'am aruncat întocmai ca pe o haină de chin, mi-am trântit pălăria pe cap, și am eșit cântând. La capătul scărilor m'am aruncat în goana pe trepte și le-am scoborât câte două-două. În ogradă, am dat bună dimineața

www.digibuc.ro

cu toți. Mi se pare că am salutat și pe un domn străin, care nu locuià cu noi. Dar mi-a răspuns râzând. Am luat-o la dreapta, pe ulița ce scoboară către marginea orașului, neștiind încotro s'apuc. Apoi mi-am adus aminte de grădină. M'am suit într'un tramvai, în față, ca să merg într'acolo.

— „A venit primăvara!“ îmi spuse vizitiul, și pocni fericit din biciul supt încolăcirea căruia calul se înfiorâ, și întinse hamul mai tare. Veni și conductorul, dar, mai înainte să mă întrebe până unde merg, îmi spuse cu o scânteie de bucurie în ochi:

— Primăvara!

— „Da primăvara,“ i-am răspuns. Și i-am dat banul.

In dreptul grădinei am sărit din tramvai, m'am ferit de o trăsură ce erà să mă calce, și am apucat în brațe o bătrână pe care, în graba mea, erà să o dau jos. Văzând-o că zâmbește, i-am zis:

— A venit primăvara, cucoană!

— „ Da, da“, mi-a răspuns dânsa, și plecâ mai departe râzând încet, întretăiat, ca și cum ar fi tușit.

Eu am luat-o pe supt aleile de copaci,

www.digibuc.ro

înalți și groși, ai grădinei. O mireazmă neobișnuită pluteà în aer, o mireazmă care se ridicà de deasupra pajiștilor înverzite; care se împrăștià din tufele toporașilor ascunși în iarbă, din mugurii răsăriți într'o noapte pe crengile pline de sevă; o mireazmă care se înălță din pământul umed, care izvorà din cer și lunecà, odată cu razele soarelui, până jos la noi.

Departe strălucea lacul. Am luat-o spre el.

In grădina singuratecă nu văzusem pe nimeni încă. Deodată răsări, înnaintea mea, trupul subțire, mlădios ca o creangă, al unei femei. Erà îmbrăcată într'o rochie ușoară, cenușie, și'n cap purtà o pălărie din care nu vedeam decât pana neagră ce ascundeà părul. Am tresărit de un fior neînțeles, și am grăbit pasul. Nu știam cine erà, și totuș trupul acesta înalt, ușor, ce părea că nici nu atinge pământul, ci lunecà întocmai ca o șuviță de fum purtată de vânt, îl cunoșteam. Cu cât mă apropiam, credința aceasta mi se înrădăcinà în minte.

Femeea ajunsese înaintea mea pe marginea lacului, lângă căsuța barcagiului, se așezà pe o bancă, își sprijini cotul de spetează, își puse

www.digibuc.ro

mâna supt bărbie și rămase așà, privind lacul.

Câtevà lebede tăiau ușor, în creți ce de abià se vedeau, pânza lucie a apei. Și supt crengile înmugurite ale sălciei, ce se plecà par'că într'adins să atingă pălăria necunoscutei, femeia aceia mi se părù că venise pentru mine, că venise să mă aștepte. Și am înaintat spre dânsa. Barcagiul îmi eșì înainte:

— Vroiți să faceți o plimbare pe lac?

Am răspuns fără să vreau:

— Da.

Barcagiul se uità la mine, apoi la necunoscuta, către care nu privisem încă, să-i văd fața, și întrebâ:

— O barcă pentru un loc sau două?

Am tresărit, am întors capul, și'n ochii mari, albaștri, prea umbriți par'că în dimineața aceasta strălucitoare, mi s'a părut că văd o învoire.

— Pentru două, am șoptit.

Barcagiul se coborâ, sărì într'o barcă, înfipse lopata în apă, și se alipì de mal.

— Poftiți, ne zise.

Eu m'am apropiat de necunoscută, mi-am

www.digibuc.ro

scos pălăria, m'am înclinat și i-am întins mâna:

— Dacă vroiți!...

Necunoscuta se rădică și-mi dete mâna. Am luat-o aproape în brațe, să o sprijin, când puse piciorul în barca ce se clătină. Apoi am intrat și eu, am prins lopețile, și, avântându-mă, m'am depărtat de mal. Barca tăià apa, lunecând ca împinsă de vântul ușor ce resfirà, peste fruntea senină, părul bălaiu al femeii. O aveam în față. O privii. Din chipul alb răsăreau ochii mari, rotunzi și albaștri, ce par'că nu te mai lăsau să privești altceva. De supt pălăria cu pană mare, neagră, fața ei aveà ceva neobișnuit de fermecător. Ea se uità o clipă la mine, apoi își plecâ privirile spre luciul apei. Simții o tulburare adâncă în suflet. Cu cât o priveam mai mult cu atât îmi părea că femeia aceasta îmi erà cunoscută: în sufletul meu găseam par'că urme dintr'o iubire depărtată. Unde s'o fi văzut? Vâsleam rar, luntrea lunecà ușor. In dimineața aceasta părea că nu trăim decât noi doi, și lebedele, ce înnotau liniștite, ca și cum ne-ar fi urmat. Necunoscuta lăsă mâna dincolo de marginea bărcii, de-și muiâ degetele în apă. Vroiam

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro

să vorbesc, pe buze îmi veneau cuvintele, şi par'că îmi erà frică măcar să şoptesc. Odată mi s'a părut că şi dânsa vroià să spue ceva. Faţa însă i se liniştì, rămase nepătrunsă, unbrită de genele arcuite şi mari. Dar, cum treceam pe supt un pod care ne aruncâ pentru puţin în umbră, m'am silit să pot întreba:

— Mi se pare că te cunosc.

Dânsa mă privì. zâmbì şi-mi răspunse cu glasul încet:

— Nu cred.

— Ceva îmi spune că noi ne-am mai văzut.

Ochii mari şi albaştri mă priviră încă o dată prelung, ca şi cum ar fi vrut să se încredinţeze şi ei de ceva. Apoi genele se lăsară în jos, şi necunoscuta mă întrebâ şoptind:

— Ai fost prin Iaşi?

— Nu.

— E întâiaşi dată în viaţa mea când părăsesc Iaşul. Eri am sosit aici, îmi răspunse ea.

Privind-o, mă gândeam: Fără de îndoială nu o mai văzusem. Erà numai o părere a mea că ne întâlnisem cândva. Şi totuş dânsa nu-mi erà străină cum nu-mi erà străină pri-

www.digibuc.ro

măvara aceasta ce renăşteà de abià acum, deşì semănà atâta cu toate celelalte din viaţa mea. Căci nu mugurii şi toporaşii aceştia mă învăluiseră în mireazma lor altădată, şi totuş erau aceiaşi, cum acelaş mi se părea cerul din care se revărsà, astăzi, ploaia de raze. La ce bun oare aş fi căutat de unde vine, cine-i, şi cum a ajuns femeia aceasta lângă mine? Dânsa soseà odată cu mireazma florilor, odată cu lumina, odată cu primăvara. Erà suflul primăverei care aduceà toate, care reînnoia viaţa, iubirea, fericirea.

Îmi încordai braţul, barca se avântâ înainte ca o săgeată. Şi'n aplecarea trupului, ca să scot lopeţile din apă, buzele mele atinseră pe ale ei.

Venise primăvara!

www.digibuc.ro

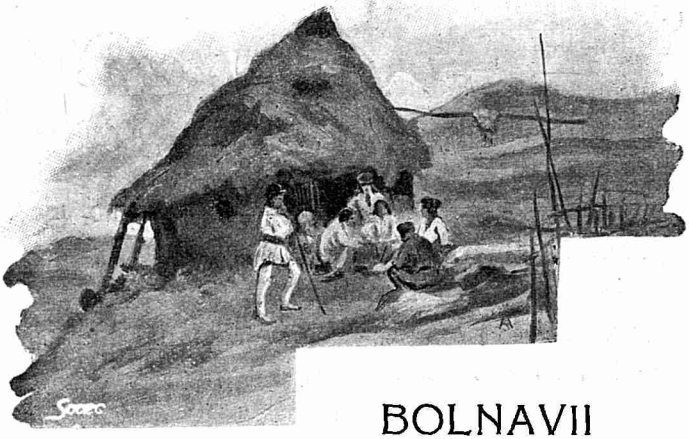

BOLNAVII

Lui D. Nanu

Ion Bughea, ciobanul, veneà nepăsător, cu sarica pe umeri, cù ghioaga în mâna dreaptă, iar în stânga c'o sidilă în care aduceà un caș, pentru cumătru-său, Popa Eftimie.

Bughea se scoborà arareori din munte, ș'atunci stà o zi încheiată în sat, de se mai luà cu oamenii.

În dreptul primăriei, se oprì. In ogradă, se adunaseră o mulțime de oameni: moșnegi, femei cu copii în brațe, flăcăi; stăteau pâlcuri, pâlcuri și vorbeau. Vre-o câțiva se așezară pe lavițe.

www.digibuc.ro

Bughea își rupse din drum și venì dintr'o 'ntinsoare între băetani:

— Da ce v'ați adunat, mă, că doar nu-s acum sorții? le zise el.

Unul dintre flăcăi îi dădù, în glumă, un pumn în umăr, și-i răspunse:

— Trece *doftorul*, Bugheo, prin plasă.

Ciobanul rămase o clipă locului, mirat, apoi începù să râdă. Toți întoarseră capetele spre el. Atunci el îi întrebâ:

— Bine mă, și dacă trece doftorul îi eșiți înainte ca la Împăratul?

— Eu am venit cu mămuca, spuse un flăcău.

— Eu mi-am adus pe soră-mea, spuse un altul, că se topește așà, din picioare, ca ceara.

Ciobanul începù iar:

— Ghine, da mătușa Casandra nu-i în sat? Adică voi credeți că doftoru' vostru e mai ceva ca dânsa?

— Știe, știe, bădiță, îi răspunse o fată care stà mai la oparte, știe, că pe tătuța el l-o vindecat.

— Tacă-ți gura, fă. Nu știe nimica. Dacă ți-o fi scris să mori, apoi mori cu zece ca el.

www.digibuc.ro

Fa, tătâne-tău s'o 'ndreptat c'o avut zile. Știi tu? Apoi eaca așa! O avut zile.

Bughea își înpinse căciula pe ceafă, puse sidila pe o laviță, se așează și el jos, și se uită împrejurul lui, căci se strâseseră cu toții.

El o ținea pe-a lui:

— Da pe-a Ruxandii de ce nu l-o vindecat?

Un moșneag bunduc, cu două tufe mari de păr alb, eșite de supt căciulă, deasupra urechilor, se vârâ printre oameni până lângă cioban, își puse mânele subsuoară, apoi se amestecâ și dânsul în vorbă:

— Da; de ce nu l-o 'ndreptat?

— Păi, nici el nu-i Dumnezeu, zise o femee ce ținea un copilaș cu ochiul umflat.

Bughea par'că se înfuriâ:

— Nu l'o 'ndreptat, că merge în bobote: când e omul voinic, se rățoește, că știe el că firea lui îl scapă; când e slab, ia-l de unde nu-i,—nici nu vine să vadă măcar pe cel ce trage de moarte. Că doar mi ți-l cunosc eu.

Apoi întoarse capul către o bătrână, strânsă mototol, în pragul ușei, și o întrebâ:

— Ce ai, mătușă Vasâlcă?

Bătrâna deschise ochii, par'că își amintì

www.digibuc.ro

de ceva, se luă cu mânele de cap și începù să și-l poarte într'o parte și 'ntr'alta:

— Capul, măi băiete, capul mă omoară.

Apoi dădù drumul povestei, pe care-o spunea la toți ce-o întrebau:

— Și să vezi, mă ține dela Sân-Petru. M'o apucat așà, deodată, m'o fulgerat pin ochi, și de-atunci într'una mă tae înnăuntru...

Gemù de câteva ori, și adăogâ:

— Am venit să-mi deie cevà doftoru', c'o fi știind el ce am.

Ciobanul lovì cu mâna în vânt ca și cum s'ar fi apărat de-o muscă, se gândì puțin, zâmbì, s'apoi se întoarse către flăcăi:

— Când vine doftoru'?

— Apoi trebue să pice acuma.

Bughea, se sculâ în picioare, își scoase pieptul în afară, și le spuse:

— Măi, mă vedeți voi pe mine! Sunt eu om voinic, ori nu?.... Hai, cine s'o luptà cu mine și m'o doborâ, îi dau cașul.

Flăcăii tăcură.

— Ei, urmâ el, dacă m'oiu preface bolnav, eu zic că doftoru' mă crede.

— Îra! făcù unul.

— Ghine! Eacă, eu las cașul ici, și-al tău

www.digibuc.ro

să fie, măi fârtate, dacă n'o zice doftoru' că-s bolnav.

Nici nu isprăvì bine vorba, şi din depărtare se auzì clopoţeii unei trăsuri.

— Vine, vine, spuseră câţiva.

Peste puţin se oprì trăsura. Dintr'ânsa sărì jos un om scurt, plinuţ, cu mustăţile rase, cu gura eşită, ca un bot, înainte; dealungul urechilor cu favoriţi încărunţiţi şi scurţi. Purtà pălărie neagră, înaltă, redingotă lungă, şi în mână aduceà o lădiţă, pe care-o ţineà de un mâner. Umbla iute-iute, cu paşi mărunţi, se întorceà la dreapta şi la stânga, par'că'l apucase ameţelile, şi întrebà pe toţi: „Unde-i primarele, unde-i primarele?“ până ce intrâ în primărie.

Ciobanul se sculâ în picioare, şi spuse:

— Parcă-i un momiţoiu.

Flăcăii râseră.

Peste câteva clipe notarul eşì în uşă, de strigâ:

— Să vie bolnavii încoace.

Din pâlcuri se rupse o mulţime ca să se ducă. Bughea se sculâ şi el; câţiva flăcăi intrară cu dânsul înnăuntru, iar alţii rămaseră în sală, la uşă.

www.digibuc.ro

Femeile se înşirară lângă păretele din stânga, bărbaţii lângă cel din dreapta; în mijloc la o masă, doctorul, primarul şi notarul.

Notarul îi chemâ pe rând — mai întâi femeile cu copiii.

Doctorul le vorbeà repede; de abea îi prindeau cuvintele:

— Unde-l doare, unde, unde?

Când îi arătà, împreunà palmele:

— A ha! bine, bine!

Apoi se plecà, se răsuceà, puneà urechea la pieptul şi la spatele copilului, şi toată vremea cât ascultà ţineà ochii închişi; iar când ridicà în sus capul, îi deschideà, clipeà des, ca şi când i-ar fi intrat într'ânşii colb.

După ce sfârşeà, se repezeà la lădiţă, scoteà câte un praf, îl învăleà în hârtie de ţigară, şi i-l băgà bolnavului, cu de-a sila, pe gât:

— Inghite, înghite, năucule! Dă-i apă, aşà, dă-i apă.

Câteodată se spărgeà hârtia, şi amăreala se împrăştià în gura copilului care începeà să urle, de nu se mai auzea nici în cer nici pe pământ.

Ciobanul se uità întins la doctor.

www.digibuc.ro

Când sfârșì cu copiii, căutâ, în odaia de alături, câteva femei; după ce plecară acestea, venì rândul bărbaților; apoi când sfârșì și cu aceștia, se ridicâ, la urmă, și ciobanul, să vie. Pășeà bleg, cu capul în jos. Lângă ușă flăcăii se îmbrânceau unii pe alții.

Doctorul se uitâ; își răsturnâ capul pe spate, ca să poată vedeà fața lui Bughea. Se minunâ:

— Mare namilă de om! spuse primarului.

Apoi se întoarse către cioban:

— Da tu ce ai?

Bughea își muiâ glasul, rătăcì mâna peste trup, vroì par'că să arate la cap, apoi își luă de seamă, duse mâna în partea dreaptă, în deșert:

— Mă doare strașnic, ici, tare mă doare, domnule doftor. De-*aghe* merg.

Doctorul se dete mai înapoi, să-l poată privì bine, apoi clipì, și-i spuse:

— Se poate, se poate. Nu mă uit eu — că ești cât un munte.

Pe urmă îl pipăì pe supt cămașe; îl întinse pe-o bancă, îl ciocănì, și-i zise:

— Te taie așà din când în când. Ori par'că te împunge. Ha?

www.digibuc.ro

Bughea îngăimâ:

— Da așà, chiar așà, domnule doftor.

— Ești bolnav de maiu, băete, de maiu. Dar pentru asta n'am doctorii cu mine. Trebue să-ți iei dela târg. Ai cu ce? Să-ți dau o însemnare.

— Dați-mi, că eu și mâni mă răpăd pănă la *Cheatra*.

Doctorul luă un creion, și începù să scrie, ca și cum ar fi împuns hârtia. Flăcăii râdeau înfundat. Bughea se plecâ peste umărul doctorului, și după ce acesta sfârșì de scris, ce-i venì să facă din gură, așà, ca atunci când vrei să sparii un copil: Chhâù!! Doctorul tresărì, și-l întrebă:

— Ce ai, ce te-a apucat?

Bughea luă repede însemnarea de pe masă, iar flăcăii începură să râdă cu hohot. Primarul țipâ la ei.

Dar doctorul se înfuriase:

— Ia stați — de ce râdeți, de ce râdeți, nepricepuților?

Atunci unul mai mehenghiu răspunse:

— Dă! râdem și noi, c'am pus un rămășag cu ist' de l'ați căutat. Că el ne-o spus că n'are nimica și c'o să vă 'nșăle.

www.digibuc.ro

Doctorul se repezì la lădiță, o închise, țipâ ca scos din minți:

— Plecați, nepricepuților, năucilor!

Și eșì afară.

Biata babă, ceea cu capul, care adormise și se trezise tocmai acuma, se luă după el:

— Fă-ți pomană, domnule doftor... mă omoară capul... m'o luat, așa, dintr'o dată.. par'că m'o fulgerat.

Dar doctorul se suì în trăsură și plecâ.

Baba rămase văicărându-se în gura mare. Atunci Bughea o luă de mână, și-i zise râzând, făcând din ochi la ceilalți:

— Nu te mai bocì mătușă, că-ți dau țidula care mi-o făcut-o mie, să-ți ei doftorii și să te ungi.

Bătrâna se înseninâ:

— Taci, dragul mătușei!

— Iaca zău. Da trebue să te duci la *Cheatra*, la spițărie să o faci.

— Mă duc, mă duc. Dumnezeu să-ți lungească zilele.

Și bătrâna luă hârtia, o strânse în patru, o vârâ în sân, și se duse mulțumită. Flăcăii rămaseră râzând. Primarul se învârtea printre oameni, făgăduind să facă cercetare, să le

www.digibuc.ro

arate el celor cu pricina, care supăraseră pe doctor.

In urmă Bughea își luă sidila, dădù flăcăilor „ziua bună“, și plecă, foarte vesel, la cumătrul său, popa Eftimie. Când ajunse, îi sărutâ mâna, îi dădù caşul, și-i povestì, dea-fir-a-părul, toată întâmplarea.

Sfârșì râzând:

— Cică mă tae, mă înpunge, prin maiu. Și eu n'am fost bolnav de zilele mele. Cum o să mă 'npungă?

Popei nu-i prea plăcuse purtarea finului, numai dà din cap; după ce mântuì ciobanul, îi zise:

— Ori și cum taică, acela-i om cu carte, dacă ți-o zis că ai cevà, ăi fi având; mai știi?

— Taci sfinția ta, că eu, cum ți-am spus, n'am fost bolnav de zilele mele.

Popa iar clătinâ din cap.

— Dă, îi om cu carte, îi om cu învățătură, taică.

Bughea rămase pe gânduri, mai stete puțin; apoi văzând că părintelui nu-i prea plăcuse gluma lui, plecâ. O luă prin sat. Se întâlnì cu primarul.

— Să știi că ți-o coc eu, măi Bugheo, îi zise acesta.

www.digibuc.ro

— Păi bine, domnule *premare*, cum o să mă înjunghie în maiu, că eu rup ghioaga asta în două.

— Ai să vezi tu, ascultă ce-ți spun eu!

Și primarul, rotofeiu, cu pălăria de pâslă pe ceafă, se depărtâ încet, călcând ca din pod, în bocâncele cu talpa groasă de-un deget.

Pe cioban îl opreau toți:

— Îl jucași, Bugheo?

Flăcăul par'că simțea nevoe să spuie la toți că el rupe ghioaga în două, că nu puteà să-l înpungă în maiu așa din senin.

— Cum să mă 'npungă, mă?

Și râdea cu hohot, în gâlgâiri scurte, de răsunà ulița.

Către seară eși din sat și luă drumul spre stână. Când ajunse, oile erau în strungă. ceilalți ciobani stăteau pe scăunașele spătariului și mulgeau. Bughea își asvârlì căciula pe ceafă, și strigâ: „Cu ghine!“ pe urmă se așeză și dânsul în rând cu ceilalți, luă o cupă, și bău, însetat, laptele dintr'însa.

Apoi întoarse capul:

— Mă, în Stejărel o fost azi doftoru'.

Ciobanii mulgeau înainte.

www.digibuc.ro

— Auziți voi, o fost doftoru' în Stejărel... Da ți l-am jucat eu!

Ciobanii lăsară din muls. Bughea urmâ:

— Că venise oamenii la dânsul ca la biserică. Și eu le-am zis: „Mă, doftoru' nu știe nimica... El și pe mine m'o găsì bolnav...“ Și-am pus rămășag că m'o găsì.

Apoi Bughea povestì toată întâmplarea, și încheiâ:

— Să-l fi văzut cum mă sucea, cum mă bocănea, și dà mereu: „că mă împunge, că mă tae prin maiu“.

Ceilalți se puseră pe râs. Dar baciul le făcù semn:

— Hai, că 'nnoptăm.

Oile intrau pe rând prin deschizăturile spătariului. Laptele cădeà în cupele din găleți, sărind în stropi albi și mărunți, ca și cum fierbeà.

Ciobanii gâfâiau osteniți.

De-asupra muntelui, de-asupra brazilor negri, luna își închegà turta ei de ceară. De undeva, departe, răsunà un bucium. Bughea, zise:

— He, he, ist de buciumă, îi Ungureanu, îi Joji, de pe Onofrei.

Se sculâ, se scuturâ să-și alunge gândurile

www.digibuc.ro

care par'că-l cuprinsese, se duse la *aripa oilor*, într'o colibă, unde dormea dânsul, luă buciumul şi suflâ prelung. Sunetul se împrăştiâ departe, departe, furişindu-se din munte 'n munte.

Dar cum suflà aşa, deodată i se părù lui Bughea, că-l tae prin deşert, în dreapta. Lăsâ repede buciumul, şi se apucâ de mijloc:

— Măi, al dracului!

Apoi venì în stână. Ceilalţi strecurau laptele în budăie.

Bughea nu-şi puteà ţine vorba în gură:

— Aţi auzit, cică-s bolnav de maiu!

Tovarăşii lui iar râseră.

Şi fiindcă ziua asta erà slobod, se duse într'un colţ să stee, dar par'că simţi din nou o împunsătură, în acelaş loc; se frecâ, şi printre dinţi, îi scăpă iar mirarea:

— Măi, al dracului!

Stete ce stete, apoi se duse în colibà lui, şi se culcâ. Adormì repede, dar visă urât. Se făceà că se întâlnise în munte cu o dihanie uricioasă, un fel de momiţă cu unghii lungi şi ascuţite. Cum îl zărì se şi repezì la dânsul; dar el o cuprinse în braţe, o strânse voinicește, ferindu-şi chica, se rostogoliră pe earbă, şi la urmă o .dovedì. Dar cum se svârcoleau jos, dihania îi înfipse unghiile în

www.digibuc.ro

deșert, în dreapta. Se sculâ asudat, trăgându-și sufletul, ca și cum s'ar fi luptat într'adevăr. Îl dureà strașnic în partea dreaptă. Bughea se ridicâ în picioare, se frecâ la ochi, apoi de data aceasta spuse tare, înfuriat:

— Măi, al dracului!

Și eșì din colibă. Luna par'că încremenise drept în creștetul stânei. Din năuntru se auzeà răsufletul oilor. Ciobanul se scoborâ în vale, se duse la șipot să bee apă; izvorul curgeà repezit; în bătaia lunii par'că erà de lapte. Răceala apei îl mai desmeticì. Dar durerea o simțeà acum deslușit: par'că-l împungea un ac. Se întoarse și se culcâ iar.

Durerea îl ținù și a doua zi și a treia zi. Il țineà într'una.

Ciobanii, cărora la urma urmei le spuse, îl râdeau:

— Ți-o intrat în cap ca la muieri. Ai slăbit, prostule. Ai vrut să-ți bați joc de doftor, și te-o mâncat dânsu' fript.

Baciul bătrân, îl bătù pe spate:

— Odată și-odată, tot trebuia să ți se împlinească: prea credeai și tu lumea proastă.

Bughea își aduceà acuma aminte mereu de cuvintele popei Eftimie: „Ăi fi având ceva,

www.digibuc.ro

dacă ți-o spus... acela-i om cu carte". Pe zi ce treceà slăbea mai tare, se silea să ție într'ânsul tot cei fulgerà prin minte, să nu mai spue nimănui nimic. De multe ori vroià să se iee cu altceva, râdea, dar când credeà că a scăpat, de odată acul îl împungeà; atunci se înfurià, îi veneà să se asvârle cu capul în jos, într'o prăpastie.

Ca să se întoarcă 'n sat nici nu se gândise. Cum aveà să deie ochii cu flăcăii! Dar într'o bună zi, răzbit, lăsă rușinea la o parte, și se scoborâ din munte.

Când îl văzură flăcăii, aproape nu-l mai cunoscură. Unii se uitară îngrijați la dânsul, alții râdeau pe ascuns, căci tot le erà frică.

Bughea vorbeà cu capul plecat:

. Dă, pe semne că tot eram eu bolnav, o fost într'un ceas rău, gluma.

Primarul, când auzì, venì într'un răsuflet să-l vadă:

— Ei, Bugheo, văzuși pe dracul?

Ciobanul tăcù. De abeà trecuse o lună și jumătate dela întâmplarea lui. Primarului i se făcù oarecum milă:

— Vină mâne, că trece iar domnul doftor pe-aici. Ca să-l împăcăm am fost de patru

www.digibuc.ro

ori la dânsul, la *reşedinţie*. Că alergau bieţii oameni până acolo, la el, din pricina ta.

Bughea se duse la popă, să mâie noaptea; acesta îl boscorodì:

— Vezi băiete, cu Dumnezeu şi cu învăţătura, care tot Dânsul ne-o dă, să nu te pui! Iacă ce-ai păţit. Stai şi te odihneşte, şi mâne dimineaţă, la doftor, taică; să te rogi cu lăcrămile 'n ochi, să-ţi deie ceva, să te puie pe picioare, cum ai fost.

A doua zi dimineaţă, când ajunse la primărie, doctorul şi venise, căutase aproape pe toţi, mai aveà vre-o doi-trei.

Flăcăii se strânseră să vadă pe Bughea, care rămase puţin în sală până ce se isprăvì cu ceilalţi, apoi intrâ şi dânsul, smerit.

Primarul vorbì încet ceva doctorului, la ureche; acesta se uitâ la flăcău, clipì, îşi apropiâ palmele bucuros, apoi zise:

— Aşa! Ei, tot te prefaci, fârtate? Ia întinde-te ici.

Ciobanul se întinse pe bancă, doctorul îi râdicâ, peste cap, cămaşa, îl ciocănì, îl cautâ îndelung, apoi înălţă capul.

— Te-ai uns cu doctoria ce ţi-am dat?

Bughea de abià îngăimâ:

www.digibuc.ro

— Nu, sărut mâna.

Doctorul făcù o mișcare, ca și când ar fi vrut să-i deie o palmă, strâmbâ din nas, îl mai ciocănì, mai sus, mai jos, apoi se întoarse către primar:

— Vezi-l? atunci o fi fost bolnav, dacă i-am spus; dar acum n'are nimic, nimic; îi teafăr.

Flăcăii se uitară cu gura căscată, unii la alții, Bughea începù să se vaite:

— Mă împunge, așa, ca o sulă... Nici nu pot dormì.

Doctorul îl ciocănì în frunte:

— Ți-a intrat în cap, ți-a intrat în cap! Ce aveai atuncea nu mai ai acuma; să mănânci bine și să nu te gândești la boală, năucule.

Bughea par'că se mai înseninâ o clipă, apoi iar începù să se vaicăre.

Doctorul furios, clipì repede, luă un praf de chinină, îl vărsă într'un pahar cu puțină apă, și i-l întinse:

— Na, beà asta, să nu te duci așa... cu mâna goală.

Ciobanul băù și se oțărâ ca de moarte:

— Numai sunt eu om de-acuma, zise el!

Doctorul închise cutia, mai vorbì, răstit, cu

www.digibuc.ro

primarul, și porni. Dar când vroi să iasă din odae, deodată se repezi pe ușă o babă cu o găină subsoară, — baba ceea cu durere de cap. Cum îl văzù pe doctor, îi întinse găina, și-i aruncâ repede un potop de mulțumiri:

— Dumnezeu să-ți deie sănătate, sufletele, să trăești o sută de ani, să nu mai îmbătrânești dintr'atâta, că mi-ai scăpat zilele...

Doctorul se oprì, își sbârci fața iară, nemulțumit, se uitâ la ea, și după ce se gândì puțin, îi zise:

— Da, da, îmi aduc aminte de tine, dar... eram supărat și nu ți-am dat nimic.

Pe chipul babei trecu o lumină de zâmbet, apoi urmâ repede:

— Nu mi-ai dat, da' tot din țidula dumitale se cheamă că m'am vindecat, că mi-o dat-o ciobanul ista, de-am făcut alifie la Cheatra. Și cum m'am uns la tâmple, cu mâna par' că mi-o luat durerea. Iac' așa, cu mâna....

Doctorul nu-i dete vreme să isprăvească, se strâmbâ grozav, o îmbrâncì, la o parte, și eșì strigând cât îl ținea gura:

— Aista-i un sat de năuci, domnule, un sat de năuci!

---

www.digibuc.ro

ÎN „TURNEU“

Trenul se oprì. Din vagoane se dădură jos, pe rând, toţi actorii, — aproape singurii călători sosiţi dimineaţa aceasta la Bârlad. Domnul Rotopan, „maestrul“, un om înalt, spătos, eră îngrijat:

— Urâtă vreme! Ce ne facem!

Apoi fiindcă toţi se grăbeau să intre în gară, căci îi plouà, dânsul luă deoparte şi dealta, pe două dintre femei, pe „Regina“ şi pe „Muma nobilă“, şi plecară. În faţa gărei erau numai trei trăsuri. În cea dintăi se sui maestrul cu cele două actriţe; în a doua, casierul—

www.digibuc.ro

gros, deabià suflând, mai îngroșat cu sacul din spate, un fel de raniță în care-și păstrà rufele de schimb, și sufleorul,—slab, și-atât de 'nalt, încât, pentru ca să încapă supt poclit, trebuì să-și scoată jobenul din cap. În a treia trăsură intrară: „Intrigantul“ domnul Ion Straș-nic, „Junele amorez“, domnul *Jean* Prituș. și „Subreta“, domnișoara Lilica Milovici, o fetiță durdulie, care se așezâ între cei doi,— mai mult pe genunchii intrigantului, deși junele o trăgeà de mână spre el. Și caii porniră, stropind în lături pănă pe trotuare, prin băltoagele adânci, pline de bolovani desgropați, cari făceau pe casier să icnească la fiecare hop, iar pe subretă să țipe, săltând în sus ca o minge. Ulițele trâmbe, strâmte, par'că n'aveau sfârșit. Ploaia cădeà în ropote, șurluind pe burdufurile trăsurilor, udând ciorapii femeilor care-și ridicaseră rochiile sus, ca să nu li se murdărească de noroi poalele.

Maestrul își pierdù răbdarea și strigâ birjarului:

— Mână mai repede, pârlitule... Du-ne la cel mai apropiat hotel!

— La „Europa“, domnule *director*, răspunse birjarul, care știà pe cine poartă în trăsură.

www.digibuc.ro

Și peste câteva clipe se opriră; maestrul și cele două femei se scoborâră iute. Dar casierul se munci câtevà clipe să iasă din cutia în care acum se mirà cum de intrase. „—Să știi c'am mai slăbit dacă am încăput eu în cușca asta", zise sufleorului, cu bucuria omului care nu vreà decât atâta. Subreta sări ușoară, dând o palmă din glumă, intrigantului, care se 'ncercà să o ajute.

Junele se uitâ cu necaz, și spuse intrigantului cu un glas ce nu vroià par'că să pară furios:

— Și aici ți-ai jucat rolul bine!

Femeile luară câte trele o odae, bărbații două, apoi, fiindcă erà și vremea prânzului, se scoborâră în sala de mâncare. Maestrul se apropiè de fereastră; pe luciul geamului ploaia plescăià furioasă, casele din față aproape nu se vedeau.

Domnul Rotopan se întoarse spre casier:

— O 'ncetà oare până diseară ploaia?

— Stă, cum să nu steie — plouă de-aseară doar! răspunse, pentru casier, chelnerul; și întinse lista de mâncare. Maestrul se așezâ în capul unei mese lungi, din mijlocul odăei; deoparte și alta luară loc regina și muma;

www.digibuc.ro

subreta între intrigant și sufleor; casierul și junele amorez în față. Maestrul scoase tacticos ochelarii, îi puse pe nas, cum obișnuià întotdeauna, când voià să deà însemnătate unui lucru, și începù să citească pe deasupra lor.

—„Mie dă-mi un borș! spuse pițigăiat junele". Intrigantul îi aruncâ o privire tăioasă, apoi cerù și el:

— Atunci mie să-mi dai o supă.

Și subreta adăogă, arătând pe intrigant:

— Și mie tot ca dumnealui!

Toți tăceau, mai cu seamă că 'n fața tuturor abureau farfuriile. Casierul întovărășeà fiecare lingură de supă cu câte o cogeamite bucată de pâne. Muma nobilă se 'nnecâ; se 'nroși și nu-și mai putù trage sufletul. Sufleorul îi dădù câțivà pumni ușori după ceafă:

— Moașa 'n pod, stimabilă doamnă!

Așà o necăjeau toți. Ea se supărâ:

— Domnule... te rog, ... te rr... lasă-mă...

Dar tusea nu o lăsà, nu putea încheià vorbele; după ce se liniști își șterse lacrimile, cu batista pe care i-o întinse peste masă regina — pe a ei o uitase, — apoi începù să mănânce liniștită. Intrigantnl tăià felioare mici de pâne subretei și le așezà lângă farfuria ei. Casierul

www.digibuc.ro

nu scoteà niciun cuvânt, înfulicà o farfurie cu varză. Sufleorul îi amintì:

— Nene Dincă, par'că ziseşi că ţii regim, să slăbeşti, şi eu te văd că înghiţi cât şase.

Cu gura plină, cu sudoarea şurluindu-i pe faţă, casierul răsuflà ca un morun prins în cârlige:

— Trei zile,... trei zile rabd... a patra mănânc... n'am ce face...

Subreta îşi făcù gura mititică:

— Papă, papă, mititelule.

Toţi râseră. Dar nenea Dincă îşi amintì deodată cevà, îşi căutâ carnetul şi însemnâ pripit.

— Ce e? întrebă directorul?

— Uitasem să însemn plata birjilor.

La sfârşitul mesei le aduse o budincă de grisă.

Junele vroì s'o taie, — mai mult ca să arate cuţitul frumos de buzunar, care-l primise, în dar, dela subretă, dar sufleorul îi îndepărtâ mâna şi scoase o sticluţă de rom:

— Imi dai voe, maestre?

— Cum nu!

Atunci desfăcù foiţa de plumb, scoase cu furculiţa dopul, şi turnâ deasupra budincei

www.digibuc.ro

Intrigantul înțelesese, ținea chibritul, gata, aprins, și dete foc.

Femeile se mirară deodată câte trele, cu plăcere:

— A!

Flacăra se ridică albăstrie în sus, și-un miros frumos, de prăjitură rumenită umplù odaia și desprinse buzele casierului. Când romul se sfârși, Junele se pregătì să împartă, dar intrigantul nu-l lăsă:

— Ai puteà să tai cu cuțitul birtului, nu cu al dumitale.

— Atunci taie dumneata.

— Cu plăcere.

Și domnul Strașnic împărți prăjitura; junele nu putù să se înfrâneze, — își primì partea, gândindu-se că, după cum obișnuia subreta, în cel dintăi oraș aveà să-l răzbune.

După masă maestrul spuse:

— Cu toate că deseară nu putem jucà, tot trebue să mergem să vedem scena.

— Tot cu trăsura? întrebâ speriat casierul.

— Ba pe jos.

Peste câtevà clipe, maestrul, casierul și sufleorul, deabia-și desprindeau galoșii din apăria trotuarelor.

www.digibuc.ro

După zece minute erau în grădinuță, în mijlocul căreia se strânsese o bâltoagă. În năuntrul scenei apa curgeà peste decoruri; de supt o culisă cazută se repezì, schelălăind, un câne ce se adăpostise acolo.

— Halal scenă! răsuflâ din greu casierul.

Maestrul se uitâ, apoi, se întoarse spre sufleor, care făceà şi pe zugravul:

— Cumpără-ţi văpsele, şi dacă poţi, drege puţin pânzele. Mâne facem repetiţie, căci până seara trebue să se facă vreme frumoasă.

Directorul şi casierul se întoarseră la otel...

A doua zi dimineaţa, ploaia tot nu încetase, cerul erà încins de norì peste tot.

El se uitâ posomorît afară. Nu vorbì cu nimeni un cuvânt. La masă cerù numai o friptură; ceilalţi făcură la fel, şi îndată ce sfârşiră de mâncat, o luară, prin ploae, spre grădină.

— Păi dacă nu jucăm deseară, ce mai facem repetiţie, întrebă încet intrigantul pe sufleor?

— Aşà a hotărît maestrul, răspunse acesta; când e supărat nu-i poţi vorbì; nu ştii?

Şi galoşii lipăiră prin ploae până la grădină. Femeilor le erà rece. La începutul lui August par'că dăduse în toamnă, târziu.

www.digibuc.ro

Domnul Rotopan se așezâ pe un scaun, într'un colț, sufleorul intrâ în cușca lui, și repetiția începù.

Maestrul nu-și găseà locul; nu-i plăceà nimic.

Se sculâ și se apropiè de june, care făceà în piesă pe un conte, și-l îndreptâ răstit:

— Pentru numele lui Dumnezeu, Prituș, m'ai prăpădit. Acì ești conte, ai sânge nobil în vine... fii mai mlădios... Aristocrații ăștia or fi ei cum or fi, da-s *fini*... au mișcări mai alese... calcă mai ușor... Și-apoi dumneata ești gazda... fii mai la dumneata acasă... parcă mergi în picioroange... Uită-te la mine.

Maestrul urcâ până lângă ușa din fund, și, primind pe muma nobilă, o marchiză bătrână, se plecâ ușor, grațios:

— Doamnă Marchiză!...

Și îi arătâ un scaun, apoi păși după ea, cu o eleganță care arătà pe artistul adevărat, deprins cu scena.

In urmă se înfuriè iar, se întoarse către marchiză.

— Și dumneata nu te trântì pe scaun să-l dărâmi...

www.digibuc.ro

Dar își aduse aminte, porunci:

— Straşnic! intră în scenă!

Apoi întrebă pe sufleor:

— Nu intră Henry, vicontele îndată după asta?

— Da.

— Atunci ce mai aştepţi stimabile?... Vreţi să vă fac eu toate rolurile?

Când scăpară, după trei ceasuri, de supt privirea scrutătoare a maestrului, erau prăpădiţi. Lipăiră iarăş prin apă, şi se întoarseră spre otel. Seara băură numai câte o cafea cu lapte.

Directorul trase deoparte pe casier:

— Ce ne facem nene?

— Ne-a mai rămas încă optzeci de lei. Cu asta, o ducem morţiş până Duminică.

— Dar drumul la Vaslui, întrebă îngrijit maestrul?

— Drumul îl am eu; dar de o ploua într'una n'avem ce mâncà.

Şi fiindcă maestrul se încruntâ, îngândurat, casierul îl mângâiè:

— Mâne trebue să se însenineze, nu se poate... A dracului vreme!

Noaptea cădea mohorâtă, fără pic de nă-

www.digibuc.ro

dejde; în sala luminată de o singură lampă arare ori treceà câte un călător, venit pe câte o zi, pentru afaceri, în târgul acesta adormit...

Trecuse de miezul nopţii când muma nobilă şi cu regina, eşiră amândouă, bâjbâind, căci lumina se stinsese. Femeile şopteau:

— Unde-i?

— Mă 'ntrebi pe mine?

— Asta-i nerușinare... Ce Dumnezeu!... Nu-i ajunge ce ne-a făcut la Ploeşti?...

— Sst!

Din capătul celălalt se auziră paşi, şi peste câtevà clipe, deprinzându-li-se ochii cu întunericul, zăriră venind împreună pe intrigant şi pe subretă:

— Halal! făcù Regina, ştiu că ai obraz fetiţo!

— Ei ce-i, ce-i?

Muma nobilă, îngerul păzitor al trupei, izbucnì:

— Cum ce-i, vrei iar să fie bucluc, să-şi scoată ăştia ochii pentru tine?... Intră în casă.

Şi în vreme ce femeile intrau tăcute în odaie, intrigantul îngăimà, pentru mumă, cu un glas înăbuşit, de bas, aria lui Mephisto din Faust:

www.digibuc.ro

Vecinica-i cam trecuuuută!...

— Obraznicule, făcù aceasta şi trântì uşa...

A treia zi apa căderà de sus cu aceeaş îndărătnicie. Maestrul amărît, galben de nesomn, turburat de grijă, nici nu se coborî la masă. Se aşezà într'un jâlţ, în faţa ferestrei, şi priveà în neştire la stropii ce săreau pe acoperişurile casei din faţă. În viaţa lui de artist rătăcitor, i se mai întâmplase şi altă dată aceasta, dar vremea rea îl găsise ori cu parale, ori cu mai multă îndrăzneală,—îndrăzneala tinereţei pe care acum nu o mai aveà. Şi în odaia aceasta goală, în faţa ferestrei peste care apa băteà în valuri, *maestrul* se gândì o clipă la bătrâneţile lui... Nu agonisise nimic... cei din urmă bani îi puneà acum în joc... De odată se uitâ la ceasornic, se gândì că vremea aceasta moleşeşte pe om, şi se scoborî repede. In sala de mâncare actorii stăteau somnoroşi. Glasul lui îi trezì:

— Dacă mai plouă şi mâni, plecăm... Acum haideţi la repetiţie.

Toţi se uitară miraţi, dar se ridicară repede să se'mbrace...

www.digibuc.ro

A doua zi era Duminică. Maestrul se sculâ de dimineață, se uitâ afară, se frecâ la ochi, și nu-i venea să creadă; printre perdele un sul de raze se revarsà peste perne: sări jos și se repezì spre patul casierului:

— Scoală, îmbracă-te degrabă.

Casierul se trezì tresărind; bolborosì:

— Ce e, ce e maestre?

— S'a 'nseninat! Sântem scăpați! Repede la tipografie... tipărește afișe... împarte bilete... Diseară jucăm...

Casierul, se desmetici; începù să se'mbrace. Directorul trase storul și soarele năvălì în odae.

Lumina îi înviorâ pe amândoi. Apoi directorul eșì să deștepte pe ceilalți; le bătù în ușă:

— Haide sculați. La repetiție!

Băură câte un lapte și plecară... Pe la amiază erà o arșiță grozavă. Casierul venì scăldat de sudoare: afișele se lipiseră, biletele începuseră să se vândă. Actorii înnăduși și ei, după repetiție, se odihneau.

Maestrul erà mulțumit, zâmbea:

— Foarte bine. Piesa merge de minune. Tu Prituș ești un artist rar...

Și se întoarse spre ceilalți:

www.digibuc.ro

— Ce zâmbiți? Dați-mi mie un *conte* mai bun decât dânsul!

Apoi către nenea Dincă:

— Nene, cu trupa mea joc la „Național“ și-i bat pe toți ăia de acolo!... Să știți că-i bat!...

Și râdeà, îmbujorat, bucuros, cu ochelarii pe vârful nasului, cum îi rămăseseră din urmărirea piesei.

Își scoase batista, se șterse pe frunte:

— Tare s'a 'ncălzit!

Mâncară cu poftă. Mai făcură încă o repetiție, și la opt, cortina erà lăsată, actorii îmbrăcați, publicul începuse să vie. Câțiva lăutari cântau *„marșul“* la poartă.

Dar parcă se răcise iar. Un vânticel ușor începù să miște ramurile salcâmilor din față. Pe scenă actorii nu se gândeau decât la rolurile lor. La nouă trebuiau să înceapă. Directorul, încălzit, decât alergase într'o parte și într'alta, aștepta, cu ceasornicul în mână, cum avea obiceiul.

Deodată cortina se clătină, culisele scârțâiră; un vânt puternic, un vârtej scuturâ scena. Maestrul și actorii se uitară îngrijorați unii la alții. În grădină se auziră câtevà gla-

www.digibuc.ro

suri: „Plouă! plouă!“ și peste câteva clipe o răpăială grozavă se deslănțuì: plouà potop, cu furie. Lumea fugì înspăimântată în cofetăria de peste drum. Actorii ridicară cortina. Prin acoperișul spart ploaia începù să șurluie din nou pe scenă. In grădină lămpile se stinseseră: una singură, la poartă, aruncà o lumină ștearsă peste bâltoaca ce se așternù, într'o clipă, în mijlocul grădinuței. Se făcù rece de tot. Actorii se îmbrăcară cu hainele lor. Apoi se adunară pe scenă, împrejurul maestrului, care stà abătut, cu jobenul în cap, cu gulerul ridicat, fără să poată spune un cuvânt, uitându-se țintă înaintea lui.

Cu o mișcare vie subreta îmbrâncì pe intrigant:

— Fugì, că ești de „*mauvais augure*“.

Și alergâ lângă june.

Deodată vântul se încuibâ în scenă. O culisă căzù. Lămpile filară; casierul alergâ și stinse pe cele de lângă pânze, să nu se aprindă baraca. Nimeni nu știà ce trebuea să facă. Aveau să steà aici până ce trecea ploaia? A doua zi plecau? Nu îndrăzneau nici unul să întrebe. Maestrul erà în drept să hotărască. Se uitau la el, așteptându-i cuvântul.

www.digibuc.ro

Dar, lipsit de orice cunoștință a împrejurărilor par'că, maestrul își scoase jobenul, își purtâ mâna, în neștire, peste frunte, își ridicâ părul în sus, apoi, ca și când nimic alta nu așteptase, răsuflâ adânc:

— Uf! bine că s'a mai răcorit!

www.digibuc.ro

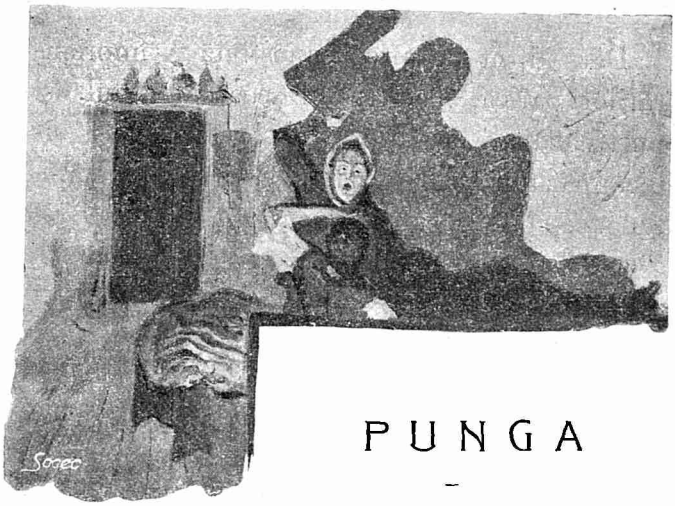

PUNGA

Când se treziră, în zorii zilei, amândoi, la han, și după ce plătiră un franc și douăzeci, pentru că dormiseră acolo, femeea Safta, nevasta lui Neculai Lăptuc, se căută prin buzunarele fustei. După ce și le întoarse pe dos, căzù dintr'unul cinci parale. Atâta; nu mai aveau nimic. Veniseră cu o zi înainte, vânduseră două perechi de gâște, și în loc sâ se întoarcă acasă, în Popriceni, ici, o palmă de loc, rămăseseră în târg să beie la han.

Femeea se uitâ la cel de cinci parale, îl întoarse pe față, pe dos, apoi îl arătâ luì bărbatu-său :

www.digibuc.ro

— Merge?

Neculai Lăptuc îl învârtì şi el, îl puse în zare să se uite de departe, ca şi când ar fi vrut să-l vadă dacă-i străveziu, apoi îşi trecù degetul pe supt nas, şi răspunse:

— Pe dracu!

Femeea i-l smuncì răstindu-se la el:

— Tu l-ai luat, prostule!

— Ba tu!

— Aşa să trăieşti!... Haidem!

Şi porniră.

Afară începuse iar să fulguie. Nevasta îşi trase bine barijul peste urechi; — erà o femee înnaltă, ciolănoasă, largă în spate; şi cum vântul îi fluturà fustele, i se vedeau pulpele subţiri, în ciorapii albi de lână, bătoase, ca nişte catalige, de care se părea că adevăratele ei picioare se legau mai sus. Mergea cu paşi mari, cam şonţâş, ca şi cum vroia mereu să cârmească.

Bărbatul, un prichindel, cu pieptul lipit de spate par'că, se ţinea pe urma ei, gâfâind; în cap avea o pălărie grozav de mare, cu un fund cât un ceaun, care par'că-l apăsase pe om în jos, de-i intrase picioarele în pântece. Mai mult sărea, ca un purice, de-

www.digibuc.ro

cât mergea; dà din mâini şi se uità spre partea în care nevastă-sa se ţinea puţin pe o coastă, ca şi când îi erà fricà să nu se întoarcă să-l înhaţe.

Aproape de barieră, femeea se oprì dintr'odată:

— S'o luăm pin grădina *poblice*; sărim gardul, şi tăiem drumul deadreptul; ce s'o mai încunjurăm!

— Mă aburci? întrebâ sfios ţăranul.

Şi femeea-i răspunse:

— Te-oi aburcà, stârchitură!

Deschiseră, încet, portiţa şi intrară în grădina publică.

Ninsoarea cădea înceată, fâşiind, printre ramurile copacilor, şi se aşezà, uşoară, ca un puf.

Ţăranii o luară pe aleia cea mare, apoi făcură la stânga. Femeea mergea drept înainte când bărbatu-său îi strigâ din urmă:

— Fa Safto, să cotim, că ajungem tocmai bine la capul dealului, şi-i drumul mai neted pe ici.

Ţăranca stete puţin pe gânduri, apoi pe semne că-şi făcù şi dânsa aceiaş socoteală, că o luă repede la dreapta: ea înainte, bărbatu-său în urmă. Făcură câţiva paşi, şi,

www.digibuc.ro

Neculai Lăptuc, cum se uită în pământ ca și când numărà urmele neveste-sii, mai că erà să se isbească de dânsa, așà de scurt se oprise aceasta: drept în fața lor, un gardist stà plecat și se uità deasupra unei bănci, pe care un om părea că doarme. Gardistul întoarse capul, îi zări, și-i chemâ:

— Ia veniți aici!

Cei doi țărani se apropiară sfioși. Dacă le-a fi ghicit gândul că voiau să sară zăplazul?

Gardistul spuse bucuros:

— Bine c'ați venit, ia stați colea pănă m'oiu întoarce eu, să nu deie vr'un câne. Mă duc să dau de veste, ici la poliție; într'o jumătate de ceas sunt înapoi... C'acuma l-am găsit și eu!

Și arătâ spre cel ce părea că doarme pe bancă. Apoi gardistul o luă la fugă.

Femeea se apropiâ să se uite; bărbatul nu-și dăduse încă bine seama ce erà; stăteà mai la o parte.

Femeea se mai uitâ puțin, pe urmă întoarse capul spre bărbatu-său:

— Iacă, tontule, dacă m'am luat după tine! Stăi acuma și păzește mortul.

Lăptuc venì și dânsul mai aproape, ui-

www.digibuc.ro

tându-se la nevastă-sa, gata să primească vreo câțiva pumni, pe dreptul; se gândea el că altă dată îi luase și de geaba. Dar femeea îl lăsă în pace, și cătă întins la mort, vrând să știe, ca toate femeile, ce și cum. Apoi spuse, ca și cum și-ar fi vorbit singură:

— S'o omorât; uite chistolul ici, lângă dânsul.

Și iar își luă de seamă:

— D'apoi ce sunt eu să-l păzesc! Haidem!

Dar bărbatu-său nu vroi; răspunse cam cu jumătate de gură:

— Dacă ne-o spus *gvardistul*, să stăm, trebue să stăm.

Femeea îi aruncâ o privire furioasă, și'n urmă se plecă să privească iar la cel de pe bancă. De mort nu îi erà ei fricà, — la câte priveghiuri nu stătuse dânsa, pe câți nu îngropase! E-hei! că mai mult din asta trăià. Dar revolverul o umpleà de groază, și par'că și bărbatu-său, care nu pusese în viața lui mâna pe pușcă, — la oaste nu-l luase, — și dânsul simți un fior, prin șira spinării, așà ca un bulgăraș de gheață ce-i lunecà pe piele, când se uità la țeava lucioasă.

Împușcatul rămăsese pe-o coastă; din mâna

www.digibuc.ro

dreaptă, sgârcită, revolverul căzuse pe bancă, Mâna stângă nu i se vedeà de supt palton. Erà bine îmbrăcat; căciula de astrahan atrase îndată privirile țăranului:

— Halal căciulă!

Femeea nu răspunse; dânsa nu găseà ce căutà:

— Unde s'o pocnit oare? nu se vede nici un chic de sânge. Par'că doarme. Vezi-l? Nici un chic de sânge.

Dânsa își aduse aminte că văzuse odată pe notar cum trăgeà cu „chistolul"; o săptămână de zile nu-i ieșise atunci din minte bucățelile cele cu care poți omorâ chiar vita că-i vită; și începù din nou să vorbească lui bărbatu-său:

— Și doar plumbul îi mare, trebue să-l fi potrocolit rău. Ai văzut cele cu care dădea notarul?.. Doamne iartă-mă... erau câtu-i ghinda.

Și în minte par'că i se înțepenì gândul acesta: să vadă unde se lovise. Cu ochii la revolver, să nu cumva să-l atingă, luă mortul binișor de umăr, și-l întoarse. Atunci trupul țeapăn se rostogolì repede pe spate. Pulpana paltonului se desfăcù peste marginea băncei, și pe partea stângă a surtucului se

www.digibuc.ro

văzù pata de sânge cum se lățise, peste tot.

Când se rostogolì mortul, țăranii rămaseră o clipă împietriți de fricǎ, amândoi cu ochii la revolver, dar arma nu se mișcase din loc. Atunci femeea se liniști și spuse:

— În inimă și-o tras!

Bărbatul îi bănuì:

— De ce l-ai întors, fa! Ce-o să zică gvardistul?

Dar în aceiaș vreme se auzì par'că un fâșâit, un vuiet ciudat, par'că se mișcase cevà lângă mort, și căzù apoi în stratul subțire de omăt de pe jos.

Țăranii priviră și rămaseră încremeniți. Din buzunarul mortului lunecase o pungă de piele, neagră, o pungă umflată, doldora.

După-ce le trecù mirarea, ei uitară de mort; Lăptuc se făcù puțin mai mititel, lăsându-se pe vine, femeea se lăsă și ea, ca și când se scoborâse de pe catalige, și cu ochii mari, ținându-și răsuflarea, se uitară la pungă.

Cum stăteau așà, grămădiți, țăranul ridicâ ochii și întâlnì pe ai nevestei. O lumină de înțelegere sticlì în privirea lor; de când erau împreună nu se înțeleseseră așà dintr'odată, fără nici un

www.digibuc.ro

cuvânt, ca acuma, apoi, îndată, ca şi acum s'ar fi ferit unul de altul, şi de mort, femeia întoarse capul şi se uită spre cel împuşcat, ţăranul privi spre copaci, ca să nu-i vadă nici pe unul nici pe celalalt, întinse mâna, luă punga, şi o vârâ repede în carâmbul cismei. Apoi se sculară dintr'odată amândoi, ca pe teluri, femeea par'că mai lungă decât erà — şi priviră îngrijaţi în toate părţile; bărbatul dete cu piciorul peste urma mică, pătrată, ce lăsase punga în omăt, iar nevasta ridică pulpana paltonului la loc, şi întoarse mortul pe-o coastă, cum fusese. Ţăranul iar privi spre partea de unde avea să vie vardistul şi nevăzând pe nimeni, vârâ mâna în carâmb şi îndesâ, mai în jos, punga, căci îi apăsà pulpa.

Dar par'că îi apucară frica să mai steie singuri, cu mortul, în tăcerea ceia. Ţăranul începù să vorbească:

— Halal căciulă... şi ce straie!

Şi-atunci simţi cevà cald şi tare lângă picior, şi par'că ar fi vrut să zică: „şi ce pungă!“

Dar adăogă altceva:

— Şi el se omoară! Ca şi băietul lui Dumitrache Strâmbu; da să zici că celuia i s'o slobozit puşca singură'n chept!

Vorbele însă nu-i mai veneau: n'avea ce

www.digibuc.ro

mai spune. Iar îi cuprinse o grijă mare, se traseră amândoi de-oparte, unul lângă altul. Lăptuc înnăduşit, ca după cine ştie ce drum. Femeea se gândea . . . Dacă i-o dà în cap gardistului să-i caute? Dacă dânsul umblase mai dinainte prin buzunarele împuşcatului, şi ştia ce are; şi-i lua acuma din scurt!

— Ha?

Făcù speriat, Lăptuc, ca şi când îl întrebase ceva nevastă-sa!

Femeea nu-i răspunse, întoarse capul în toate părţile, apoi se duse şi mai bătătorì cu mâna omătul.

De abia se ridicâ şi auzì un tropot. Venea gardistul, în fugă, cum se dusese. Ţăranii se'nfiorară, dar gardistul le vorbì bucuros ca şi adineoare când îi rugase să păzească mortul:

— Ei brava vouă! Mulţumesc! De-acù rămân eu cu dânsul, că aista-i domnul Bucur Colţescu, profesor la gimnaz. Dragostea trebue să-l fi dat gata săracul!

Dânşii mai steteră o clipă locului; nu le veneà să creadă că puteau plecà; apoi, ca şi când i-ar fi şfichiuit cineva dela spate, ziseră:

— S'auzim de ghine!

www.digibuc.ro

Şi-o luară repede la picior.

Când ajunseră în fundul grădinei, Lăptuc se cățără pe gard, nevastă-sa îl apucâ de de mijloc, apoi de tălpile cizmelor, şi-l aruncâ dincolo; în urmă dînsa par'că păşì gardul, şi o luară gâfâind, la deal, printre spini, uitându-se din când în când în urmă.

Fulgii ce aşterneau molcomi, cernuţi de sus. Pe umerii femeei ninsoarea se strânsese în două grămăjioare, iar pălăria bărbatului se făcuse albă. Ţăranii mergeau, mergeau mereu, fără să simtă că-s obosiţi. Deodată se ridicâ în faţa lor cumpăna unei fântâni, singuratică, în tot cuprinsul câmpului. Când ajunseră în dreptul ei se opriră. Erau departe de târg, încă o postaţă, şi-ajungeau satul. Şi cum se opriră par'că li se tăiaseră picioarele. Se aşezară pe ghizdele, unul de oparte, celălalt de alta, şi răsuflară uşuraţi.

Ţăranul zise:

— Vezi, fa, dacă n'o luai pe unde ţi-am zis eu, îţi mergeà în săc.

Femeia nu-i răspunse.

Apoi se ridicară deodată ca şi cum şi-amintiră de ceva, şi o porniră din nou, puţin mai încet: ea înainte, el în urmă. Femeea simţeà

www.digibuc.ro

o bucurie caldă, care i se împrăştià în tot trupul, şi gândea... O pungă cu bani, pe vremea asta, când nici tu parà, nici tu lemne, nici tu mălai, nimic n'aveau! Dacă n'o lua ei, ar fi luat-o gardistul. Ce? cu banii Năstăsoaei, căreia îi ţinuse lumânarea, nu se întâmplase tot astfel?: ea-i lăsase şi notarul îi păpase. D'apoi zău! Doar nu mai erà proastă... Şi cum gândea aşà, par'că i se şterse deodată amiutirea întregei întâmplări: nu mai vedeà nici banca, nici mortul; i se părea că bauii aceştia i se cuveneau, ba mai mult că erau ai ei. Atunci îşi amintì şi de bărbatu-său, şi-i fù ciudă că de pe urma lui oarecum se căpătuise cu parale. Apoi se uità înapoi, ca şi cum îi erà fricà să nu-l piardă. Bărbatul veneà în urmă, bălăbănind din mâni; şi femeea se liniştì.

Lăptuc gândeà şi el, şi el simţeà ceva cald într'ânsul, ceva care-l necăjeà, şi-i plăceà că-l necăjeşte; fără să vreie începù să râdă singur, înfundat, dete drumul unui hohot, şi îşi şterse, mulţumit, nasul cu degetul. Femeea întoarse capul iar, se priviră unul pe altul, şi, ca şi-atunci când se 'nţeleseseră în faţa pungei, îşi ghiciră şi acuma, dintr'o dată, gândul,

www.digibuc.ro

pentru a doua oară într'atâta amar de vreme. Și 'ncepură să râdă împreună; râdeau amândoi, de-o bucurie ascunsă, mare, care le gâdileà sufletele...

Când zăriră șuvițele de fum pe hornurile bordeilor din Popriceni, începură să păşească mai repede. Se grăbeau pe măsură ce se apropiau, se grăbeau, nerăbdători. Uliţa satului erà pustie; câţiva băeţi, într'o hudicioară, se băteau cu omăt, încolo nimeni. A doua, a treia casă după biserică erà a lor. Lăptuc deschise poarta, iar femeea trase cu coada ochiului spre vecin: la a Dumitroaei nu erà nimeni prin ogradă, — cu atât mai bine. Apoi se suiră pe prispă, iar se uitară în toate părţile, şi femeea întinse mâna, de luă, din stuhul streşinei, din locul ştiut, cheia uşei; — o puneà acolo ca să n'o mai piardă, cum păţise în vreo două rânduri; apoi tropăiră, să se scuture de ninsoare, şi Lăptuc întoarse cu amândouă mânile cheia în broasca stricată. Intrară. Din tindă, trecură într'o odaie sărăcăcioasă, cu'un pat de scânduri, acoperit de un lăvicer, o masă joasă, asvârlită într'un colţ, o ladă fără capac, şi un jâlţ cu telurile scoase, căpătat de mult, dela un boer.

www.digibuc.ro

Dintru'ntăi se opriră în mijlocul odăii; apoi femeea își aduse aminte, se întoarse repede și zăvorì ușa tindei. Pe urmă venì iar în odaie, își smulse barizul, luă o pernă, și se repezì de înfundâ ochiul de geam, lat cât palma. Bărbatul își scuturâ pălăria, apoi rămaseră o clipă așà unul în fața celuilalt.

Femeea îi spuse, gâfâind:

— Dă-mi punga s'o deșărt.

Țăranul clipì repede din ochi:

— Ți-oi da-o; stăi, că mi-s înghețate degetele.

Dar femeea se apropiâ cu mâna întinsă, și se răstì:

— Dă-mi punga!

Țăranul iar clipì din ochi, apoi par'că se proțăpì în picioare. Adecă de ce s'o deșarte dânsa? Ce, nu tot el a făcut ca s'o găsească? Și pentru întâiaș dată el simțì că îndrăsnește ceva în fața femeei lui. Banii care-i ardeau pulpa par'că îi trimeteau, de acolo, o înviorare în tot trupul. La ce i-ar da-o! Răspunse dârz:

— Eu am luat-o de jos, eu am s'o caut.

La rândul ei femeia îl privì și i se păreà

www.digibuc.ro

că niciodată nu-l urîse mai mult. Se repezì ca sărită din minți:

— Scoate-o din cizmă!

Apoi îi dete un pumn și întinse mâna spre picior.

Omul, care-i suferise de atâta amar de vreme, pumnii și palmele, ca un câne, simți în sufletul lui o furie grozavă, și cum femeea se plecase să-i prindă piciorul, el o cuprinse cu brațele pe după mijloc, și cu pieptul strâns de brațele ei, vroì s'o răstoarne, s'o calce în picioare. Dar femeia se zvârcoli o clipă, îl ridicâ în cârcă, și se scutură de dânsul, cum fac dulăii când sar pe dânșii javrele, și iar căutâ să-i prindă cizma. Atunci bărbatul se văzù, o clipă, învins, se plecâ, vârâ, repede, mâna în carâmb, și scoase punga, ținând-o cu degetele încleștate. Femeia îi apucâ pumnul în mânile ei osoase, și, călcându-se cu picioarele, gâfâind, cu ochii holbați, strângeau punga, prin pielea căreia li se părea că simt zimții banilor, de aur poate. Lui Lăptuc îi slăbeau degetele supt ghiarele nevestei, și cu o încordare desnădăjduită el își trase mâna, se făcù mititel, își alipì brațele ghem la piept, izbì în pântecele femeii cu capul, și o dete tăvălucul, pe pat. Atunci dânsa, nebună

www.digibuc.ro

de furie, își desfăcù mânile ca două aripi de vultan, și începù să lovească pe bărbatu-său, peste față și 'n cap. Acesta simți că nu mai încăpea împotrivire, ameți se, de abia îngăimâ:

— Ți-o dau, Ți-o dau, fa *fumee!*

Atunci nevastă-sa se oprì; el îi întinse punga, ea o luă, pe urmă se așezară amândoi pe marginea patului, gâfâind, mirați: femeea de îndrăzneala bărbatu-său, el de puterea lui. Vra să zică puteà să o înfrunte! Și întoarseră amândoi capetele, se uitară unul la altul, par'că nu se cunoscuseră niciodată.

Femeea se trase în fundul patului, întinse mânile, vroì să deschidă punga, dar deodată răsunară câteva lovituri în ușă, și-un glas:

— Taică Lăptuc!

Femeea se zăpăcì, se culcâ repede pe pat, și puse punga supt dânsa, neștind unde să o ascundă în pripă; zise bărbatu-său:

— Spune-i că mor de durere de șale...Ne-o chemà la desghiocat păpușoii.

Lăptuc eșì în tindă, trase zăvorul, și femeea ascultâ din casă.

— Săr' mâna, părinte.

—Bine v'am găsit taică. Haide și mi-i ajutà să vâr o balercă de vin în beciu.

www.digibuc.ro

Țăranul tăcù puțin, par'că să 'și aducă aminte de ce'i spusese nevastă-sa. Apoi răspunse:

— Oiu venì sfinția ta, da mai târzior, că moare nevasta de șăle.

— Așa, bine, taică; te-aștept.

Și preotul pleacă.

Lăptuc trase iar zăvorul, venì, desfăcù puțin perna să vadă de-a eșit preotul din ogradă, pe urmă se cocoță și dânsul pe pat. Femeia se ridicase, bătătorì bine lăvicerul, apoi, uitându-se amândoi cu ochii holbați la pungă, și ținându-și răsuflarea, femeia o deschise și-o răsturnâ deodată. Atunci se auzì un sunet sec, și pe lăvicer se împrăștiară patru cartușe de revolver.

Țărani făcură numai atât: „Hîîî!“ ca și cum își muscaseră limba, și rămaseră împietriți, galbeni ca moartea, uitându-se cu ochi rătăciți la cele patru cartușe, cu vârfurile roșii, ca muiate în sânge.

Vra să zică pentru bucățelile acestea alergaseră, se bătuseră, gata să se zugrume! Pe aceste le purtase el în cizmă, pe aceste le strânseseră în pumni, fără să știe că dintr'o clipă în alta dânsele îi putea sfărmà. Se jucaseră cu moartea și ei credeau că țin în

www.digibuc.ro

mânile lor o avere! Și deodată amintirea mortului le trecù prin trup ca un fior.

După clipa aceasta de mirare li se scoborâ în suflet o desnădejde fără de margeni. Așa le erà scris, pe semne, să trăiască și de acum înainte calici. Amândoi simțeau un gol așa de mare în sufletul lor, că par'că le scoseseră cineva inimile din ei.

Dar, repede, un alt gând, un gând tot atât de grozav pentru dânșii li se țântuì în minte: ce aveau să facă acum cu cartușele? Și nu îndrăzneau să se mişte, să întindă mâna, ca nu cumva bucățelele să ieie foc, să-i omoare dintr'odată.

Într'un târziu țăranul ridicâ în sus capul și întâlnì privirea femeii; apoi o întrebâ, printr'un singur sunet care-i arătà toată spaima, și care de abea îi eșì din fundul gurii:

— Ha?

Femeia înțelese. Dar și dânsa se gândea la acelaș lucru, și încă nu-și putea dà seama, lămurit, ce puteau să facă. Iarăș rămaseră tăcuți, buimăciți. Apoi par'că le mai venì sufletul la loc. Femeia judecâ: le isbiseră ei atâta și nu luaseră foc, n'or luà ele tocmai acuma când trebuià să le arunce. Bărbatul

www.digibuc.ro

iar ridică în sus capul, și iar făcù din fundul gurii:

— Ha?

Atunci femeia ingăimâ:

— Dacă le-om dà peste gard, la a Dumitroaei, în spinărișu' cela!

Țăranul nu răspunse. Femeea se răsgândì:

— Nu, că le-o găsì plodurile. Și-or luà foc lângă casa noastră.

Lăptuc se mai înviorâ, își trecù încet degetul pe supt nas, și-și dădù părerea:

— Mai ghine în fântână.

— Tontule! să se lovească de chietre!

Și iaraș se uitară la ele și iară le trecù un fior prin spate. Atunci nevasta se înfuriâ:

— Fă ce știi, stârchitură; că tu le-ai găsit!

Lăptuc simțì că atâta vreme cât or fi bucățelele cele între dânșii, e la adăpost; rânjì par'că:

— Fă tu ce știi, zăludo, că tu ai deschis punga!

Dar amândoi înțeleseră că trebuiau să scape de ele, cu or'ce preț. O lăsară mai domol. Femeia făcù un plan:

— Iaca ce-i; mergem și le dăm în râpa

www.digibuc.ro

Ţurluiesei. Punga o svârlim în vatră, şi când om face focul arde.

Pe urmă ca să dea suflet bărbatu-său, întinse mâna, şi, cu două degete, ca şi cum îi era teamă să nu se frigă, luă un cartuş.

— Iaca, ie-le aşa.

Ţăranul se uită, dădù din cap, şi întrebâ, cu glasul pe jumătate:

— Şi cum să le ducem?

Femeea se gândì, şi-i răspunse:

— Pune-le binişor, pe câte unul, în chimir, şi-om merge.

Ţăranul le luă uşor, le puse pe câte unul în chimir, cu vârful în jos, apoi se sculâ încet, ca şi cum avea în sân ouă. Femeia aruncâ punga în cenuşă, în vatră, apoi eşiră, încuiară, şi puseră cheia la locul ei, în streşină.

Dar, cum treceau prin faţa bisericei, le eşiră înainte, bucuros, popa:

— Ei! bine că venişi, taică. Haidem să scoborâm polobocelul.

Lăptuc uitase de popă ca de moarte; se'ngălbenì, Dar n'aveà ce face; ce erà să spuie? Se scărpinâ în cap, şi pornì cu femeia după preot. În faţa beciului, unde erà balerca,

www.digibuc.ro

femeia își suflecâ mânecile să ajute și ea, dar preotul o gonì:

— Ia lasă, lasă pe bărbat, că n'o fi el așà de bicisnic cum îl crezi.

Și apucâ de-un capăt, iar țăranul se'nțepenì în picioare, se'ndoì ca un arc, doar nu s'o atinge cu chimirul de balercă. Simția că bucățelile mici de plumb îl ard. Și'n vreme ce se opintea, îl năcăjea un gând rău, ce-i intrase în creer ca un cuiu: din clipă în clipă așteptà par'că să-l sfărâme în mii de bucăți. Când ajunse în gârliciul beciului, se rezimâ de părete, gata să leșine. Nădușelile îi curgeau potop de supt pălăria mare care-i strângea capul ca un cerc de fier. Preotul luă o ulcică de pe o policioară, bătută în păretele de lut, o puse la canea, apoi îi dădù să beie:

— Dă-o peste cap! ... Așà!

Vinul par'că-i mai dete putere ...

Când se văzù iar pe drum, în urma nevestii, Lăptuc își scoase pălăria; mergea cu capul gol, și din când în când își ștergea sudoarea cu dosul mânei, apoi o asvârlea jos.

Pe marginea prăpastiei se opriră.

Femeea îl sfătuì:

— Svârle câte unul.

www.digibuc.ro

Țăranul se uită în râpă, o văzù plină de bolovani, și se'nfricoșâ:

— Bun cap mai ai! da dacă s'or lovì de chetri?

Atunci femeia gândì ce se gândì, se plecâ, își ridicâ o fustă, apoi alta și rupse din poalele cămășii, de jur împrejur, o fâșie lungă; pe aceasta o destrămă cu dinții, în patru bucăți, și se răstì:

— Hai, scoate unul!

Țăranul vâră două degete în chimir și trase încet, încetișor, un cartuș.

Femeea îi întinse o bucățică din pânza ruptă:

— Na, învălește-l și-l asvârle.

Lăptuc înfășurâ ușor cartușul și-i dete drumul. Apoi stătù o clipă că și când ar fi așteptat detunetul. Când văzù cu nu se întâmplă nimic, prinse inimă și scoase pe al doilea.

După ce le aruncâ pe toate. țăranul răsuflâ ușurat, și căzù, sleit de oboseală, pe un bolovan mare, ce erà parcă într'adins pus acolo pentru el. Nevasta lui se așeză de ceialaltă parte, și rămaseră tăcuți, spate la spate.

Acuma erau iar ei: femeea simțea că nu mai are nici o nădejde în suflet, ca și mai

www.digibuc.ro

înainte; bărbatul înțelese că i se dusese puterea de adineoare, când se luptase cu nevasta lui. Din pulpă nu i se mai ridică înviorarea ceea caldă; și când auzì glasul femeei, tresărì. Îl ocărà:

— Iacă, ți-ai văzut scofala, cu ochii, stîrchitură?... Hai, pornește!

Și porniră...

Dar în capul lui Lăptuc încolți iar un gând... un gând care-l muncea de cum se sculase de pe bolovan. Și cu toată frica de nevàstă-sa, strigâ:

— Fa, Safto!

Femeea se întoarse.

— Fa, eu cred că'n pungă tot bani o fost, da i-o schimbat în *plunghi* necuratul.

Atunci, cum bărbatu-său sta drept în fața ei, cu capul pe spate, femeea se plecă puțin, și-l stupì drept între ochi.

Și porniră: ea înainte, el în urmă, cum făceau de douăzeci de ani în șir.

www.digibuc.ro

CUPRINSUL

	Pag.
Într'o noapte de Mai	4
O licitaţie	23
Cearta	35
Într'un an	46
În ajunul Crăciunului	68
Ochii	77
Întârziatul	86
Un om de zahăr	103
Om milostiv	110
Furnica	123
Calul	143
Gâza	150
Primăvara	155
Bolnavii	165
În „Turneu“	183
Punga	198

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro